

**ГОДИШЕН ОТЧЕТ
ЗА ДЕЙНОСТТА
НА
НАЦИОНАЛНА СЛУЖБА
ЗА СЪВЕТИ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО
ЗА 2020 Г.**

УВОД	5
I. ЗАКОНОДАТЕЛНА СРЕДА	7
1. Необходимост от съветнически услуги	7
2. Европейското и национално законодателство, свързано с дейността на НССЗ.....	9
II. ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА НССЗ.....	11
1. Мисия и визия на НССЗ	11
2. История на НССЗ.....	11
3. Организационна структура на НССЗ.....	12
4. Цели и предизвикателства пред НССЗ през 2020 г., в т.ч. по ПРСР 2014-2021 г. ..	14
III. ПРЕДОСТАВЯНЕ НА СЪВЕТИ, КОНСУЛТАЦИИ, ОБУЧЕНИЕ И ДЕЙНОСТИ ПО ПРОГРАМАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ.....	14
1. Основни приоритети в дейността на НССЗ през 2020 г.	14
2. Предоставяне на консултации в офиса и на място в земеделските стопанства в т.ч. по ПРСР 2014 – 2020 г.	15
2.1. Предоставени консултации и консултирани лица.....	17
2.2. Посещения на земеделските стопанства	30
3. Обучение на земеделските стопани	32
4. Дейност на НССЗ по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството” от ПРСР 2014-2020 г.....	34
4.1 Дейности по подмярка 2.1.1 „Консултантски услуги за земеделски и горски стопани”	34
4.2 Дейности по подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства”	35
5. Агрохимични анализи	42
6. Дейности за подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес”	46
7. Информационни дейности.....	48
7.1 Участия в информационни събития	48
7.2 Изготвени и отпечатани информационни материали	49
7.3 Медийни изяви	50

8.	Други дейности на НССЗ в областта на съветите в земеделието	50
8.1	Изнесени приемни.....	50
8.2	Фермерски кръгове	51
8.3	Неформални консултативни съвети	54
IV.	ДРУГИ ДЕЙНОСТИ.....	55
1.	Участие в работни групи, кръгли маси и други мероприятия в т.ч. по ПРСР 2014 – 2020 г.	55
2.	Международна дейност	56
V.	ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ, ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ И ПОМОЩНИ ДЕЙНОСТИ	63
1.	Човешки ресурси	63
1.1.	Състояние	63
1.2.	Действия за повишаване на административния капацитет	64
2.	Финансова рамка за 2020 г.	66
3.	Управление на собствеността	66
4.	Техническа обезпеченост	67
4.1.	Офис оборудване и софтуерни продукти.....	67
4.2.	Информационна система на НССЗ	67
4.3.	Интернет страница на НССЗ.....	70
4.4.	Социални медии	72
4.5.	Транспортни средства.....	73
	ЗАКЛЮЧЕНИЕ	74
	ПРИЛОЖЕНИЯ	76
	СПИСЪК НА ПРОВЕДЕНИТЕ ИНФОРМАЦИОННО-ОБУЧИТЕЛНИ СЪБИТИЯ НА НССЗ С НАУЧНИ ИНСТИТУТИ, НАУЧНО - ПРИЛОЖНИ ОРГАНИЗАЦИИ И ДРУГИ ИНСТИТУЦИИ, ОРГАНИЗАЦИИ И ЕКСПЕРТИ, С ЦЕЛ ПОДПОМАГАНЕ ТРАНСФЕРА НА НАУЧНИ ЗНАНИЯ И ТЕХНОЛОГИИ КЪМ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНИ ПРЕЗ 2020 г.	76

Използвани съкращения

АФД	Административно - финансова дейност
БАБХ	Българска агенция по безопасност на храните
ГД СЗАЛ	Главна дирекция „Съвети в земеделието и аналитична лаборатория“
ДРД	Дребен рогат добитък
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейския съюз
ЕПИ-АГРИ	Европейско партньорство за иновации за селскостопанска продуктивност и устойчивост
ЕФГЗ	Европейския фонд за гарантиране на земеделието
ЕЗФРСР	Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕРД	Едър рогат добитък
ЗПОО	Закона за професионалното образование и обучение
ИАГИТ	Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“
ИАЛВ	Изпълнителна агенция по лозата и виното
ИАСАС	Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол
ИЕ	Икономически единици
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение на средствата от Европейския съюз
КП	Консултантски пакети
МЗХГ	Министерство на земеделието, храните и горите
НАПОО	Национална агенция за професионално образование и обучение
НПДИК	Национален план за действие по изменение на климата
НССЗ	Националната служба за съвети в земеделието
НПО	Неправителствени организации
ОДЗ	Областна дирекция „Земеделие“
ОСП	Общата селскостопанска политика
ФАО/ФАО	Организация по прехрана и земеделие към ООН
ПУРБ	Плановете за управление на речните басейни
ПРСР	Програмата за развитие на селските райони
ССА	Селскостопанската академия
СЗИСС / AKIS	Системите за знания и иновации в селското стопанство
СЗИССГ / AFKIS	Системата за знания и иновации в селското стопанство и горите
СУК	Системата за управление на качеството
СПО	Стандартен производствен обем
ДЗЕС	Стандарти за добро земеделско и екологично състояние
ТПРМС	Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства
ТОО	Териториални областни офиси
ФК	Фермерски кръгове
ЦИОПКП	Център за изпитване и оценка на пригодността и качеството на почвите
ЦПО	Център за професионално обучение
ЦУ	Централно управление
СЕСРА	Системата за сертифициране на европейски съветници в селските

УВОД

През 2020 г. цялата дейност на НССЗ, както и на много други институции беше значително повлияна от възникналата пандемия причинена от вируса COVID-19. Въпреки ограничените преки контакти между експертите на НССЗ и земеделските стопани, Службата продължи активно да работи със стопаните, като им предостави и алтернативни начини, освен директния контакт за получаване на консултации и информация. НССЗ активно използва дигиталните технологии за комуникация, консултация и обучение и показва добър пример как тези технологии могат ефективно да се използват в работата на съветника.

През 2020 г. усилията на служителите на Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ) продължиха да бъдат насочени към постигането на следните цели:

- Улесняване достъпа на земеделските стопани до съветническите услуги на НССЗ;
- Подобряване на взаимодействието в системата „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес“, повишаване на професионалната квалификация и информираността на земеделските стопани;
- Подпомагане прилагането на Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. (ПРСР 2014-2020 г.), в т.ч. на Тематична подпрограма за развитие на малките земеделски стопанства;
- Активно участие и водеща роля на НССЗ за доизграждане и развитие на Системата за съвети в земеделието (Farm Advisory System - FAS).

Основната дейност на НССЗ е предоставяне на консултации на земеделските стопани и други желаещи лица. Консултациите се предоставят в 27-те офиса, които са разположени в областните градове на страната, при посещение в стопанствата на земеделските стопани, в изнесени приемни в различни населени места, чрез интернет и по телефон. През 2020 г. са консултирани 12 505 лица и са предоставени 69 492 консултации. Направени са 2 142 посещения на място в земеделските стопанства. Основните консултации, които предостави НССЗ през 2020 г., са свързани с възможности за подпомагане по ПРСР 2014-2020 г., основно подмерки 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“, 4.1.2 „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства“, и 4.2.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства“ и 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“. Друга съществена част от дейността на НССЗ е предоставянето на специализирани консултации в областта на растениевъдството, животновъдството и аграрната икономика, в т.ч. свързани с директни плащания и кръстосано съответствие, мерки на ниво стопанство за справяне с последиците от изменение на климата и рамковата директива за водите, прилагане на добри земеделски практики и иновативни решения в земеделското стопанство с цел опазване на околната среда и повишаване ефективността в земеделската дейност, както по отношение на производството, така и във връзка с маркетинга и организацията на дейностите в стопанството.

През 2020 г. продължи работата на НССЗ за подпомагане трансфера и приложението на научните и практическите достижения в областта на земеделието и по този начин да оказва съдействие за усъвършенстване на връзката "научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес". НССЗ осъществява тясно сътрудничество с различни организации за подпомагане на трансфера на научни знания и достижения, в т.ч. с Аграрен университет - Пловдив, Тракийски университет - Стара Загора, Икономически университет - Варна, Русенски университет, научните институти на Селскостопанска академия и др. Проведените съвместни информационно-обучителни събития предимно под формата на онлайн семинари и заснети демонстрации на НССЗ с университети, научни институти, научно-приложни и други организации през 2020 г. са 79 бр., като в тях са участвали над 3 090 фермера.

Основна дейност на НССЗ и през 2020 г. беше предоставянето на консултантски пакети (КП) по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството” от ПРСР 2014-2020 г. По подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства” НССЗ предоставя 6 бр. различни консултантски пакети (КП) на малки земеделски стопанства. Подадените заявления за получаване на КП по подмярка 2.1.2 ат ПРСР 2014-2020 г. е 1 134 бр., а изготвените писмени доклада са 1 103 бр. От стартиране на прием на заявления за получаване на КП (22.06.2016 г.) до 31.12.2020 г. експертите на НССЗ по подмярка 2.1.2 са предоставили 28 492 бр. КП и са изготвили 8 864 бр. писмени доклада за предоставените КП, включващи различни видове консултации и подробен анализ, оценка и препоръки за развитието на техните стопанства. Всяко малко стопанство беше обслужено качествено и в срок.

Обучението на земеделските стопани и съветници е с изключителна важност в дейността на НССЗ. Към НССЗ има лицензиран Център за професионално обучение (ЦПО). Ежегодно се провеждат професионални обучения в областта на земеделието, курсове, семинари, информационни дейности и обучения по ключови компетентности. Експертите от офисите организират и провеждат обучение под формата на семинари, демонстрации, лекции, дискусии, тематични и работни срещи. Темите са подсказани от самите земеделски стопани.

НССЗ развива активна международна дейност и гради своя капацитет в сътрудничество с други съветнически организации от Европа и региона. НССЗ е член на Европейската асоциация на организациите предоставящи съветнически услуги в областта на земеделието и селските райони - Европейски форум на съветническите служби в областта на селските райони (EUFRAS), Мрежата на съветническите организации от Югоизточна Европа (SEASN), като продължи да участва активно и да обменя добри практики и опит със съветническите организации в Европа. НССЗ участва в изпълнението на проекти по Програма Хоризонт 2020, свързани с иновации в земеделието в т.ч. проект „Свързани в мрежи европейски ферми за стимулиране на взаимното обогатяване на знанията и използването на иновации чрез демонстрации (Networking European Farms to Enhance Cross Fertilisation and Innovation Uptake through Demonstration”) (NEFERTITI) и проект „Свързване на съветниците за подкрепа на интерактивните иновации в земеделието и горите“/ „Connecting advisers to boost interactive innovation in agriculture and forestry ” (i2connect).

I. ЗАКОНОДАТЕЛНА СРЕДА

1. Необходимост от съветнически услуги

Предизвикателствата пред земеделските стопани, особено пред малките стопанства са изключително много и непрекъснато променящата се среда изисква те да имат надежден съветник, който да им дава правилните съвети. В последните години фермерите имат много по-голяма нужда да получават консултации и съвети, както по въпроси свързани с тяхното подпомагане по различни схеми и мерки с европейско и национално финансиране, така и по различни технологични и специализирани въпроси и особено за иновациите в земеделието. Наблюдава се и тенденция особено сред младите земеделски стопани за осъзнаване на необходимостта от постоянното повишаване на знанията и квалификацията, както и преквалификация.

Също така, преобладаващата част от стопаните в малките стопанства нямат специализирано земеделско образование и имат недостатъчно добре развити управленски и бизнес умения. В тази връзка, за да се увеличат конкурентоспособността и жизнеспособността в малките стопанства, има ясна необходимост от подобряване на знанията и уменията в областта на управлението и земеделското производство на управителите на тези стопанства, в т.ч. чрез указване на съдействие под формата на предоставяне на съветнически услуги от специалисти с подходящо образование и опит.

Необходимо е да се насърчи участието на земеделските стопани, техните организации и НССЗ в Системата за знания и иновации в селското стопанство (СЗИСС)¹, което да разшири възможностите за споделяне, обмен и разпространение на знания и опит, включително в контекста на националната мрежа по Общата селскостопанска политика. По този начин ще се осигури и съдействие на администрацията при изпълнението на политиките, насочени към повишаване на конкурентните предимства на селскостопанския отрасъл в зависимост от специфичните очаквания на различните видове производства и структура /обем на стопанствата, възрастова структура, специфични регионални характеристики и др./ на стопанствата.

В контекста на консултациите, свързани с качеството на изпълнение на практиките, насочени към опазване на околната среда и климата и биоразнообразието, включително съвети за прилагане на добрите земеделски практики, съвети, обменът на информация и знания са от съществено значение за осигуряването на ефективно изпълнение на земеделските практики от полза за климата и околната среда.

Добре функциониращата система за знания и иновации в селското стопанство, в която се включват научни работници, съветници, експерти, фермери и други заинтересовани лица в областта на земеделието, ще помогне за справяне с някои от проблемите между засилената амбиция за опазване на околната среда и жизнеспособните земеделски доходи, например пониска възвръщаемост в кратък до средносрочен план в резултат на екологични изисквания.

Необходимо е и продължаването и засилването на предоставянето на съветнически услуги в екологосъобразните практики – консервационно, интегрирано и биологично земеделие, за да се адресират целите на Зелената сделка, както и целите по Националния план за действие по изменение на климата (НПДИК).

¹ Терминът "Система за знания и иновации в селското стопанство" (СЗИСС / AKIS) се използва за описание на цялата система за обмен на знания в селскостопанския сектор в т.ч.: начините на взаимодействие между хората и организациите в дадена държава или регион. СЗИСС / AKIS може да включва земеделски научни организации и университети, съветнически служби и организации, фермери, земеделски фирми, организации на земеделски стопани, публичните органи имащи отношение към знанията и иновациите в земеделието, както и други елементи и участници и може да варира в голяма степен в зависимост от страната или сектора.

Необходимо е също така да бъде осигурена възможност за предоставяне на съветнически услуги за малки и млади земеделски стопани, свързани с използването на дигитални инструменти; управлението на риска в стопанствата и Европейското партньорство за иновации за селскостопанска производителност и устойчивост

От съществено значение за трансфера на знания и иновации от науката в практиката е лесното и свободното споделяне на знания по достъпен начин на национално и регионално ниво, като всички участници в СЗИСС трябва да бъдат ангажирани в този процес, за да може да се създаде добре структурирана и работеща иновационна система. Насърчаване на съвместните действия, изграждане на уменията за споделяне и все по-ефективно сътрудничество е ключов елемент от успеха за прилагане на иновациите в практиката. Опитът до момента придобит чрез прилагането на ПРСР 2007 – 2013 г и 2014 – 2020 г. и от Европейското партньорство за иновации за селскостопанска продуктивност и устойчивост (ЕПИ-АГРИ) показват, че успехът зависи най-много от активното сътрудничество между научните организации (ССА и земеделските университети) организациите предоставящи съвети в областта на земеделието и селските райони (НССЗ и други) и браншовите и други неправителствени организации в областта на земеделието.

Ето защо *подпомагането на трансфера на знания и иновации и укрепването на всички съветнически услуги в селското стопанство се оказва от ключово значение за развитието на съвременно земеделие.*

Във връзка с горното, съгласно представените от Европейската комисия законодателни предложения относно общата селскостопанска политика ОСП след 2020 г. и новия програмен период 2021-2027 г., един от акцентите в политиката ще бъде **насърчаване и подпомагане по-широкото използване на съвременните технологии и иновации.** Съгласно предложението на ЕК за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за установяване на правила за подпомагане за стратегическите планове, които трябва да бъдат изготвени от държавите членки по линия на *Общата селскостопанска политика (стратегическите планове по ОСП) и финансирани от Европейския фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ) и от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), и за отмяна на Регламент (ЕС) No 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета и Регламент (ЕС) No 1307/2013 на Европейския парламент и на Съвета:*

Всяка държава членка следва да има функционираща система за съвети в земеделието с цел подобряване на устойчивото управление и общата ефективност на земеделските стопанства и предприятията в селските райони и която да покрива икономическите, екологичните и социалните аспекти на земеделието, както и да може да определя необходимите подобрения по отношение на всички мерки на равнище на отделните земеделски стопанства, предвидени в стратегическите планове по ОСП. Предоставяните във всяка държава членка съветнически услуги в областта на селското стопанство следва да помогнат на земеделските стопани и на останалите бенефициери по линия на ОСП да се запознаят по-добре с взаимовръзката между управлението на земеделските стопанства и управлението на земите, от една страна, и определените стандарти, изисквания и информация, включително тези в областта на околната среда и климата, от друга страна. С оглед повишаване качеството и ефективността на консултациите, държавите членки следва да включат и интегрират в **СЗИСС / AKIS** консултантите и съветниците, за да могат да предоставят актуална технологична и научна информация, разработена в областта на научните изследвания и иновациите.

Подобно изискване съществува и в Регламент на Съвета № 1306/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. относно финансирането, управлението и мониторинга на общата селскостопанска политика. Съгласно чл. 12 – чл. 15 на Регламента на Съвета № 1306/2013 с цел повишаване осведомеността на земеделските стопани относно връзката между земеделските практики и управлението на стопанствата от една страна, и стандартите, свързани с околната среда, измененията на климата, доброто

земеделско състояние на земята, безопасността на храните, общественото здраве, здравето на животните и растенията, хуманното отношение към животните от друга страна, е необходимо държавите-членки да установят широкообхватна система за съвети в земеделието, която да консултира бенефициентите.

Всички земеделски стопани, дори тези, които не получават подпомагане по ОСП, следва да имат право на достъп и участие в системата. За да се обезпечи ефективността на системата, съветниците следва да притежават съответните квалификации. Държавите-членки трябва да гарантират, че приоритет се дава на селскостопански стопани, чийто достъп до друга система за съвети е най-ограничен. Системата за съвети в селското стопанство трябва да гарантира, че земеделските стопани имат достъп до съвети, които вземат предвид специфичното положение на тяхното стопанство.

Написаното по-горе показва, че **ролята на съветническите услуги и на НССЗ в частност през новия програмен период 2021-2027 г. ще се увеличава и става още по-важна и значителна, както и че чрез НССЗ в най-голяма степен България гарантира пред ЕК, че отговаря и на едно от важните условия за успешното прилагане на ПРСР, а именно че има достатъчен капацитет за предоставяне на съвети в земеделието.**

2. Европейското и национално законодателство, свързано с дейността на НССЗ

Към края на 2020г. от европейското законодателство има 2 основни регламента засягащи дейността на НССЗ:

- Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17.12.2013 г. относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета и по специално чл. 15, където е описана мярка 2 „Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството” в т.ч. дейностите и консултациите, за които се предоставя подкрепа по мярката, изискванията към консултантските организации и задължителните и избираемите видове консултации;

- Регламент (ЕС) № 1306/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17.12.2013 г. относно финансирането, управлението и мониторинга на общата селскостопанска политика и за отмяна на регламенти (ЕИО) № 352/78, (ЕО) № 165/94, (ЕО) № 2799/98, (ЕО) № 814/2000, (ЕО) № 1290/2005 и (ЕО) № 485/2008 на Съвета и по специално чл. 12 - чл. 15 определящи създаването и развитието на достъпни за земеделските стопани системи за съвети в земеделието в страните членки.

От националното законодателство има 10 бр. основни законови и подзаконови нормативни актове, регулиращи дейността на НССЗ:

- Закон за селскостопанската академия и по-специално § 1, определящ създаването и функционирането на НССЗ;

- Закон за подпомагане на земеделските производители и по-специално чл. 10, определящ създаването и обхвата на Системата за съвети в земеделието в България и участието на НССЗ в нея, както и начините на финансиране на предоставянето на съвети от страна на НССЗ;

- Наредба № 7 от 5 май 2016 г. за прилагане на подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства” по мярка 2 от ПРСР 2014-2020 г. По тази подмярка НССЗ е определена за единствен бенефициент и предоставя 6 броя основни консултантски пакети (КП) на малки земеделски стопанства;

- **Наредба № 13 от 19.05.2015 г.** за прилагане на подмярка 2.1 „Помощ за осигуряване на консултантски услуги” по мярка 2 от ПРСР 2014-2020 г. В наредбата са описани и условията и изискванията за предоставяне на земеделски стопани, кандидати по подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани” от ПРСР 2014-2020 г. на консултантски пакет А2Б по приоритетна област 2Б „Улесняване на навлизането на земеделски стопани с подходяща квалификация в селскостопанския сектор, и по-специално приемствеността между поколенията“;

- **Наредба № 10 от 10.06.2016 г.** за прилагане на подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства” от мярка 6 „Развитие на стопанства и предприятия” от ПРСР 2014 - 2020 г. В чл. 13, ал. 3 е записано, че бизнес планът на кандидатите по подмярка 6.3 може да бъде изготвен безвъзмездно от НССЗ;

- **Насоки за кандидатстване по различни процедури за подбор на проектни предложения** по мерки и подмерки от ПРСР 2014-2020 г.

- **Наредба № 3 от 29.01.1999 г.** за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани. В Наредбата е записано, че регистрираните земеделски стопани имат право да получават безплатно съвети от НССЗ, както и да получават от Службата информация за цени и пазари на земеделски продукти;

- **Наредба № 18 от 27 май 2009 г.** за качеството на водите за напояване на земеделските култури. В чл. 16 на наредбата е записано, че НССЗ в рамките на своите компетенции предоставя на собствениците и ползвателите на земеделски земи информация по чл. 5, ал. 4 и 5 на същата наредба (технологии на напояване, поливни норми, изисквания към нитратно уязвимите зони и т.н.);

- **Правилник за устройството и дейността на Националната служба за съвети в земеделието;**

- **Постановление № 185 от 30 юни 2011 г.** за изменение на Постановление № 125 на Министерския съвет от 2006 г. за приемане на Устройствен правилник на Министерството на земеделието и храните. В § 3. на преходните и заключителни разпоредби на Постановление № 185 от 30 юни 2011 г. е записано, че за изпълняване на дейностите по мярка 143 от ПРСР и по ПРСР 2014-2020 г. в т.ч. мярка 2 могат да бъдат назначени в НССЗ на срочни трудови договори - допълнително до 50 експерти извън утвърдената численост на персонала на Службата.

- **Национален план за действие по изменение на климата за периода 2013-2020 г.** (одобрен с Решение № 439 на Министерския съвет от 01.06.2012 г.). В част 6. „Секторни мерки за изпълнение целите на Национален план за действие по изменение на климата (НПДИК)”, т. 6.5 „Сектор „Селско стопанство“ на плана са определени 25 мерки, групирани в 2 приоритетни цели и 6 приоритетни оси за постигане на целите на НПДИК. НССЗ е включена в:

- Мярка „Подобряване на знанията на земеделските производители за дейностите за опазване на хумуса (наторяване – прецизно торене, зелено торене; варуване, почвообработка, въздържане от палене на стърнища, противоерозионни и т.н.)”, мярка „Въвеждане на водоспестяващи и енергоспестяващи поливни технологии”, мярка „Насърчаване на екстензивно пасищно отглеждане на животните”, мярка „Подобряване на съхранението и прилагането на оборски тор” и мярка „Въвеждане на нисковъглеродни практики за преработка на оборски тор”. По тези мерки задачите на НССЗ са свързани, с помощта на целенасочени средства от държавния бюджет и по ПРСР 2014-2020 г., да организира обучения и да провежда консултации по въпросите за опазване на хумуса, водоспестяващи и енергоспестяващи поливни технологии, екстензивно пасищно отглеждане на животните и съхранението, преработката и прилагането на оборския тор. Отговорна институция е МЗХГ, а НССЗ е записана като целева група.

- Мярка „Подобряване на информираността и знанията на земеделските производители по отношение на възможностите от използването на растителните остатъци и заплахите от паленето на стърнищата”. Задачата на НССЗ е с помощта на целенасочени средства от

държавния бюджет, да организира обучения и информационни кампании и да провежда консултации по въпросите на използването на растителните остатъци и заплахите от паленето на стърнищата. За тази мярка НССЗ е определена като отговорна институция;

– Мярка „Обучения на НССЗ на национално и областно ниво”. По тази мярка, с помощта на средства от държавния бюджет и/или европейските фондове, е предвидено провеждането на целеви обучения за експертите на Службата. Отговорна институция е МЗХГ.

На база на горната информация може да се направи извода, че НССЗ функционира в сложна законодателна среда и наличие на голям брой нормативни актове засягащи нейната дейност.

II. ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА НССЗ

Националната служба за съвети в земеделието е юридическо лице на бюджетна издръжка със седалище София и 27 териториални областни офиси (ТОО) в страната.

1. Мисия и визия на НССЗ

Мисията на НССЗ е да подпомага прилагането на държавната политиката в аграрния сектор и постигането на заложените от МЗХГ приоритети и цели за осъществяване на ефективно и конкурентно земеделие в Република България, като съдейства за развитието на националната система за знания и иновации в селското стопанство и предлага на земеделските стопани качествени съветнически услуги, актуална и полезна информация, обучение и техническа помощ.

Визията за развитие на НССЗ е утвърждаване на НССЗ като предпочитана от земеделските стопани съветническа служба, която използва съвременни технологии и методи за предоставяне на съветнически услуги в областта на земеделието и селските райони и като лидер на националната система за знания и иновации в селското стопанство.

2. История на НССЗ

НССЗ е създадена в края на 1999 г. на база на Закона за селскостопанската академия (предишно име - Закон за националния център за аграрни науки) и по-специално на § 1 от него и след структуриране и кадрово обезпечаване започва съветническата си дейност през месец октомври 2000 г. НССЗ е наследник на Националната система за съвети в земеделието, която от своя страна е създадена в рамките на подписано споразумение между Селскостопанската академия и тогавашното Министерство на земеделието и хранителната промишленост и е изградена с техническата и финансова помощ на Програма ФАР – Земеделие в рамките на два проекта - 1995-1999 г.

Изграждане на капацитета на НССЗ започва с нейното създаване и продължава интензивно по време на осъществените проекти на ФАР. В рамките на тези проекти се провеждат интензивни обучения на експертите, които им помагат да се превърнат в търсени съветници в областта на земеделието.

От 2000 г. досега НССЗ участва в редица международни проекти, част от които имат за цел да укрепват капацитета на НССЗ основно в различни аспекти от ОСП – устойчиво управление на земите, развитие на селските региони, развитие на биологично земеделие, обща организация на пазара на плодове и зеленчуци, развитие на стратегии и управление на селскостопански организации, организации на производители и стандарти за качество, устойчиво предоставяне на консултантска агробизнес помощ на пазарно ориентирани производители и др.

НССЗ има своето запазено място като структура, подпомагаща развитието на конкурентно земеделие в страната. От 2008 г. НССЗ консултира земеделските стопани и активно участва в процеса на изпълнение на ПРСР.

3. Организационна структура на НССЗ

НССЗ е структурирана в Главна дирекция „Съвети в земеделието и аналитична лаборатория“ (ГД СЗАЛ) и дирекция „Административно – финансова дейност“ (АФД).

Съгласно Правилника за устройството и дейността на НССЗ, броят на служителите на НССЗ е 70 души (вкл. изпълнителния директор). С последните промени в Правилника бяха възложени и нови функции на НССЗ свързани с ПРСР 2014-2020 г.

Съгласно Постановление № 185 на Министерския съвет от 2011 г. (ДВ, бр. 52 от 2011 г., доп. ДВ. бр.29 от 21 Април 2015 г.), НССЗ има право да назначи извън утвърдената численост на персонала до 50 броя на експертите, при спазване на разпоредбите на трудовото законодателство, за изпълняване на дейности си по ПРСР 2014 - 2020 г., в т.ч. мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанство и услуги по заместване в стопанство“. Средствата за работна заплата и осигурителни вноски, както и цялостната издръжка на тези служители се осигуряват от средствата на НССЗ, получени в резултат на изпълняваните дейности по тези мерки. Точният брой на назначения извънщатен персонал зависи от успешното прилагане от НССЗ на дейностите по мярка 2 „Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“ по ПРСР 2014-2020 г. , т.е. този персонал може да бъде назначен и задържан на работа само в случай, че НССЗ предоставя значителен брой комплекти съветнически услуги по мярка 2 от ПРСР 2014-2020 г. Към 31.12.2020 г. броят на тези служители е 47.

Специализираната администрация е организирана в ГД СЗАЛ с 27 регионални офиси и 3 отдела на централно ниво - „Информационно-обучителни дейности, иновации и международно сътрудничество“(ИОДИМС), „Консултантски услуги по национални и европейски програми“(КУНЕП) и „Център за изпитване и оценка на пригодността и качеството на почвите”(ЦИОПКП).

Общата администрация е организирана в дирекция „Административно-финансова дейност“(АФД), която осъществява административното обслужване, финансово счетоводната дейност и вътрешния контрол, поддържане на материалната база и информационната система, управлението на транспортната дейност и човешките ресурси. В структурата ѝ няма отделни отдели.

Организационно, НССЗ извършва дейност на територията на цялата страна, тъй като има офиси във всеки областен град. НССЗ няма представители на общинско ниво поради ограничени брой служители, което затруднява дейността, но на този етап това се компенсира с по-чести посещения на експерти от офисите на НССЗ в общините и провеждането на изнесени приемни в различни населени места.

Фигура 1. Структура на НССЗ

НАЦИОНАЛНА СЛУЖБА ЗА СЪВЕТИ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО
/структура/

Фигура 2. Териториални областни офиси на НССЗ

4. Цели и предизвикателства пред НССЗ през 2020 г., в т.ч. по ПРСР 2014-2021 г.

Целите на НССЗ през 2021 г. са следните:

- Разширяване и улесняване достъпа на земеделските стопани до съветническите услуги на НССЗ;
- Подобряване на взаимодействието в системата „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес”, повишаване на професионалната квалификация и информираността на земеделските стопани;
- Подпомагане прилагането на ПРСР 2014-2020 г., в т.ч. на Тематичната подпрограма за развитие на малките земеделски стопанства (ТПРМЗС) и подготовка на стратегическия план за новия програмен период 2021-2027 г.
- Активно участие и водеща роля на НССЗ за доизграждане и развитие на Системата за съвети в земеделието (Farm Advisory System).

Основните предизвикателства пред НССЗ при постигането на целите през 2021 г. са свързани с:

- изпълняване на дейностите и задачите при значително намален експертен състав на НССЗ (48,5% по-малък щатен състав към края на 2020 г. спрямо 2011 г.), в т.ч. намален брой на експертите в част от офисите на НССЗ под 3- ма души и съответно липса на експерт-агроном или експерт-зооинженер или експерт-икономист;
- убеждаване и привличане на фермерите да ползват съветническите услуги на НССЗ в условията на засилване дейността на другите консултантски организации. Необходимо е поддържане на високо ниво и знания на експертите на НССЗ, както и постоянно адаптиране на дейностите на НССЗ към нуждите на земеделските стопани;
- изпълнение на дейностите и задачите в условията на ситуацията с възникналата епидемична обстановка свързана с COVID 19 и ограниченията да се събират повече хора на едно място и необходимостта да се спазва дистанция. Предприемане на мерки за улеснение на земеделските стопани, които желаят дистанционно да ползват услугите на НССЗ, както и да бъдат приемани заявления за получаване на съветнически услуги по електронен път и използване на дистанционни методи на комуникация и обучения.
- недостатъчен бюджет на НССЗ за 2021 г. необходим за предоставяне на специализирани консултации в областта на земеделието и по други въпроси извън ПРСР и за организиране на мероприятия за разпространение на научни знания и технологии.

III. ПРЕДОСТАВЯНЕ НА СЪВЕТИ, КОНСУЛТАЦИИ, ОБУЧЕНИЕ И ДЕЙНОСТИ ПО ПРОГРАМАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

1. Основни приоритети в дейността на НССЗ през 2020 г.

През 2020 г. НССЗ чрез своите Териториални областни офиси (ТОО) насочи дейността си основно в следните направления:

- Непрекъснато развитие и усъвършенстване на съветническата и консултантска дейност за усвояване на средствата от земеделските стопани по национални и европейски програми;
- Изпълнение на дейностите на НССЗ по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанство и услуги по заместване в стопанство“ от ПРСР 2014-2020 г., в т.ч. по подмярка 2.1. „Консултантски услуги за земеделски и горски стопани“ и подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопани“, както и подпомагане на други дейности по ПРСР 2014-2020 г. в т.ч. на Тематична подпрограма за развитие на малките земеделски стопанства;

- Продължаване работата по отношение провеждането на информационни кампании сред земеделските стопани в т.ч. провеждане на консултантски дни/изнесени приемни по населени места и общини.

В изпълнение на поставените цели, НССЗ извърши следните основни дейности:

- Консултира земеделските стопани относно задължителните европейски и национални стандарти и изисквания, на които трябва да отговаря производството;
- Консултира земеделските стопани относно общата селскостопанска политика (ОСП) на ЕС;
- Консултира земеделските стопани относно законоустановените изисквания за управление (ЗИУ) и условията за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние ;
- Консултира земеделските стопани относно законоустановените изисквания по изпълнението на изискванията на Директива 91/676/ЕИО (Нитратната директива);
- Предоставя специализирани консултации в областта на растениевъдството и животновъдството;
- Консултира земеделските стопани относно източници за подпомагане и финансиране на селскостопанската дейност в т.ч. по ПРСР 2014 - 2020 г. и Тематичната подпрограма за развитие на малките земеделски стопанства;
- Консултира земеделските стопани относно базисните условия за функциониране на стопанството – регистрация като земеделски стопанин, данъчно облагане и осигуряване на земеделските стопани, регистрация на земеделска техника и други задължителни регистрации в зависимост от вида на селскостопанската дейност;
- Извърши агрохимични анализи на почви.

Целеви групи, към които бяха насочени дейностите на службата през периода са:

- Средни и дребни стопанства пазарно и полупазарно ориентирани в процес на реструктуриране на територията на цялата страна;
- Стартиращи и млади фермери;
- Земеделски стопанства въвеждащи агроекологични практики и биологично земеделие;
- Земеделски стопанства в планинските райони и в необлагодетелствани райони, различни от планинските райони;
- Населението в селските райони.

2. Предоставяне на консултации в офиса и на място в земеделските стопанства в т.ч. по ПРСР 2014 – 2020 г.

На базата на доброто познаване на земеделските стопани и техните нужди, натрупания 20-годишен опит, на изградения професионален и административен капацитет и сътрудничеството с множество държавни институции и неправителствени организации (НПО), **НССЗ предлага комплексен пакет от съветнически услуги, включващ консултации от създаването на фермата до нейното пълно обслужване в агрономически, животновъден и икономически аспект.**

Чрез предоставянето на тези съветнически услуги се изпълняват поетите задължения от България за изграждане на функционираща и достъпна система за консултации в земеделието.

Система на отчитане на дейността на НССЗ

В НССЗ се използва уеб базирана Информационна система за управление на консултантската дейност в структурата на НССЗ. *Основните предимства на информационната система са:*

- На всеки консултиран в офиса или на място във фермата се създава досие, в което се отбелязват данните за стопанството;
- Системата дава възможност да се проследят всички консултации, дадени на едно лице, честотата им, тематиката и др., което дава възможност за допълнителни и по-задълбочени анализи за нуждите на земеделските стопани от консултации;
- Осигурява мобилност на предоставяне на консултации – едно лице може да бъде консултирано от различни експерти в един или различни офиси – експертът се запознава със стопанството, предоставените консултации и други показатели. Не на последно място системата дава възможност да се проследи развитието на стопанствата и ефектът от предоставените консултации;
- В системата се отчитат консултациите дадени лично при посещение на фермерите в офис на НССЗ в т.ч. в изнесен офис/приемна или при посещение на експерт от Службата във фермата. Отчитат се и консултациите предоставени по телефона и електронната поща на лица, които вече имат досиета в системата. Информацията и консултациите, предоставени дистанционно по телефона или чрез електронна поща на лица, които нямат досиета, се отчитат отделно от системата, но отново в електронен вид;
- Справките за консултирани лица, брой и вид консултации, и посещение на място се генерират от информационната система.

Общи показатели

Общият брой на консултираните лица за 2020 г. (в т.ч. в офиса, на изнесени приемни, при посещения на място, по телефона и електронната поща) е 12 505. През 2020 г. всеки офис средно е консултирал 464 земеделски стопани и други лица. За един офис средният брой осъществени контакти за периода е 858. Всеки офис средно е предоставил по 2 575 консултации за периода, което е средно 214 на месец за офис или средно по 10.7 консултации дневно.

Таблица 1. Брой контакти, брой консултации - средни показатели за 2020 г. и за един месец за офис

Показател	Брой консултирани лица	Брой контакти	Брой консултации
Общо	12 505	24 331	69 492
Средно на офис за периода	463	901	2 574
Средно на офис за месец	39	75	215

Натрупаните данни в информационната система позволяват да се направят и анализи по отношение на показателя доверие в консултанта. Фактът, че консултираните лица са посетили офисите средно повече от 2 пъти и по различни въпроси, показва добра степен на доверие от страна на земеделците към експертите на НССЗ.

2.1. Предоставени консултации и консултирани лица

А) Консултации - общо

Всички консултации, които НССЗ предоставя, са безплатни за земеделските стопани.

През 2020 г. се наблюдава намаление със 17% на предоставените консултации спрямо предходната година, а общият им брой е 69 492, от тях: 43 077 бр. (62%) са предоставен в офиса, 15 324 (22%) по телефон и имейл, 6 338 бр. (9%) на място в стопанствата и 4 755 бр. (7%) в изнесени приемни. През 2020 г. се наблюдава намаляване броя на консултациите което е напълно обяснимо, предвид възникналата в страната епидемична ситуация, обусловена от разпространението на COVID 19 от месец март 2020 г. и въведените мерки за социална дистанция за предпазване от заразяване.

Фигура 3. Брой предоставени консултации от НССЗ за периода 2018– 2020 г.

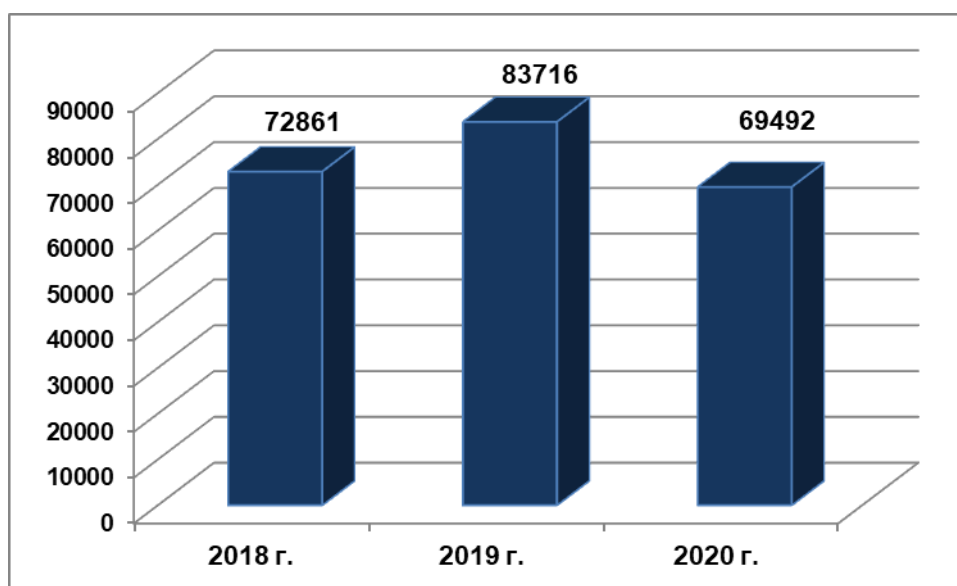

Таблица 2. Брой консултации - общо, в офиса и на място за 2020 г. по тримесечия

Тримесечие	Брой консултации					% на място	% по телефона и имейл
	Общо	В офиса	На място	Изнесена приемна	По телефона и имейла		
1 - во	17 917	12 783	1 202	2 519	1 413	7%	8%
2 - ро	17 924	10 282	2 443	2	5 197	14%	29%
3 - то	13 774	9 031	933	239	3 571	7%	26%
4 - то	19 879	10 981	1 760	1 995	5 143	9%	26%
Общо	69 492	43 077	6 338	4 755	15 324	9%	22%

През анализирания период общия брой на консултираните лица (в т.ч. в офиса, на изнесени приемни, при посещение на място, по телефона и по електронна поща) е 12 505, последните са получили 69 492 консултации от експертите на НССЗ, като средно едно лице е получило по 6 консултации. За 2020 г. 62% от консултациите са предоставени в офиса, а 9% на място в стопанството на фермера и 22% по телефон и имейл.

Сравнение на брой консултации 2018, 2019 и 2020 г.

Таблица 3. Брой консултации, предоставени от НССЗ по тримесечия 2018, 2019 и 2020 г.

Тримесечие	2020 консултации (бр.)	2019 консултации (бр.)	2018 консултации (бр.)	% изменение 2020 спрямо 2019	% изменение 2020 спрямо 2018
1 - во	17 917	23 977	20 488	-25%	-13%
2 - ро	17 924	20 617	11 952	-13%	50%
3 - то	13 774	9 387	19 917	47%	-31%
4 - то	19 879	29 735	20 504	-33%	-3%
Общо	69 492	83 716	72 861	-17%	-5%

Броят на предоставените консултации през 2020 г. спрямо 2019 г. са с положителен ръст само през летните месеци, а през четвъртото тримесечие значително намаляват спрямо предходната година. Тези тенденции се обуславят от ситуацията с възникналата пандемия причинена от вируса COVID-19 и наложените ограничителни мерки.

Общо за 2020 г. спрямо 2018 и 2019 г. се отчита намаление на предоставените консултации съответно с 5% и 17 %.

Б) Консултирани лица – общо и по вид

Лицата, които консултира НССЗ, са основно три типа:

- земеделски стопани, които вече са започнали своята земеделска дейност, като в тази група преобладават малките земеделски стопанства;
- лица, които искат да започнат земеделска дейност, но все още не са;
- други лица, живеещи в селските райони, включително и собственици на гори.

НССЗ се стреми да разнообразява предлаганите услуги и средствата за предоставянето им, както и да се адаптира към нуждите на ползвателите на съветническите услуги, като има земеделски стопани, които се нуждаят от консултации свързани с решаването на конкретни проблеми в стопанствата им, но има и такива които се нуждаят от комплексни решения и по различни аспекти от земеделската дейност. Общия брой на консултираните лица за 2020 г. (в т.ч. в офиса, на изнесени приемни, при посещение на място, по телефона и по електронна поща) е 12 505 лица.

Консултирани лица според вида на извършваната земеделска дейност

По-долу е дадена информация за броя на консултирани лица според вида на извършваната земеделска дейност, като е обобщена и анализирана информацията за клиентите на НССЗ по различни показатели.

Таблица 4. Брой консултирани лица според вида на извършваната земеделска дейност за 2020 г.*

Специализация на стопанството	Консултирани лица	% от общия брой консултирани лица
Не е създадено стопанството, не обработва земя и не отглежда животни	1 789	17.92%
Отглеждане на: зърнено-житни, зърнено-бобови и маслодайни култури, други полски култури т.ч. етерично-маслени и медицински култури (без зеленчуци) и растениевъдство (смесени култури)	614	6.15%
Отглеждане на зеленчуци и цветя	963	9.65%
Производство на плодове (вкл. овощни, ягодоплодни и черупкови насаждения), лозя и други трайни насаждения	2 135	21.39%
Отглеждане на животни	1 118	11.20%
Смесено растениевъдство и животновъдство (вкл. пчели)	3 013	30.18%
Други стопанства	351	3.52%

*Забележка: Не е включена информация за 2 522 лица, които нямат досиета в информационната система на НССЗ и на които са предоставени консултациите дистанционно по телефона или чрез електронна поща.

От посочените данни е видно, че 18% от консултираните лица са потенциални земеделски стопани, които имат намерение да създадат стопанство т.е. тук са включват лица, които към момента не обработват земя, не отглеждат животни или не са регистрирани по Наредба №3 като земеделски стопани.

Делът на земеделските стопани, които се занимават основно с отглеждане на зърнено-житни, зърнено-бобови, маслодайни култури и други полски култури (без зеленчуци), с растениевъдство (смесени култури), както и с производство на плодове (вкл. овощни, ягодоплодни и черупкови насаждения), лозя и други трайни насаждения е общо 27,5%. Делът на стопаните, които отглеждат зеленчуци и цветя е 9,6%, а на стопанствата занимаващи се с животновъдство е над 11% (с 4 % повече в сравнение с предходната година). Делът на смесените стопанства и през 2020 г. се запазва относително висок (над 30%).

Консултирани лица според размера на земеделското стопанство:

Таблицата дадена по-долу показва броя на консултираните лица според размера на стопанството измерен в стандартен производствен обем (СПО).

Таблица 5. Брой консултирани лица според размера на стопанството в стандартен производствен обем (СПО) за 2020 г.*

Размер на стопанствата на консултираните лица в СПО	Брой консултирани лица	% на консултираните лица
по-малко от 2 000 евро	3 876	38.83%
От 2 000 (вкл.) до 4 000 евро	1 106	11.08%
От 4 000 (вкл.) до 8 000 евро	3 486	34.92%
От 8 000 (вкл.) до 16 000 евро	1 122	11.24%
От 16 000 (вкл.) до 25 000 евро	185	1.85%
От 25 000 (вкл.) до 50 000 евро	122	1.22%
Над 50 000 евро (вкл.)	86	0.86%
Общо	9 983	100%

Забележка: Не е включена информация за 2 522 лица, които нямат досиета в информационната система на НССЗ и на които са предоставени консултациите дистанционно по телефона или чрез електронна поща.

От таблицата е видно, че за размера на стопанствата в СПО, най-голям - 39% е делът на консултираните лица, чийто стопанства са до 2 000 евро, следват стопанствата с размер между 2 000 и 8 000 евро СПО, които са около 35%. Тези групи са изключително важни, защото стопанствата със СПО до 2 000 евро, получавайки подходящи консултации и обучение - получават и възможност да инвестират за създаване и/или разширяване на стопанствата си по ТПРМЗС, част от ПРСР 2014-2020 г. От друга страна, стопанствата от 2 000 до 8 000 евро СПО, са най-вероятните кандидати по Тематичната подпрограма. Стопанствата с размер между 8 000 и 16 000 евро СПО съставляват малко повече от 11%.

Трябва също така да се отбележи, че НССЗ работи и с над 200 стопанства, чиито размер на СПО е над 25 000 евро и се причисляват към по-големите земеделски стопанства.

Анализа на горепосочените данни показва, че над 85% от консултираните лица имат земеделски стопанства с размер до 8 000 евро СПО, т.е. това са дребни земеделски стопани, които се нуждаят най-много от консултации, но поради малките обеми на стопанствата и приходите им те не са целева група на частните консултантски компании. Голяма част от тези стопанства се насочват към земеделието поради липса на друго средство за препитание или като допълнителна дейност за получаване на доходи. За тях НССЗ е единствената възможност да получат подкрепа за развитие на бизнес в селското стопанство чрез предоставянето на безплатни консултации и професионални съвети.

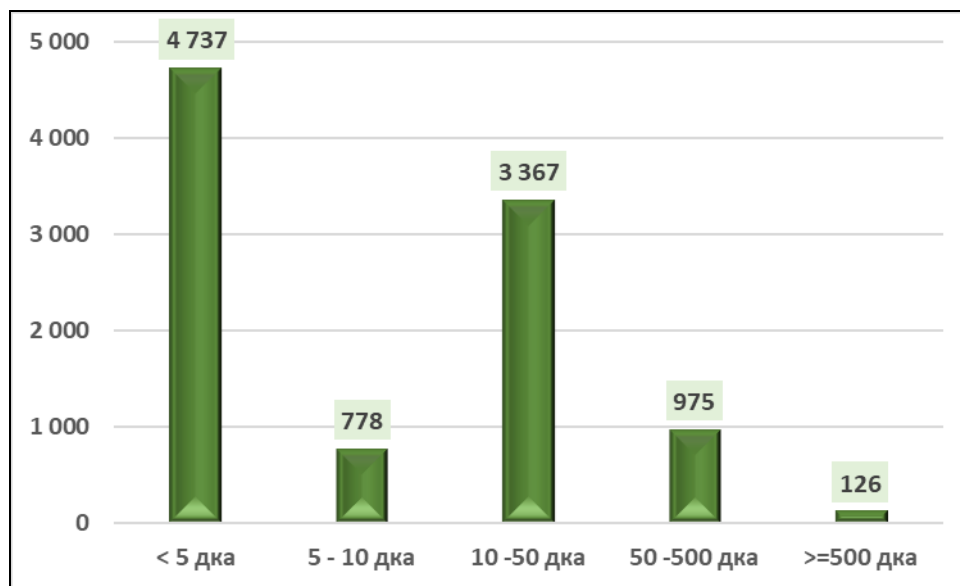
През последните години, след стартиране на ПРСР, все повече хора решават да се занимават със земеделие. Мотивацията за навлизане на нови хора в земеделието се дължи на различни причини. Новонавлизащите земеделски стопани могат да бъдат разделени в следните основни групи:

- първата група включват фермери, чиято цел е да продължат семейния бизнес на своите родители и/или на бабите и дядовците си;
- втората група фермери започват да се занимават със земеделие поради липсата на работа и препитание в други сфери;
- третата група са фермери, които първоначално са започвали да се занимават със земеделие, за да произведат качествена продукция за лична консумация и впоследствие са решили да се ориентират към пазара;
- четвъртата група са фермери, които се ориентират към земеделието, основно поради възможностите за финансиране на тяхната дейност чрез мерките от ПРСР и чрез националните схеми и мерки за подпомагане.

Консултирани лица според размера на стопанисваните площи от земеделското стопанство

Графиката, по-долу представя допълнителна информация за консултираните лица според размера на стопанисваните от тях площи.

Фигура 4. Брой консултирани лица през 2020 г., според размера на стопанисваните площи*

*Забележка: Не е включена информация за 2 522 лица, които нямат досиета в информационната система на НССЗ и на които са предоставени консултациите дистанционно по телефона или чрез електронна поща.

Земеделските стопани, които обработват до 5 дка земеделска земя, заемат почти 47%. В тази група се включват и такива, които отглеждат животни, т.е. имат създадено стопанство, но не обработват земеделски площи. На следващо място са земеделските стопани, обработващи между 10 и 50 дка – 34% и тези които обработват между 5 и 10 дка (8%). Данни показват, че НССЗ продължава да консултира и голям брой лица, които все още нямат земя или обработват малки площи. Част от тях са лица с малки стопанства, земеделски стопани, които отглеждат животни или хора, които все още не са земеделски стопани, но се интересуват от земеделие и планират да създадат свои стопанства.

Може да се обобщава, че НССЗ оказва съдействие освен на вече започнали земеделска дейност лица и на такива, на които предстои да навлязат в земеделски бизнес. Всичко това потвърждава, че НССЗ е в помощ не само на вече функциониращите земеделски стопани, а и на новонавлизащите.

Средните стопанства, стопанисващи земи с площ от 50 до 500 дка са 10% от консултираните лица, а тези стопанисващи земи над 500 дка са 1%. Видно е, че стопанствата от последните две групи, са малко на брой, но пък имат по-голяма финансова възможност да наемат агрономи и/или да използват платени съветнически услуги, което е причина те да използват по-рядко услугите на НССЗ.

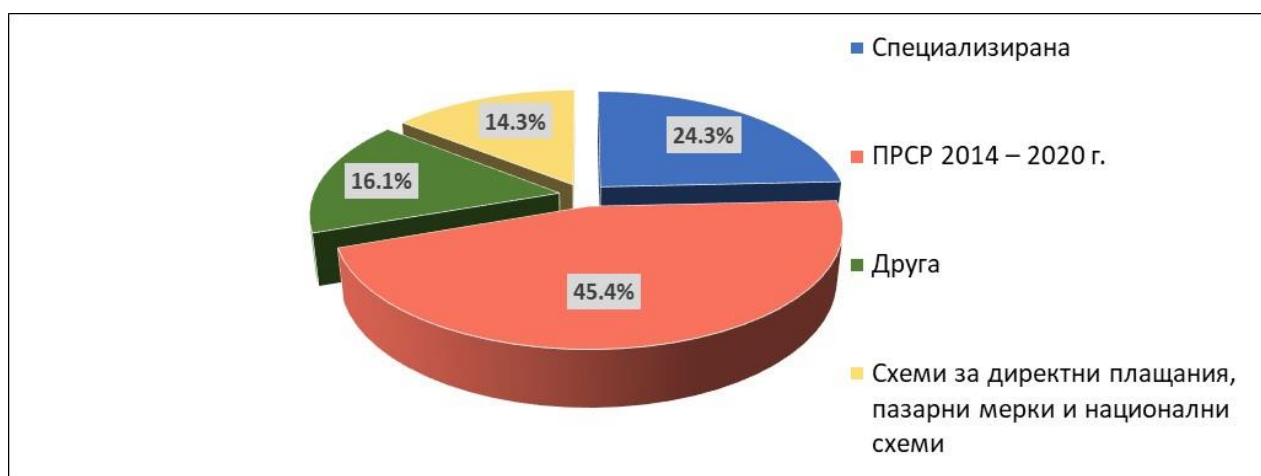
През последните години се наблюдава тенденция на намаляване на броя консултирани лица. Основно това се дължи на външни фактори свързани с реструктуриране на земеделските стопанства и тяхното окрупняване. През 2020 г. наблюдаваното намаление в броя на консултираните лица се обяснява с възникналата в страната епидемична ситуация, обусловена от разпространението на COVID 19 от месец март 2020 г. и въведените мерки за социална дистанция за предпазване от заразяване.

В повечето случаи експертите от офисите предоставят много повече услуги на един земеделски стопанин, отколкото в предишни години, например при кандидатстване по мерките от ПРСР земеделския стопанин освен, че получава изготвено проектно предложение, получава и съдействие за кандидатстване чрез Информационната система за управление и наблюдение (ИСУН). В допълнение експертите на НССЗ оказват съдействие и помагат на младите земеделски стопани да си подадат електронно в ИСУН 2020 заявките за второ плащане по подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“, а този процес може да отнеме на един експерт от НССЗ до един работен ден за подпомагане на един млад фермер, а НССЗ оказва помощ на над 500 млади фермери. Отделно им помага на младите фермери да си подадат уведомления за промяна на проектните предложения отново в ИСУН. Оказва същата помощ за ИСУН 2020 и на кандидатите малки земеделски стопани (над 1000) по подмярка 6.3. „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“. Важно е да се отбележи, също така че се увеличава времетраенето за предоставяне на една консултация предвид въвеждане и на редица нови теми и изисквания за земеделските стопани. По-големият обем от услуги, които се предоставят на земеделските стопани, е свързано с промените в сектор земеделие, където все повече се налагат мерки на ниво стопанство за опазване на околната среда, справяне с последствията от климатичните промени, използване на иновации, които да подобрят ефективността в стопанството, използване на дигитални приложения и платформи и други информации и препоръки, за които земеделските стопани могат да получат от експертите на НССЗ. Всичко това показва, че намаляването на броя на консултираните лица не е свързано с намаляване на натовареността на експертите на НССЗ, а дори с нейното увеличаване.

В) Тематика на предоставените консултации

По-долу е дадено разпределение на предоставените от НССЗ консултации, съгласно техния тип (по теми).

Фигура 5. Предоставени консултации по тип за 2020 г.

През 2020 г. една от основните теми, която интересува земеделските стопани беше възможностите за подпомагане по мерките от ПРСР 2014-2020 г. Голяма част от фермерите се интересуваха за условията и възможностите за подпомагане на техните стопанства по ПРСР и търсеха услугите на експертите на НССЗ в тази област. За 2020 г. водещо място заемат консултациите по ПРСР 2014-2020 г. (31 519 бр., в сравнение с 2019 г. броят намален с 14%). На второ място се нареждат специализираните консултации 16 852 бр. (24%). На трето място са консултациите от група „Други“² 11 162 бр. или 16%. След тях се нареждат и групата консултации във връзка с директните плащания, които са 9 959 бр. (14%), което е с 4% повече в сравнение с предходната година.

По-долу в таблицата е дадена информация за предоставените консултации по ПРСР 2014 – 2020 г.

Таблица 6. Брой предоставени консултации по ПРСР 2014-2020 г. по насоченост за 2020 г.

Тип	Насоченост	Брой консултирани лица	Брой консултации
ПРСР 2014-2020	ТПРМЗС – 6.3. Подмярка „Стартова помощ за развитието на малки стопанства”	6 651	9 558
ПРСР 2014-2020	ТПРМЗС – 4.1. Подмярка „Подкрепа за инвестиции в земеделски стопанства“ (операция 4.1.2)	4 157	5 621
ПРСР 2014-2020	9. Мярка (чл. 27) „Създаване на групи и организации на производителите“ - общо	1 618	1 819

² В група „Други” се включват: Агрохимичен анализ на почви; Безопасни условия на труд; Квотна система за краве мляко; Регистрации и/или категоризации на животновъдни обекти вкл. пчелини; Регистрация в ИАЛВ и издаване на документи; Регистрация в ИАСАС и издаване на документи; Регистрация в БАБХ, водене на дневници и издаване на документи; Регистрация на земеделските производители по Наредба 3/1999г.; Други регистрационни, разрешителни и лицензионни режими свързани със земеделието; Сключване на договори за ползване на земеделски земи; Участия и сключване на споразумения по чл. 37в от ЗСПЗЗ.

Тип	Насоченост	Брой консултирани лица	Брой консултации
ПРСР 2014-2020	11. Мярка (чл. 29) “Биологично земеделие” - общо	1 749	1 996
ПРСР 2014-2020	21. Мярка COVID-19 (чл. 39б) "Извънредно временно подпомагане за земеделските стопани и МСП, които са особено засегнати от кризата, предизвикана от COVID-19"	1 407	1 457

През 2020 г. най-голям интерес от страна на фермерите са предизвиквали консултациите за кандидатстване по подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства” (6 651 лица са получили 9 558 консултации). Следват консултациите по подмярка 4.1.2 „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематичната подпрограма за развитие на малките стопанства“ – 4 157 лица са получили 5 621 бр. консултации.

Трябва да се отбележи, че през 2020 г. във връзка с COVID19 епидемията, експертите от НССЗ предоставяха 1 457 консултации на 1 407 лица по мярка 21 „Извънредно временно подпомагане за земеделските стопани и малки и средни предприятия, които са особено засегнати от кризата, предизвикана от COVID-19“ от ПРСР 2014 – 2020 г.

Консултации във връзка с трети Национален план за действие по изменение на климата (НПДИК)

В консултантската си дейност НССЗ обръща специално внимание и на консултациите, свързани с третия Национален план за действие по изменение на климата (НПДИК) за периода 2013-2020 г., а също и с Плановите за управление на речните басейни (ПУРБ), които се изготвят съгласно Рамковата директива по водите и Закона за водите. От 2015 г. експертите на НССЗ предоставят консултации от този тип.

Най-общо консултациите във връзка с НПДИК се разделят на мерки с косвен и с пряк ефект върху намалението на емисии на парникови газове.

Консултациите по мерки с косвен ефект върху намалението на емисии на парникови газове включват:

- Дейности за опазване на хумуса (наторяване – прецизно торене, зелено торене; варуване; щадяща почвообработка, сеитбооборот, противоерозионни дейности и т.н.);
- Водоспестяващи и енергоспестяващи поливни технологии;
- Екстензивно пасищно отглеждане на животните;
- Възможности за използване на растителни остатъци и заплахите от паленето на стърнищата.

Консултациите по мерки с пряк ефект върху намалението на емисии на парникови газове включват:

- Подобряване на съхранението и прилагането на оборски тор;
- Нисковъглеродни практики за преработка на оборски тор (компостиране, преработка в биогаз в анаеробни условия и т.н.).

Провежданите от експертите на НССЗ консултации, чиято тематика касае НПДИК, са съобразени с основните цели на ОСП – повишаване на конкурентоспособността и балансиране на селското стопанство в страната, опазване на екосистемите и устойчиво управление, използване на природните ресурси в земеделието, предотвратяване на климатичните промени и приспособяване към тях.

Таблица 7. Брой консултирани лица и брой предоставени консултации във връзка с НПДИК за 2020 г.*

Мерки с пряк/косвен ефект върху намалението на емисии на парникови газове	Брой консултирани лица	Брой консултации
Дейности за опазване на хумуса (наторяване – прецизно и зелено торене, варуване, почвообработка, въздържане от палене на стърнища, противоерозионни практики и т.н.)	1 333	1 853
Водоспестяващи и енергоспестяващи поливни технологии	1 221	1 478
Екстензивно пасищно отглеждане на животните	328	410
Възможности за използване на растителни остатъци и заплахите от паленето на стърнищата	829	986
Подобряване на съхранението и прилагането на оборски тор	1 231	1 516
Нисковъглеродни практики за преработка на оборски тор (компостиране, преработка в биогаз в анаеробни условия и т.н.)	245	268
Общо**	3 757	6 110

*Забележка: * Не е включена информация за 2 522 лица, които нямат досиета в информационната система на НССЗ и на които са предоставени консултациите дистанционно по телефона или чрез електронна поща..*

*** Броят на консултираните лица и броят на предоставените консултации надхвърля общия брой, защото някои лица са получили консултации за повече от една мерки в рамките на една консултация*

Експертите на НССЗ активно предоставят консултации във връзка с НПДИК. През 2020 г. предоставените консултации са 6 110 на 3 757 лица, което означава, че консултираните лица са с 18.9% по-малко в сравнение с 2019 г., а предоставените консултации с 19.2% по-малко спрямо 2019 г.

Категория (тип) „Специализирани консултации”

Тематиката на специализираните консултации, предоставени през 2020 г., може да се обобщи в следните направления:

А. Растениевъдство:

- агротехнически и растително-защитни мероприятия за основни култури;
- технология на отглеждане;
- създаване и възстановяване на трайни насаждения и лозя;
- биологично земеделие - възможности, условия, изисквания, сертификация;
- управление и използване на водните ресурси.

Б. Животновъдство:

- ветеринарно-санитарни и хигиенни изисквания към животновъдните обекти;
- хранене на различни видове животни;
- биологично животновъдство.

В. Аграрна икономика:

- бизнес планиране в земеделското стопанство;
- социално осигуряване и данъчно облагане;

- възможности за реализация на селскостопанска продукция;
- управление на риска в земеделието;
- възможности за финансиране - субсидиране, кредитиране и др.

Г. Законоустановени изисквания за управление;

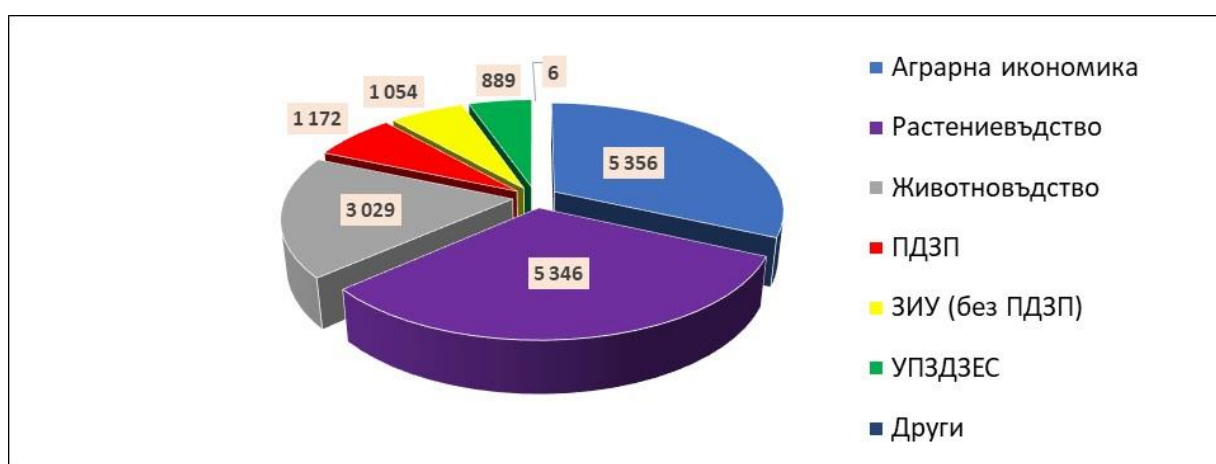
Д. Правила за добра земеделска практика (ПДЗП)

Е. Условия за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние (УПЗДЗЕС).

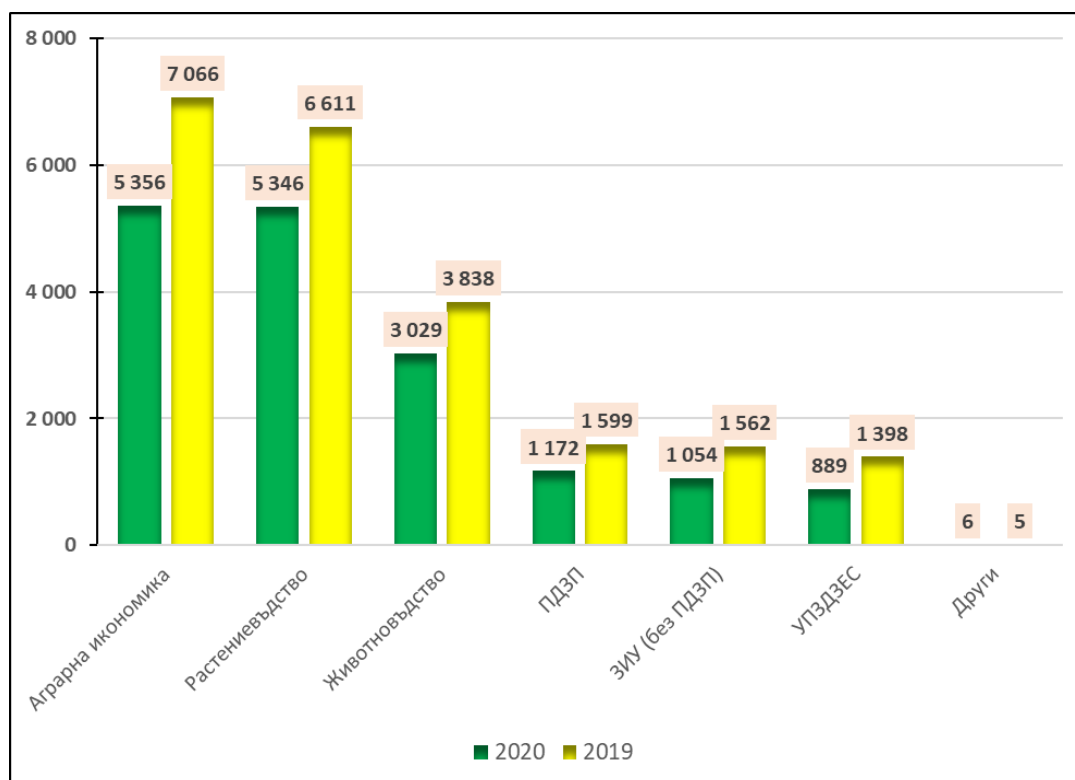
Ж. Други

През 2020 г. броя на специализираните консултации от експертите на НССЗ по растениевъдство, животновъдство и аграрна икономика е 13 731 бр. В сравнение с 2019 г., когато броят на специализираните консултации по тези теми е бил 17 515 бр. се наблюдава спад от 22%.

Фигура 6. Брой на специализираните консултации по видове, 2020 г.

Фигура 7. Сравнение на специализираните консултации по видове за 2019 - 2020 г.

В условията на постоянно променяща се и силно конкурентна среда най-голям е делът на специализираните консултации в областта на аграрната икономика, като най-често задаваните въпроси от земеделските стопани са свързани с данъчно облагане и социалното осигуряване в областта на земеделието, както и с подаването на годишните данъчни декларации – 31.8% (5 356 бр.). На второ място с 31.7% (5 346 бр.) са консултациите в областта на растениевъдството, включително биологичното растениевъдство. На трето място със 18% (3 029 бр.) са консултациите по животновъдство, включително биологичното животновъдство.

Категория (тип) „Други консултации”

В тази категория влизат следните видове консултации:

- Здравословни и безопасни условия на труд в земеделските стопанства;
- Регистрации и/или категоризации на животновъдни обекти вкл. пчелини;
- Регистрация в Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол (ИАСАС) и издаване на документи;
- Регистрация в Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ), водене на дневници за растителна защита;
- Регистрация и пререгистрация на земеделските стопани по Наредба 3/1999 г.;
- Участия и сключване на споразумения по чл. 37в от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ);
- Регистрация в ИАЛВ и издаване на документи;
- Регистрация и/или категоризации на животновъдни обекти вкл. пчелини;
- Други регистрационни, разрешителни и лицензионни режими свързани със земеделието;
- Сключване на договори за ползване на земеделски земи
- Агрохимичен анализ на почви.

Таблица 8. Насоченост и брой за категория „Други консултации” за 2020 г.³

Насоченост	Брой консултации	%
Регистрация на земеделските стопани по Наредба 3/1999г.	4 443	40%
Други регистрационни, разрешителни и лицензионни режими свързани със земеделието (извън долупосочените)	1 818	16%
Регистрации и/или категоризации на животновъдни обекти вкл. пчелини	1 381	12%
Безопасни условия на труд	1 082	10%
Сключване на договори за ползване на земеделски земи	1 070	10%
Регистрация в БАБХ (растителна защита], водене на дневници и издаване на документи	858	8%
Агрохимичен анализ на почви	345	3%
Други	165	1%
Общо	11 162	100%

³ Други консултации - Участия и сключване на споразумения по чл. 37в от ЗСПЗЗ; Регистрация в ИАСАС и ИАЛВ и издаване на документи;

Най-много консултации са предоставени относно регистрацията и пререгистрацията на земеделските стопани по Наредба 3 от 1999 г. – 4 443 бр., което е 40%. Най-често тези консултации са във връзка с първоначалната регистрация т.е. от лица, които искат да превърнат селскостопанското производство в основна дейност. Това са лица, за които земеделието е била спомагателна дейност в последните години или нямат необходимия опит.

На следващо място, съответно с 16% и 12% са консултациите относно „Други регистрационни, разрешителни и лицензионни режими свързани със земеделието“ и „Регистрации и/или категоризации на животновъдни обекти вкл. пчелини“.

Категория (тип) „Схеми за директни плащания, пазарни мерки и национални схеми за подпомагане“

В тази категория влизат следните видове консултации:

- Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор;
- Национална програма по пчеларство;
- Подпомагане на организации на производители на плодове и зеленчуци (извън ПРСР);
- Схема за дребни земеделски стопани;
- Схема за единно плащане на площ;
- Схема за млади земеделски стопани;
- Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури;
- Схема за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда (зелени директни плащания);
 - Схема за преразпределително плащане;
 - Схема за преходна национална помощ за тютюн;
 - Схеми за обвързано с производството подпомагане за кози и овце;
 - Схеми за обвързано с производството подпомагане за крави, юници и биволи;
 - Схеми за обвързано с производството подпомагане за плодове и зеленчуци;
 - Схеми за преходна национална помощ за животни.
- Други национални схеми за подпомагане в т.ч. държавни помощи;
- Други пазарни мерки;
- Други схеми за директни плащания;
- Други схеми за подпомагане;
- Други схеми за преходна национална помощ.

Интересът на фермерите за подпомагане на стопанствата им чрез схемите за директни плащания е голям, което е видно от представената по-долу таблица.

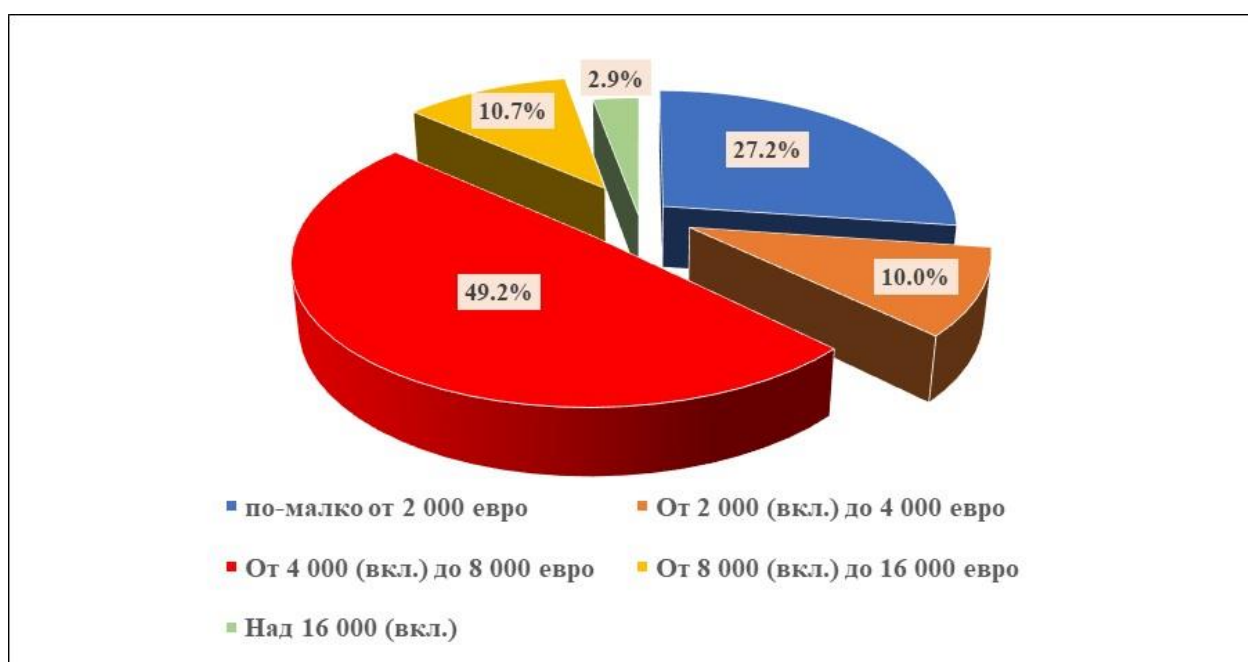
Таблица 9. Брой предоставени консултации по Схеми за директни плащания, пазарни мерки и национални схеми за подпомагане за 2020 г.

Насоченост	Брой консултирани лица	Брой консултации
Схеми за обвързано с производството подпомагане за плодове и зеленчуци	1 828	2 207
Национална програма по пчеларство	1 499	1 949
Схема за единно плащане на площ	1 694	1 883
Схема за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда (зелени директни плащания)	615	653
Схеми за обвързано с производството подпомагане за кози и овце	365	425
Други схеми за директни плащания, пазарни мерки и национални схеми за подпомагане за 2020 г.	2 530	2 842

През 2020 г. 6 440 земеделски стопани са получили 9 959 консултации във връзка със схемите за директни плащания, пазарни мерки и национални схеми за подпомагане.

От различните насочености на консултациите по директните плащания най-голям интерес е проявен към консултациите по схемите за обвързано с производството подпомагане за плодове и зеленчуци (1 828 лица са получили 2 207 бр. консултации), по схемата за единно плащане на площ (1 694 лица са получили 1 883 бр. консултации), по Национална програма по пчеларство (1 499 лица са получили 1 949 бр. консултации), по схемата за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда (зелени директни плащания) са предоставени 653 бр. консултации на 615 лица. По всички останали схеми за директни плащания, пазарни мерки и национални схеми за подпомагане са предоставени 2 842 бр. консултации на 2 530 лица.

Фигура 8. Брой предоставени консултации през 2020 г. според размера на стопанството в стандартен производствен обем (СПО)

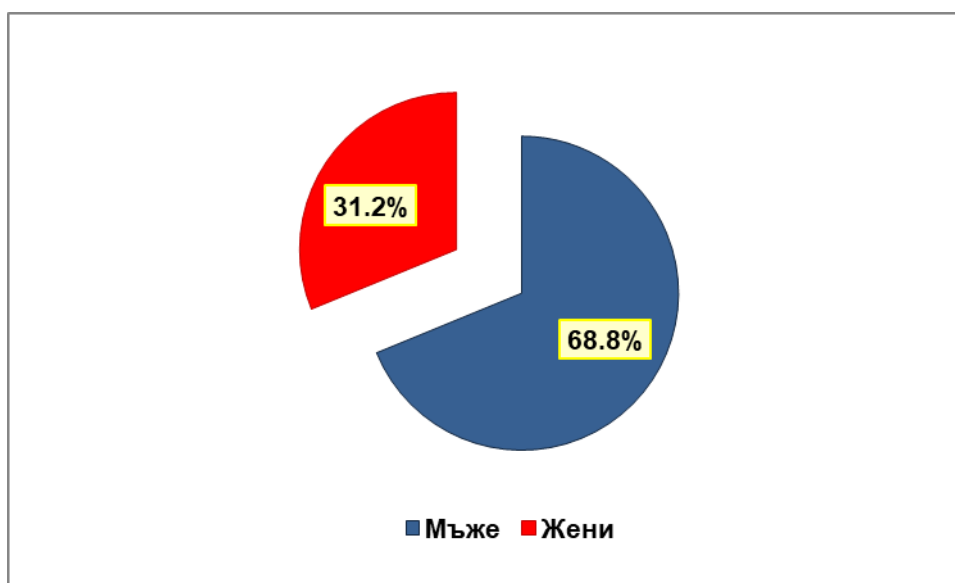
*Забележка: * Не е включена информация за 2 522 лица, които нямат досиета в информационната система на НССЗ и на които са предоставени консултациите дистанционно по телефона или чрез електронна поща..*

86.4% от консултациите, предоставени от НССЗ през 2020 г., са предназначени за стопанства с икономически размер до 8 000 евро СПО, т.е. за дребните земеделски стопани, които се нуждаят от повече на брой консултации. Най-много консултации са предоставени на стопанства с размер между 4 и 8 000 евро СПО - 32 152 бр. (49.2%) . Това са основно стопанства одобрени или потенциални кандидати по подмярка 6.3 На второ място са стопанства с размер до 2 000 евро СПО - това са много малки земеделски стопани или новонавлизаци в земеделието лица, на които са предоставени 17 780 бр. консултации (27.2%). На следващо място са стопанствата с размер от 2 000 до 4 000 евро СПО – 6 501 бр. консултации (10%)

Предоставени консултации по пол

На долната фигура е представено разпределението на консултациите по пол:

Фигура 9. Предоставени консултации през 2020 г. по пол (%)

*Забележка: * Не е включена информация за 2 522 лица, които нямат досиета в информационната система на НССЗ и на които са предоставени консултациите дистанционно по телефона или чрез електронна поща..*

Запазва тенденцията от последните години и през 2020 г., при която заетите лица и ръководители на земеделски стопанства да са мъже, които по-често търсят консултации (68.8%), делът на жените е 31.2%.

2.2. Посещения на земеделските стопанства

Адаптирането на българското земеделие към европейските стандарти изисква реструктуриране на селското стопанство и успешно действие на механизмите за подпомагане на земеделските стопани. Провеждането на Общата селскостопанска политика на ЕС налага прилагането на съпоставими практики и повишаване на ефективността на земеделското производство за завоюване на позиции на българските производители на Европейския пазар.

Експертите на НССЗ през 2020 г. продължиха да посещават на място фермерите в техните стопанства и да поддържат непрекъсната връзка с тях, макар и в условията на социална дистанция, което беше извършвано при спазване на всички противоепидемиологични мерки и в периодите на намаление на заболяемостта на населението. Земеделските стопани получават конкретни съвети, оценка на условията, в които се отглеждат селскостопанските култури и животни, т.е. те получават и конкретни предписания за техните стопанства. Всичко това съдейства за повишаване на количеството и качеството на произведената продукция при спазване на европейските норми и стандарти.

През 2020 г. експертите от НССЗ са направили 2 142 посещения на място в земеделските стопанства, като се наблюдава намаление спрямо 2019 г..

Таблица 10. Среден брой посетени стопанства и среден брой посещения за 2020 г.

	Брой посетени стопанства	Брой направени посещения
Общо	1 795	2 142
Средно на офис за	66	79

Средно всеки офис през 2020 г. е посетил 66 различни земеделски стопанства, а броя на посещенията (средно за годината на един офис) е 79 посещения. Голяма част от посещенията на стопанства са свързани с изготвянето на доклади за предоставяните консултантски пакети по мярка 2 "Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството" от ПРСР 2014-2020 г. - 1 197 бр.

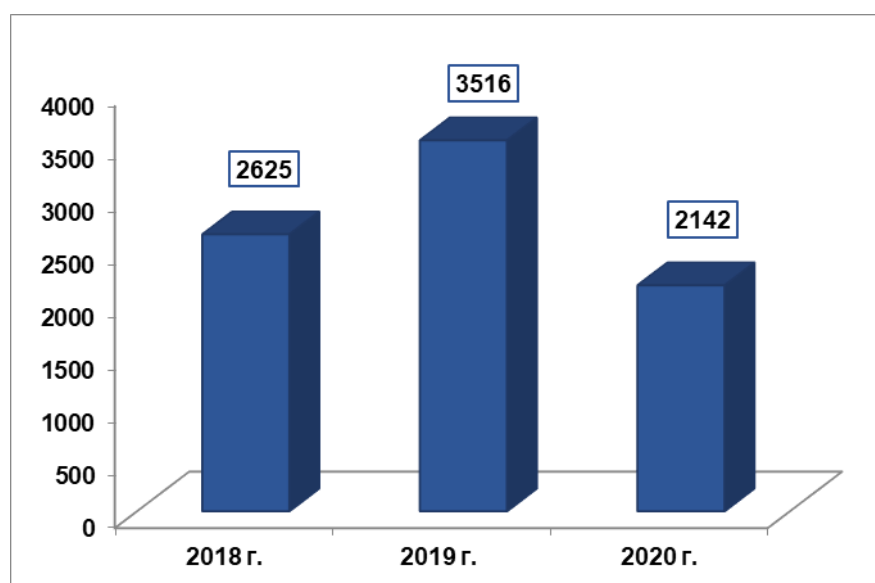
Посещенията, извършени във връзка с предоставянето на консултантски пакети по: подмярка 2.1.2 са 55.8% (1 196 бр.), на специализирани съвети извън консултантските пакети са 38.8% (832 бр.), а тези по други причини са 5.3% (113 бр.).

Таблица 11. Сравнение на посещения във ферми по тримесечия за 2019 - 2020 г.

Тримесечие	2020 г.	2019 г.	Изменение 2020 г. спрямо 2019 г.
	(бр.)	(бр.)	
1-во	393	487	-19%
2-ро	849	615	38%
3-то	314	174	80%
4-то	586	2240	-74%
Общо	2142	3 516	-39%

В сравнение с предходната година през 2020 г. посещенията намаляват с 39%, което се обяснява с въведените противоепидемични мерки от Министерство на здравеопазването. Наблюдава се рязко увеличение в посещенията през месеците август, юни и юли, а най-голямо намаление има през четвъртото тримесечие.

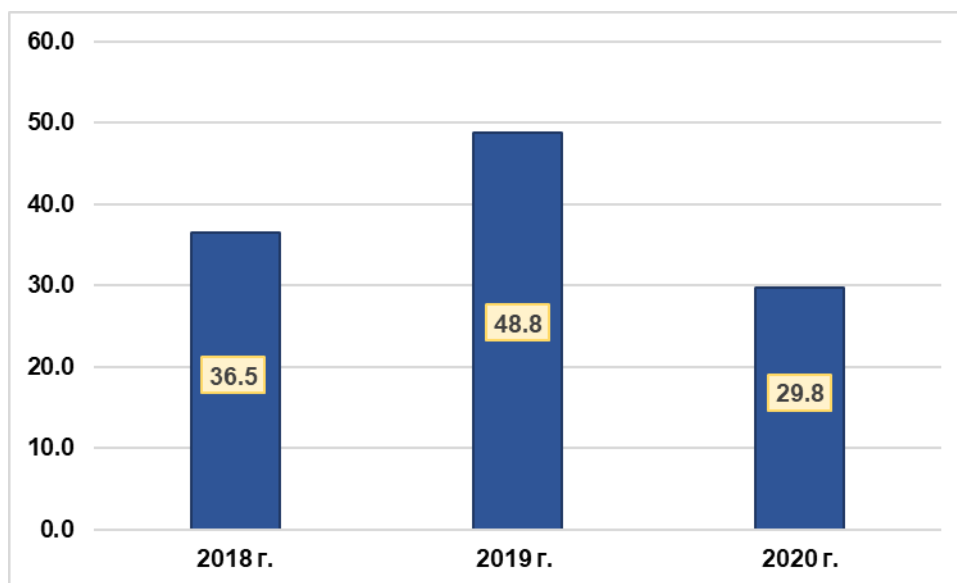
Фигура 10. Брой посещения по години за периода 2018 – 2020 г.

През различните години броят на посещения средно на един експерт варира предвид фактори свързани както с подготовката на проектни предложения, така също и необходимостта от предоставяне на различни специализирани консултации. През 2019 г.

броя на посещенията нараства спрямо 2018г., а през 2020 г. броят намалява и спрямо двете предходни години, като средно един експерт е направил 30 бр. за годината.

Фигура 11. Среден брой на посещенията от един експерт по години (2018 г. – 2020 г.)

3. Обучение на земеделските стопани

Към НССЗ е лицензиран от Национална агенция за професионално образование и обучение (НАПОО) Център за професионално обучение (ЦПО). Предлагащите професии и специалности са от следните области на образование „Селско, горско и рибно стопанство“ и от професионалните направления 621 „Растениевъдство и животновъдство“; 622 „Градинарство (паркове и градини)“ и 623 „Горско стопанство“, съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение от Закона за професионалното образование и обучение.

Целта е да се осигури на земеделските стопани широка гама от дългосрочни и краткосрочни обучения в областта на земеделието, които да съчетават задълбочени теоретични знания и практическа насоченост, както и да ги запознават с последните достижения в селскостопанската наука. Разработените учебни програми и високият професионализъм на преподавателите, в по – голямата част експерти от службата, осигуряват висококачествено обучение с практическа насоченост.

Учебните програми са разработени от експерти на НССЗ и са съобразени с педагогическите и методически изисквания за продължаващо професионално обучение. В ЦПО се провежда обучение на лица за придобиване, разширяване и усъвършенстване на професионалната квалификация с цел подобряване на пригодността за заетост, подпомагане на професионалната кариера и индивидуалното развитие. Тематиката на обученията е в две основни направления – има разработени програми за различни сектори в земеделието, както и за подобряване на ключови компетентности на земеделските стопани. За НССЗ важен фактор е качеството на обучението. За целта при организиране на обученията, ЦПО на НССЗ се стреми да създава и поддържа у курсистите и преподавателите мотивация за постигане на качество, чрез периодично и обективно оценяване на дейността им (на базата на ясни и прозрачни правила и процедури) и справедлива оценка на получените резултати. В ЦПО към НССЗ е въведена и Системата за управление на качеството (СУК), съгласно чл. 9а, ал 1 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО). Системата за управление на качеството е структурирана и цялостно логически обвързана с планирането в НССЗ, както в дългосрочен, така и в средносрочен и краткосрочен план. Чрез СУК, ЦПО към НССЗ в още

по-голяма степен гарантира провеждане на учебен процес, при който се прилагат съвременни методи на обучение, позволяващи сериозна мотивация, развитие на творческото мислене и активиране на самостоятелната изява на курсистите. Чрез СУК се гарантира и провеждане на постоянен контрол и мониторинг върху състоянието на учебните и административните процеси в ЦПО.

Проведените до този момент обучения са безплатни за земеделските стопани.

Освен за повишаване на знанията и уменията на земеделските стопани, успешното завършване на някои от обученията е задължително условие за изпълнение на ангажиментите на земеделските стопани по различни мерки от ПРСР. Успешно завършилите курсовете получават удостоверение за професионално обучение.

През 2020 г. в Център за професионално обучение (ЦПО) към НССЗ са обучени общо 117 лица. Броят на обучените лица в ЦПО на НССЗ през 2020 г. е както следва:

- 5 лица - 30 учебни часа по част от професия и получили удостоверения за професионално обучение по образец на МОН чрез редовна форма на обучение;
- 112 лица чрез дистанционна форма (онлайн) на обучение – 8 учебни часа по програми свързани с повишаване квалификацията като експерти и преподаватели, в т.ч. дейности в изпълнение на мярка 2 “Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството” от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г. (ПРСР 2014-2020 г.) . Издадено е удостоверение - формат на ЦПО на НССЗ.

Чрез териториалните областни офиси на НССЗ във всеки областен град, Центърът за професионално обучение организира обучения за фермерите в удобно за тях време и място, без да се налага да отсъстват от своите стопанства. В ЦПО към НССЗ от откриването на Центъра през 2007 г. до края на 2020 г. са преминали обучение 3 150 земеделски стопани, експерти на Службата и други лица.

През изминалата 2020 г. ЦПО към НССЗ проведе обучение на 5 земеделски стопани в една група чрез курс по „Агроекология“ от 30 учебни часа по част от професия ФЕРМЕР, специалност „Земеделец“ с код 6210601 по Рамкова програма Д4 за придобиване на квалификация за „част от професия“. Мястото, където е проведено обучението, е избрано след проучване на потребностите на земеделски стопани, клиенти на НССЗ, които желаят да преминат агроекологично обучение, необходимо и свързано с дейността на стопанствата им или желаещи да стартират агроекологични дейности.

Обучението даде възможност курсистите да получат познания, свързани с основните проблеми в областта на опазване на околната среда, почвите, водите, климатичните промени, биоразнообразието и др. Те се запознаха с методите за агроекологични изследвания на почвите и оценка на агроекологичния статус и методологията за вземане на почвени проби. След успешното завършване курса на обучение, курсистите са в състояние да прилагат интегрирано управление на вредителите на растителните култури и биологични методи за контрол на вредителите в своите стопанства. В процеса на обучение, курсистите усвоиха принципите и изискванията на агроекологията и биологичното земеделие, свързани с успешното прилагане на дейности по мярка 10 „Агроекология и климат“ и мярка 11 „Биологично земеделие“ от ПРСР 2014-2020 г.

С цел повишаване професионалната квалификация на експертите на НССЗ, като голяма част от тях са и преподаватели към центъра, ЦПО проведе през месеците май и ноември, чрез дистанционна форма на обучение 2 онлайн семинара, с продължителност по 8 учебни часа на следните теми:

- „Биосигурност в животновъдни стопанства“, в два модула – „Основни принципи, изисквания и критерии при изготвянето на индивидуални планове за биосигурност на животновъдните обекти. Определяне на критични контролни точки в дейността на

животновъдните обекти, включването им в индивидуалните планове за биосигурност и процедури за тяхното управление“ и „Критични моменти, грешки и пропуски в изпълнението на мерките за биологична сигурност в животновъдни обекти – обсъждане на казуси от практиката“. Общо 54 бр. обучени експерти.

- „Предприемачество и счетоводна отчетност в земеделските стопанства“, в два модула - „Специфика на технологичния процес в земеделието, определяща счетоводното отчитане на земеделската дейност“ и „Специфични особености при водене на счетоводна отчетност в земеделското стопанство“. Общо 58 бр. обучени експерти.

Предвид обявеното извънредно положение и здравната обстановка в страната, свързана с разпространение на COVID 19, обученията бяха проведени чрез дистанционна форма на обучение, чрез средствата на съвременните информационни и комуникационни технологии (онлайн платформа).

По време на обученията са използвани презентации, снимков и филмов материал, схеми, справочници, наредби и др. документи, съобразени с актуалните нормативни изисквания и със съвременните научни технологии. Издадено е удостоверение - формат на ЦПО на НССЗ.

През 2020 г. НССЗ чрез ЦПО кандидатства по процедура чрез подбор на проектни предложения № BG06RDNP001-1 по подмярка 1.1 „Професионално обучение и придобиване на умения“ от мярка 1 „Трансфер на знания и действия за осведомяване от Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г. (16.12 2019 г.- 16.03.2020) като кандидатства с проект за различни по продължителност курсове за обучение на земеделските стопани. Проектът включва обучения по рамкова програма „Д“, професионално направление: Растениевъдство и животновъдство – код 621. Предвидени са 8 курса по различни тематик и продължителност от 150 учебни часа и 30 учебни часа, като са формирани 28 групи в различни населени места. Максималният брой обучаеми е 1 170. Проектът е одобрен и се очаква да започнат дейностите по изпълнение на проекта.

4. Дейност на НССЗ по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“ от ПРСР 2014-2020 г.

4.1 Дейности по подмярка 2.1.1 „Консултантски услуги за земеделски и горски стопани“

През 2020 г. експертите на НССЗ не са предоставяли директно КП А2Б, но са оказвали методическа помощ на младите фермери, кандидатствали през 2018 г. по подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“ от ПРСР 2014 - 2020 г.

Съгласно Наредба № 13 от 19 май 2015 г. за прилагане на подмярка 2.1 „Помощ за осигуряване на консултантски услуги“ по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 - 2020 г. беше сключен договор с № РД 51-50/21.12.2017 г. за възлагане на обществена поръчка за услуги между НССЗ и МЗХГ за предоставяне на консултантски пакет А2Б на кандидати по подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“ от ПРСР 2014 - 2020 г.

В рамките на Консултантски пакет А2Б експертите на НССЗ предоставяха информация и съвети за:

- създаването и развитието на стопанствата на младите земеделски стопанства в т.ч. изготвяха бизнес-планове и основа информация за проектно предложение по подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“ от ПРСР 2014 - 2020 г.;

- задълженията на равнище стопанство, произтичащи от законово установените изисквания за управление и/или стандартите за добро земеделско и екологично състояние, по глава I на дял VI от Регламент (ЕС) № 1306/2013 на Европейския парламент и на Съвета

относно финансирането, управлението и мониторинга на общата селскостопанска политика и за отмяна на регламенти (ЕИО) № 352/78, (ЕО) № 165/94, (ЕО) № 2799/98, (ЕО) № 814/2000, (ЕО) № 1290/2005 и (ЕО) № 485/2008 на Съвета;

- селскостопанските практики, от полза за климата и околната среда по дял III, глава 3 от Регламент (ЕС) № 1307/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. за установяване на правилата за директни плащания за земеделски стопани по схеми за подпомагане в рамките на общата селскостопанска политика и за отмяна на Регламент (ЕО) № 637/2008 на Съвета и Регламент (ЕО) № 73/2009 на Съвета;

- изискванията, определени от националното законодателство за изпълнение на член 11, параграф 3 от Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2000 г. за установяване на рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите;

- изискванията, определени от националното законодателство за изпълнение на член 55 от Регламент (ЕО) № 1107/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 г. относно пускането на пазара на продукти за растителна защита и за отмяна на директиви 97/117/ЕИО и 91/414/ЕИО на Съвета;

- стандартите за безопасност на труда и стандартите за безопасност в стопанствата.

4.2 Дейности по подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства”

От 22.06.2016 г. по подмярка 2.1.2 НССЗ стартира предоставянето на малките земеделски стопанства напълно безплатно на шест (6) основни консултантски пакета (КП), допринасящи както за икономическо развитие и укрепване на малките земеделски стопанства чрез модернизация и технологичното обновление като устойчиви и жизнеспособни единици, така и за подобряване на опазването на околната среда и борба с климатичните промени.

НССЗ е единствената на този етап съветническа организация определена в Наредба № 7 от 5 май 2016 г. за прилагане на подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства“ по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г. (Наредба № 7 от 5 май 2016 г.) и одобрена от ЕК да предоставя консултантските услуги на малките земеделски стопанства.

Със Заповед №РД-09-440 от 21.06.2016 г. на Министъра на земеделието и храните е одобрено съдържанието на консултантските пакети по подмярка 2.1.2. Консултантските пакети се предоставят от експертите на Териториални областни офиси на НССЗ по правила, одобрени със заповед на изпълнителния й директор.

Консултантските пакети за малките земеделски стопанства включват консултантски услуги за:

ТП 1 - същността и характеристиките на системата за кръстосано съответствие и за основните нормативни актове, на които е изградена тази системата, включваща всички приложими в стопанството Национални стандарти за добро земеделско и екологично състояние на земята (ДЗЕС), всички приложими в стопанството Законоустановени изисквания за управление (ЗИУ), както и ще се прави оценка на произтичащите от тях задължения за земеделското стопанство свързани с областите околна среда и изменение на климата, обществено здраве, здраве на животните и на растенията, хуманно отношение към животните.

ТП 2 - селскостопански практики от полза за климата и околната среда, политиката за водите, както и информация и съвети относно мерки за смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него, биологичното разнообразие и опазването на водите - селскостопански практики, от полза за климата и околната среда, прилагане на

мерки, свързани с регулиране на водовземанията и контрол на водочерпенето, опазване на водите от замърсяване, ефективно и устойчиво използване на водите, опазване, възстановяване и устойчиво използване на водите, предоставяне на съвети свързани със смекчаване на последиците от изменението на климата.

ТП 3 - нормативните изисквания за гарантиране на законното право на работниците и служителите за здравословен и безопасен труд и съответните правила и стандарти и по-специално за отрасловите правила за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд (ЗБУТ) в сектор земеделие и за правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в предприятието (земеделското стопанство) съгласно Закона за здравословни и безопасни условия на труд и свързаните с него подзаконови нормативни актове описани в приложимата нормативна база към пакета. Също така ще се предоставят информация и съвети за различни стандарти за безопасност в стопанствата.

ТП 4 - прилагане на нормативната уредба по правилната употреба на продукти за растителна защита съгласно принципите на добрата растителнозащитна практика и възможностите за извеждане борбата с вредителите по земеделските култури чрез методите на интегрирано управление на вредителите съгласно Закона за защита на растенията - условия и ред по прилагане на интегрирано производство на растения и растителни продукти, общи принципи при интегрираното управление на вредителите чрез различни агротехнически дейности, провеждане на растителнозащитни мероприятия на отглежданите и планираните за отглеждане в стопанството култури съгласно добрите растително-защитни практики.

ТП 5 (от 5.1 до 5.7) - изготвяне на бизнес план и заявление за кандидатстване, като са предвидени и комбинации - по подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“ от ПРСР 2014-2020 г., подмярка 4.1.2. „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства“, подмярка 4.2.2. „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства“, подмярка 4.4.2. „Непроизводствени инвестиции по Тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства“ и подмярка 6.4.2. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности по Тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства.

Основните дейности, които са включени по тези КП са следните:

- изготвяне и попълване на бизнес плана за кандидатстване, съгласно съответното приложение в наредбата / насоките за прилагане на подмярката;
- изчисляване на точките по критериите за оценка на проектите за съответната подмярка;
- изготвяне и попълване на заявление за подпомагане / основна информация за проектно предложение, съгласно съответното приложение в наредбата/насоките за прилагане на съответната подмярка;
- окомплектоване на изискуемите документите;
- предоставяне на съвети за изпълнението на бизнес плана.

ТП 6 - съдържа предоставяне на съвети и информация, които да подпомогнат малките земеделски стопанства при развитието на техните стопанства - възможностите за подпомагане малките земеделски стопанства чрез мерки и подмерки приложими на равнище малко земеделско стопанство предвидени в ПРСР 2014-2020 г., които са насочени към модернизирание на стопанството, изграждане на конкурентоспособност, секторна интеграция, иновации и пазарно ориентиране; съвети и информация по въпроси и проблеми свързани с икономическите показатели на земеделското стопанство, включително по въпроси на конкурентоспособността и насърчаващи предприемачество на малкия земеделски стопанин; по въпроси на управление на риска в земеделското стопанството, свързан с неблагоприятни климатични явления, нашествия на вредители, болести по растенията и животните.

В зависимост от спецификата и потребностите на всяко малко земеделско стопанство, КП ТП 6 може да включва и предоставяне на съвети и информация за: възможностите за

развитие на късите вериги на доставки и за по-добра интеграция на малкото земеделско стопанство в хранителната верига; възможностите за участие в Европейското партньорство за иновации (ЕПИ) за селскостопанска производителност и устойчивост; прилагане на правилата за биологично производство, включително подготовка на заявление за подпомагане по мярка 11 „Биологично земеделие” и мярка 10 „Агроекология и климат” от ПРСР 2014-2020 г. и предоставяне на съвети за изпълнението на ангажиментите; подкрепа на малките земеделски стопанства за участие в мярка 9 „Създаване на групи и организации на производителите“ от ПРСР 2014-2020 г.

През отчетния период продължи предоставянето на КП по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014-2020 г. по определения със Заповед № РД 09-584 от 17.06.2019 г. на Министъра на земеделието, храните и горите, бюджет за четвъртата година от прилагане на подмярката. От 10 юли 2020 г. експертите от ТОО на НССЗ предоставяха КП по подмярка 2.1.2 по определен бюджет в размер на 1 500 000 евро за петата година, съгласно Заповед № РД 09-535 от 09.07.2020 г. на Министъра на земеделието, храните и горите.

Предоставянето на КП по подмярка 2.1.2 включва посещения на място, оценка и анализ на състоянието на стопанствата на земеделските стопани, както и където е приложимо вземане на почвени проби за агрохимичен анализ и изготвяне на препоръки за торене. Експертите на НССЗ предоставяха информация и конкретни съвети и препоръки на малките земеделски стопанства във връзка със заявените КП.

Съгласно Наредба № 7 от 5 май 2016 г., НССЗ изготвя писмен доклад за предоставените КП по подмярка 2.1.2, включващ информация за предоставените консултации и направените препоръки към земеделския стопанин.

Общият брой на подадените заявления за получаване на КП по подмярка 2.1.2 от стартиране на предоставянето на пакетите на 22.06.2016 г. до 31.12.2020 г. е **8 983** бр., а изготвените писмени доклада са **8 864** бр. Подробни данни за броя на приетите заявления и изготвените писмени доклади по офиси на НССЗ през периода 22.06.2016 г. до 31.12.2020 г. са представени в таблицата по-долу.

Таблица 12. Брой подадени заявления за получаване на КП по подмярка 2.1.2 и брой изготвени доклади по офиси от стартиране на предоставянето на пакети на 22.06.2016 г. до 31.12.2020 г.

Офис	Брой подадени заявления за получаване на КП	Брой изготвени доклади за предоставен КП
Благоевград	263	255
Бургас	532	527
Варна	230	223
Велико Търново	365	362
Видин	215	214
Враца	163	163
Габрово	237	230
Добрич	401	399
Кърджали	455	453
Кюстендил	312	296
Ловеч	310	309
Монтана	317	314
Пазарджик	322	315
Перник	216	214

Офис	Брой подадени заявления за получаване на КП	Брой изготвени доклади за предоставен КП
Плевен	479	477
Пловдив	424	417
Разград	235	231
Русе	386	383
Силистра	311	304
Сливен	467	467
Смолян	304	298
София	182	176
Стара Загора	677	670
Търговище	186	181
Хасково	374	371
Шумен	267	266
Ямбол	353	349
Общо	8 983	8 864

Таблица 13. Брой заявени и предоставени консултантски пакети по подмярка 2.1.2 разделени по видове от стартиране на предоставянето на пакетите на 22.06.2016 г. до 31.12.2020 г.

Консултантски пакет по подмярка 2.1.2	ТП 1	ТП 2	ТП 3	ТП 4	ТП 5.1	ТП 5.2.а	ТП 5.2.б.	ТП 6
Заявени до 31.12.2020 г.	6127	6308	5301	2028	5096	362	3	3648
Предоставени до 31.12.2020 г.	6052	6228	5227	1988	5043	355	3	3596

От всички подадени заявления за получаване на консултантски пакети по подмярка 2.1.2 най-често заявявани от страна на земеделските стопани са КП ТП 1 и КП ТП2.

През периода 01.01.2020 г. до 31.12.2020 г. подадените заявления за получаване на КП по подмярката са **1 134** бр., а изготвените писмени доклада са **1 103** бр. Подробни данни за броя на приетите заявления и изготвените писмени доклади по офиси на НССЗ са представени в долната таблица.

Таблица 124. Брой подадени заявления за получаване на КП по подмярка 2.1.2 и брой изготвени доклади по офиси от 01.01.2020 г. до 31.12.2020 г.

Офис	Брой подадени заявления за получаване на КП	Брой изготвени доклади за предоставен КП*
Благоевград	16	13
Бургас	82	82
Варна	15	11
Велико Търново	51	50
Видин	10	10
Враца	32	33

* Включва и изготвени доклади към подадени заявления през 2019 г.

Офис	Брой подадени заявления за получаване на КП	Брой изготвени доклади за предоставен КП*
Габрово	26	24
Добрич	34	33
Кърджали	73	72
Кюстендил	44	42
Ловеч	46	46
Монтана	33	33
Пазарджик	75	71
Перник	27	26
Плевен	64	63
Пловдив	37	36
Разград	29	28
Русе	55	55
Силистра	28	22
Сливен	75	75
Смолян	43	43
София	21	21
Стара Загора	78	78
Търговище	8	6
Хасково	42	42
Шумен	38	37
Ямбол	52	51
Общо	1 134	1 103

Над 98% от подадените заявления за получаване на КП са приключили с предоставяне на земеделските стопани на заявените КП и съответно им е предаден писмен доклад за изпълнен КП по подмярка 2.1.2. Малко под 1% от земеделските стопани са подали заявление за отказ от получаване на КП най-често поради лични причини, като в тези случаи предоставянето на заявените КП е прекратено. Разпределението на заявените КП през 2020 година по вид са обобщение в таблицата по-долу

Таблица 135. Брой заявени консултантски пакети по подмярка 2.1.2 разделени по видове от 01.01.2020 г. до 31.12.2020 г.

Консултантски пакет по подмярка 2.1.2	ТП 1	ТП 2	ТП 3	ТП 4	ТП 5.1	ТП 5.2a	ТП 6
Заявени от 01.01. - 31.12.2020 г.	646	657	643	369	174	211	782

Във връзка със стартиралата през март 2020 г. процедура чрез подбор № BG06RDNP001-6.008 по подмярка 6.3 "Стартова помощ за развитието на малки стопанства" от мярка 6 "Развитие на стопанства и предприятия" от ПРСР 2014 - 2020 г. НССЗ съевременно стартира (на 09.03.2020) и прием на заявления за получаване на КП ТП 5.1,

включващ изготвяне на бизнес план и основна информация за проектното предложение, за кандидатстване по подмярка 6.3.

През периода на прием на заявления (09.03.-14.05.2020) в ТОО на НССЗ бяха приети **174** заявление от земеделски стопани, кандидати по специализирания прием по подмярка 6.3. В процеса на подготовка на проектните предложения работата по едно заявление беше прекратена поради отказ от страна на земеделския стопанин. Така общо изготвените от експертите на НССЗ проектни предложения на земеделски стопани, кандидати по подмярката са **173 проектни предложения**.

Експертите от териториалните областни офиси оказаха и пълно съдействие на кандидатите за подаване на проектните им предложения в Информационната система за управление и наблюдение (ИСУН 2020).

За периода на прием на проектни предложения по подмярка 6.3 "Стартова помощ за развитието на малки стопанства" в ИСУН 2020 са регистрирани 214 проектни предложения. Подадените проекти, изготвени от НССЗ са 173 ПП или 82 % от всички ПП по процедурата са изготвени от експертите на НССЗ. Разпределението по офиси на НССЗ е представено в таблицата.

Таблица 16 . Брой заявени консултантски пакети ТП 5.1 и брой подадени в ИСУН проектни предложения по подмярка 6.3 по ТОО

Офис	Брой подадени заявления за получаване на КП 5.1	Брой подадени в ИСУН
Благоевград	8	8
Бургас	4	4
Варна	5	5
Велико Търново	6	6
Видин	7	7
Враца	4	4
Габрово	5	5
Добрич	2	2
Кърджали	1	1
Кюстендил	4	4
Ловеч	10	10
Монтана	15	15
Пазарджик	16	16
Перник	8	7
Плевен	6	6
Пловдив	0	0
Разград	5	5
Русе	4	4
Силистра	7	7
Сливен	2	2
Смолян	1	1
София	5	5
Стара Загора	10	10
Търговище	3	3

Офис	Брой подадени заявления за получаване на КП 5.1	Брой подадени в ИСУН
Хасково	30	30
Шумен	0	0
Ямбол	6	6
Общо	174	173

Най-много проектни предложения са изготвени в ТОО Хасково (30), Пазарджик (16) и Монтана (15).

По специализирания прием по подмярка 6.3 повече от половината кандидати са земеделски стопани, отглеждащи овце и кози - 53%. Кандидатствали с птици са 21% от земеделските стопани, а със свине 5%. Останалите 20 % от стопанства са със смесено направление.

На 16 юли 2020 г. стартира Процедура чрез подбор № BG06RDNP001-4.009 по подмярка 4.1.2. „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства“ от мярка 4 „Инвестиции в материални активи“ от ПРСР 2014-2020 г. Във връзка със стартиралата процедура НССЗ предоставяше консултантски пакет ТП 5.2а, включващ изготвяне на бизнес план и основна информация за проектното предложение, за кандидатстване по подмярка 4.1.2. Прием на заявления беше определен със Заповед на Изпълнителния директор на НССЗ през периода 20.07. – 16.09.2020 г.

През този период в НССЗ са приети **211** заявления за получаване на ТП 5.2а и съответно са изготвени и подадени в ИСУН 2020 общо **208** проектни предложения, изготвени от експерти на НССЗ.

Таблица 17. Брой заявени консултантски пакети ТП 5.2.а и брой подадени в ИСУН проектни предложения по подмярка 6.3 по ТОО

Офис	Брой подадени заявления за получаване на КП 5.1	Брой подадени в ИСУН
Благоевград	5	5
Бургас	17	17
Варна	3	3
Велико Търново	7	7
Видин	1	1
Враца	0	0
Габрово	14	14
Добрич	2	2
Кърджали	0	0
Кюстендил	23	23
Ловеч	12	12
Монтана	10	10
Пазарджик	21	21
Перник	10	10
Плевен	2	2
Пловдив	17	17
Разград	3	3

Офис	Брой подадени заявления за получаване на КП 5.1	Брой подадени в ИСУН
Русе	5	4
Силистра	11	11
Сливен	7	7
Смолян	2	2
София	6	6
Стара Загора	9	9
Търговище	3	3
Хасково	11	10
Шумен	6	5
Ямбол	4	4
Общо	211	208

Най-много проектни предложения са изготвени в ТОО Кюстендил (23), Пазарджик (21), Бургас (17) и Пловдив (17).

Повече от 90 % от подадените проектни предложения са на растениевъди стопанства, 5 % от проектите са на стопанства с животновъдно направление и 5 % със смесено направление.

По подмярка 2.1.2 по мярка 2 от ПРСР 2014 - 2020 г. през 2020 г. са подадени 5 (пет) заявки за плащане. По-подробна информация за подадените заявки за плащане е дадена в таблицата по-долу.

Таблица 148. Внесени заявки за плащане по подмярка 2.1.2 по мярка 2 от ПРСР 2014 - 2020 г. от 01.01.2020 г. до 31.12.2020 г.

Номер на заявката за плащане	Подадена на	Заявена сума, лв.
заявка 01/02/1/2/0009/05	09.01.2020	32 312,31
заявка 01/02/1/2/0011/01	09.01.2020	716 868,18
заявка 01/02/1/2/0011/02	08.04.2020	158 447,91
заявка 01/02/1/2/0011/03	08.07.2020	1 876 583,55
заявка 01/02/1/2/0011/04	08.10.2020	785 397,50

5. Агрохимични анализи

Дейността на отдел „Център за изпитване и оценка на пригодността и качеството на почвите“ (ЦИОПКП) е да подпомага съветническата дейност на НССЗ и земеделските стопани за прилагане на ОСП и мерките по ПРСР. Направленията на лабораторната дейност са свързани с изискванията за подобряване на дейността и повишаване конкурентоспособността на стопанствата.

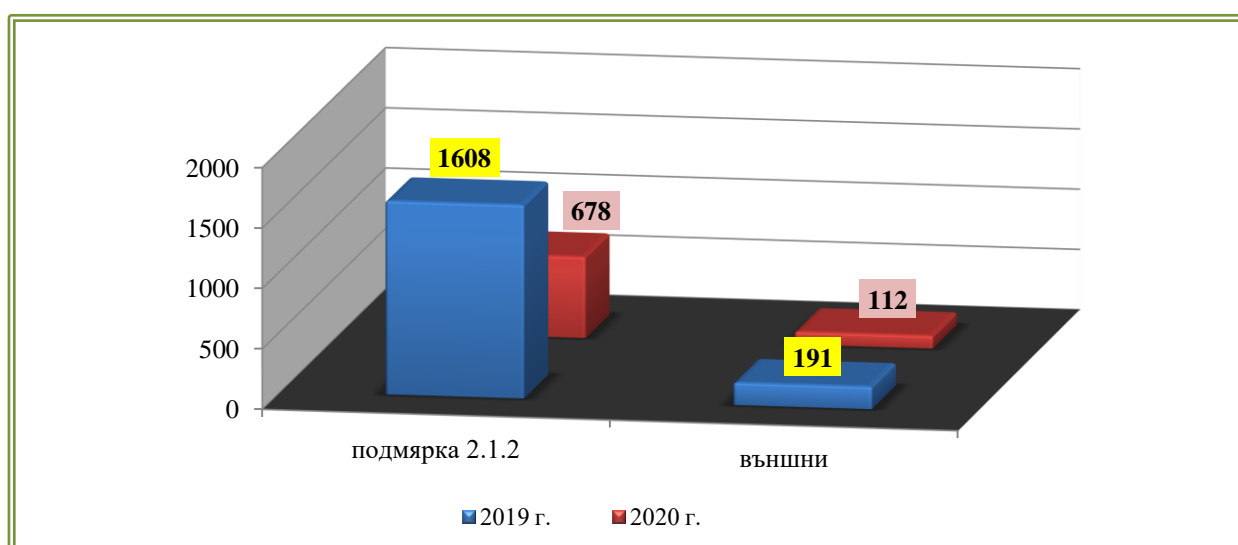
Лабораторията към НССЗ е в помощ на малките земеделски стопанства при получаване на консултантски пакети по подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства“ и беше в помощ на младите фермери при предоставяне от експертите на НССЗ на консултантския пакет А2Б от мярка 2 "Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството" от Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) 2014-2020 г.

През 2020 г. в ЦИОПКП са постъпили 790 бр. и са изработени 1226 бр. проби за 6 032 бр. определения (анализи) за:

- киселинност на почвата;
- нитратен азот;
- амонячен азот;
- усвоим фосфор;
- усвоим калий;
- активен калций;
- хумус;
- норма за варуване на кисели почви.

Постъпилите почвени проби са от 470 лица, а изработените проби са на 727 лица. Въз основа на извършените анализи са изготвени 913 препоръки за торене.

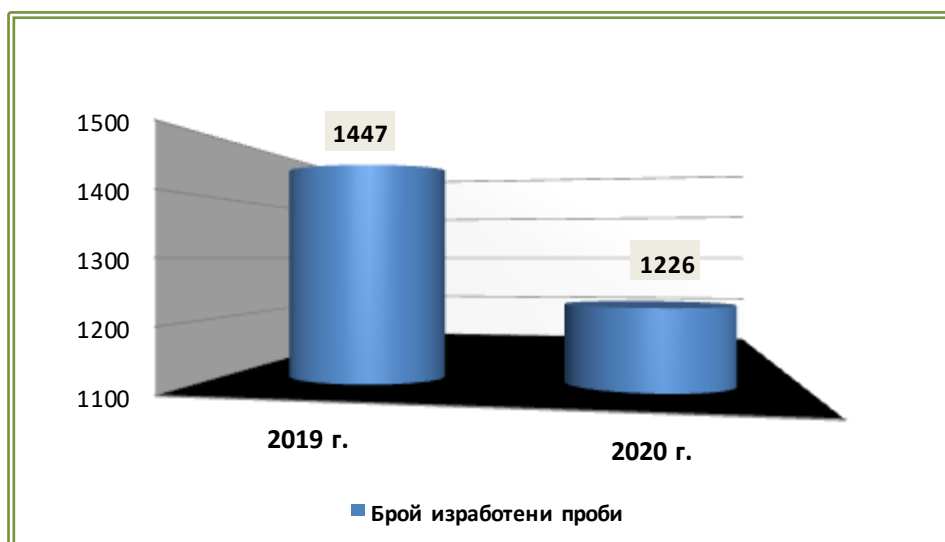
Фигура 12. Дял на постъпилите почвени проби по подмярка 2.1.2 и външни проби за 2019 г. и 2020 г.

От фигурата по-горе се вижда, че за периода м. януари – м. декември 2019 г. постъпилите почвени проби по подмярка 2.1.2 са 1 608 бр., а броят на външните проби е 191, докато за същия период м. януари – м. декември през 2020 г. се наблюдава намаление на пробите по подмярка 2.1.2 - 678 бр., и на постъпилите външни проби, които са 112 бр., в резултат на настъпилата пандемия. Във връзка с предоставянето на КП по подмярка 2.1.2 от мярка 2 от ПРСР 2014 – 2020 г., ТОО на НССЗ са вземали почвени проби при извършването на посещение на място в стопанства, обработващи земеделска земя, в случай че условията и периода за вземане на почвена проба са били подходящи.

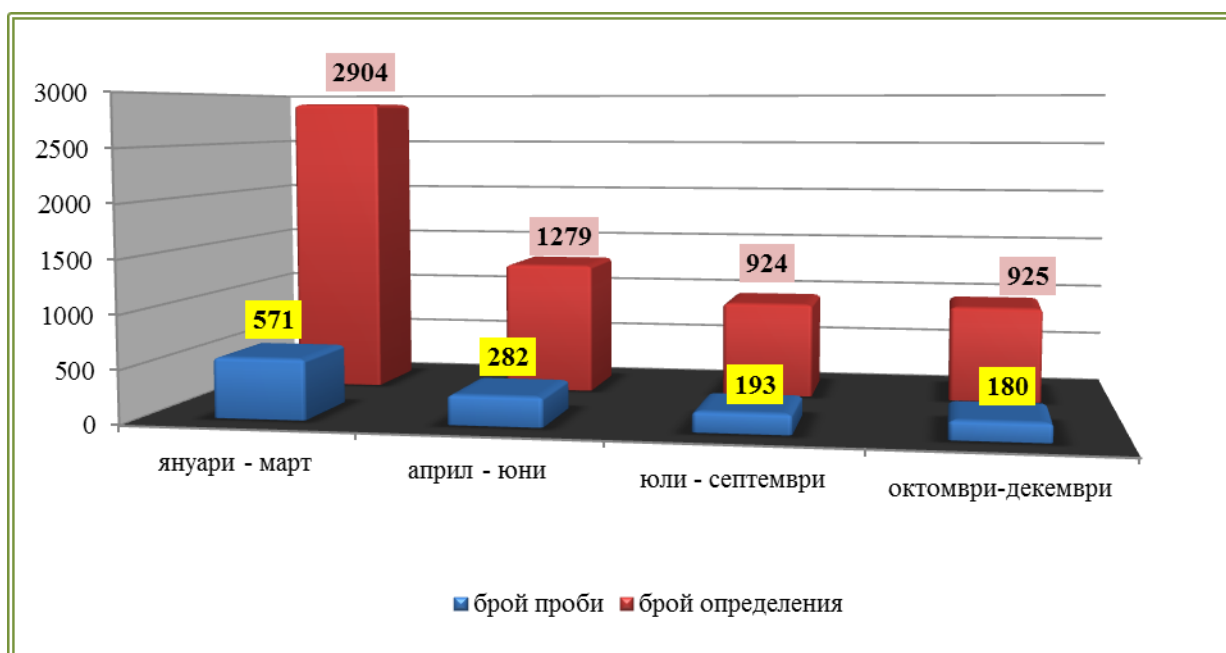
По-долу са представени броя на изработените почвени проби за 2019 г. и 2020 г.

Фигура 13. Брой на изработените почвени проби за 2019 г. и 2020 г.

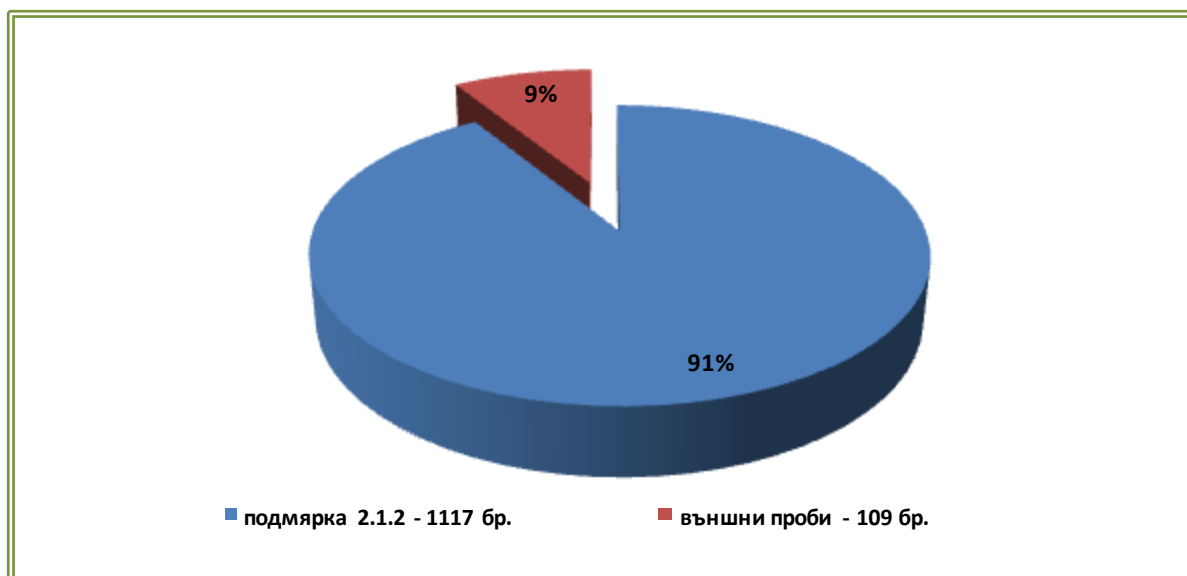

На фигурата по-горе е представен броят на изработените почвени проби за 2019 г. и 2020 г.. През 2019 г. са изработени по-голям брой проби от 2020 г., което се дължи на възникналата пандемия свързана с COVID-19. По-долу са представени броя на изработените проби и определения по тримесечия за 2020 г.

Фигура 14. Брой на изработените проби и определения по тримесечия за 2020 г.

Фигура 15. Дял на изработените почвени проби по подмярка 2.1.2 и външни проби за периода 01.01.-31.12.2020 г.

От фигурата по-горе се вижда, че за периода м. януари - м. декември 2020 г. изработените проби по подмярка 2.1.2 са 1117 бр. (91%), а броят на външните проби е 109 (9%).

През периода са постъпили почвени проби предимно свързани с отглеждане на есенни култури, следвани от зеленчуци и пролетни култури. През цялата година са приемани почвени проби за създаване на трайни насаждения и за изследване на хранителната стойност на неизползвани земи за бъдещо ползване.

Схемата за анализ на почвените проби и предоставянето на препоръки в лабораторията е следната:

- консултиране на земеделския стопанин по методиката за вземане на почвени проби (за външни проби);
- посещение на фермата за вземане на почвени проби от експерт на ТОО на НССЗ или земеделския стопанин;
- вземане на средна проба по методиката - етикетиране, попълване на документи с информация за стопанството;
- изпращане на почвените проби в лабораторията на НССЗ в гр. София;
- анализиране на почвените проби;
- изготвяне на протокол с резултатите от анализите;
- изготвяне на препоръки за торене на база агрохимичен анализ;
- предаване на протокола с препоръките за торене.

Агрохимичното проучване на запасеността на почвата с основните хранителни елементи е важен инструмент за оценка на нейния потенциал и за съставяне на подходящи схеми за торене. Балансът между внесените и изнесените от почвата хранителни елементи е в основата и на концепцията за устойчиво земеделие и е неотменна част от т.нар. "правилни земеделски практики".

Важен фактор за точността на почвените анализи и дадените препоръки за торене е правилното вземане на почвените проби. В тази връзка експертите от отдел „Център за изпитване и оценка на пригодността и качеството на почвите” са оказали необходимото съдействие и методическа помощ на експертите от Териториалните областни офиси на НССЗ за вземане на пробите.

Предстои дооборудване на лабораторията и внедряване на нови анализи на почви и растения, като за целта през годината са извършени различни проучвания на методи и апаратура.

б. Дейности за подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес”

През 2020 г. продължи активната дейност на Службата по изпълнение на една от целите на НССЗ, подобряване на взаимодействието в системата „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес”.

През годината са проведени 79 бр. съвместни информационно-образователни семинари с университети, научни институти, научно-приложни организации и други институции, организации за трансфер на знания и технологии от научните среди към земеделските стопани. Лектори на събитията, освен експертите от териториалните офиси на НССЗ, бяха учени и специалисти от научните институти на Селскостопанска академия (ССА), Областните дирекции към Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ), Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда”, Аграрен университет - Пловдив, Тракийски университет - Стара Загора, Русенски университет "Ангел Кънчев", Икономически университет – Варна и др.

До края на 2020 г. одобрените лектори, с които работи НССЗ и са включени в публичния регистър на НССЗ на лицата извън Службата, които могат да участват като лектори, са 131 бр.

На семинарите, освен специализираните теми, които се представят, експертите от ТОО на НССЗ предоставят информация и за дейността на Службата относно възможностите за подпомагане на стопаните по ПРСР 2014-2020 г. и по Схемите за директни плащания - кампания 2020.

През 2020 г. продължи добрата практика за провеждането на информационни семинари с демонстрации в стопанствата на клиенти на НССЗ. От общо 79 бр. съвместни информационни събития, семинарите с демонстрации за 2020 г. са 20 бр., 27.4%

В информационните събития са взели участие над 3 090 земеделски стопани, средно по 39 участника на събитие.

В отговор на усложнената епидемиологична обстановка в страната и мерките за ограничаване на разпространението на заболяването COVID-19, от м. юни стартира провеждането и на онлайн семинари. През периода бяха проведени 42 бр. присъствени семинари и 37 бр. онлайн семинари. Видео запис от проведените онлайн семинари бяха качени и на YouTube канала на Службата.

Темите на семинарите в голямата си част са предложени от земеделските стопани. След провеждането на всяко събитие, участниците попълват анкетна карта за удовлетвореността им от мероприятиято. Анкетната карта е разработена в 2 варианта за присъствените събития и за онлайн семинарите. В анкетата участниците имат възможност да предложат и допълнителни теми, с които да бъдат запознати в следващи информационни събития на Службата.

Таблица 19. Разпределение на проведените съвместни събития за 2020 г. по сектори

Брой семинари (общо)	Брой семинари в сектор <i>растениевъдство</i>	Брой семинари в сектор <i>животновъдство</i>	Брой семинари в сектор <i>аграрна икономика</i>
79	39	30	10

Най-много са проведените съвместни събития са в областта на растениевъдството (39%), в областта на животновъдството (30%), а в областта на аграрната икономика (10%).

В *растениевъдството* основните теми на проведените семинари са свързани с: интегрирано управление на вредителите и фитосанитарни стандарти в растениевъдството в т.ч. използване на биологични средства и методи и алтернативни агротехнически практики за растителна защита; биодинамични технологии за отглеждане на трайни насаждения и зеленчуци; технологични аспекти при отглеждане на лозя и овощни насаждения в т.ч. резитби; съвременни технологични решения при отглеждане на ягодоплодни; актуални аспекти при оранжерийно зеленчукопроизводство; технологични аспекти при отглеждане на сорго, суданка и техните хибриди; иновативни технологични решения при отглеждане на различни видове полски култури; добри земеделски практики за опазване на почвите и водите; и др.

В *животновъдството* голяма част от темите са свързани с: изпълнение на мерките за биосигурност в животновъдните обекти; актуални ветеринарномедицински изисквания към животновъдните обекти; специфични изисквания за прилагане на директни доставки на суровини и храни от животински произход; грижи за бременните крави; актуални моменти при развъждането на местни породи овце и кози; актуални аспекти при отглеждането на шилета за разплод. Част от животновъдните семинари бяха свързани и с пчеларството в т.ч.: пролетно и есенно подхранване на пчелните семейства; подготовка за зимуване; иновации в пчеларство; новости в борбата с болестите по пчелите; добавяне на стойност в продуктите от пчеларството; хигиенно поведение при медоносната пчела и др.

В *аграрната икономика* темите са основно за: добри практики при спазване на изискванията за здравословни и безопасни условия на труд; новости при прилагане на режима за регистрация и режима на контрол при земеделската техника; маркетинг и иновации при реализация на земеделска продукция; подобряване на ефективността на управление при малките земеделски стопанства и изисквания при водене на счетоводното отчитане; добри практики при изпълнението и управлението на одобрени проекти на малки земеделски стопанства; специфични моменти и новости при данъчното облагане и социално осигуряване на земеделските стопани и др.

На електронната страница на Службата (www.naas.government.bg), в рубриката „Предстоящи събития“ е поместен Списък на съвместните информационни дейности на НССЗ с научни институти, научно-приложни организации и други организации и експерти, както и периодично се публикува информация с датата, мястото и програмата за провеждане на информационните мероприятия. В рубриката „Иновации и трансфер на знания“ се публикуват отзвучите от проведените семинари. Освен това записите от проведените онлайн семинари са налични в YouTube канала на НССЗ (www.YouTube.com/naasbulgaria).

В *приложение 1* към годишния отчет е приложен списъкът с проведените съвместни информационно-обучителни събития на НССЗ с научни институти, научно-приложни организации и други институции и организации, с цел подпомагане на трансфера на научни знания и технологии в практиката.

7. Информационни дейности

7.1 Участия в информационни събития

През 2020 г. експертите на НССЗ са участвали и/или организирали 652 информационни събития (в т.ч. и изнесени приемни), както по специализирани теми, така и по теми свързани с дейността на НССЗ по мярка 2 от ПРСР 2014-2020 г. и с възможностите за подпомагане на земеделските стопани по ПРСР. Продължава традицията при провеждане на различни информационни събития, експерти на Службата да бъдат лектори в изнасянето на презентации по специализирани теми в областта на земеделието.

Експертите на НССЗ са участвали и/или организирали 170 бр. информационни мероприятия през годината (без да се включват изнесените приемни). От тях: 59 бр. информационни срещи, 52 бр. семинари, 19 бр. демонстрации и семинари с демонстрация, 7 бр. информационни щандове и 33 други мероприятия. Посочените данни са представени в следващата таблица.

Таблица 20. Информационна дейност на НССЗ за 2020 г.

Информационна дейност на НССЗ за 2020 г.	Брой	%
Семинари	52	31%
Информационни срещи	59	35%
Демонстрации и семинари с демонстрация	19	11%
Информационен щанд	7	4%
Други	33	19%
Общ брой участия в информационни събития	170	100%

Броят на участвалите в организираните от НССЗ мероприятия е представен в следващата таблица:

Таблица 21. Информационна дейност на НССЗ за 2020 г.

Информационна дейност на НССЗ за 2020 г.	Брой
Общ брой участници (без изнесени приемни)	6 279
Среден брой участници на 1 информационно събитие (без изнесените приемни)	37
Изнесени приемни	482
Общ брой участници в изнесените приемни	1 468
Общ брой участници в т.ч. и от изнесени приемни	7 747

Основните теми на информационните събития, освен специализираните теми посочени в т. 6. „Дейности за подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес““ включваха и теми свързани с Програмата за развитие на селските райони и възможностите за подпомагане по други програми, мерки и схеми в т.ч.:

- Възможности за подпомагане на земеделските стопани по мерките от ПРСР 2014-2020г., в т.ч. по подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“ от ПРСР.
- Възможности за подпомагане по схемите за директни плащания кампания 2020 г.

Поради специфичната епидемиологична ситуация през 2020 г. Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ) не се включи в Международната селскостопанска изложба АГРА 2020 г. а и в други ежегодно организирани събития.

Трябва да се отбележат и следните информационни събития, в които са участвали експерти на НССЗ:

- Участие на експерти от ТОО-Варна на НССЗ с презентация в семинар организиран от Икономически университет - Варна на тема: „Популяризиране на чая като двигател на растежа в региона на Черноморския басейн“ и в семинар на тема: „Селскостопански продукти с експортен потенциал“. Участие с презентация на тема “Финансиране на етерично-маслени и лекарствени култури по ПРСР“ и представяне „Дейността на НССЗ по подмярка 2.1.2 от ПРСР“.
- Участие на експерти от ТОО - Пловдив в кръгла маса на тема: „Предизвикателства пред семейното фермерство в България“ организирана от фондация "Земята - източник на доходи"
- Участие на експерти от ТОО - Пазарджик в информационна кампания по населени места в областта за представяне на информация за „Извънредни мерки за подпомагане на земеделски стопани в условията на COVID по ПРСР“ организирана от Областен информационен център – Пазарджик.
- Участие на експерти от ТОО-Шумен в информационна среща по инициатива на [Национална овцевъдна и козевъдна асоциация](#) (НОКА) на тема: „Регистрация на животновъдни обекти по чл.137 от Закона за ветеринарномедицинската дейност /ЗВМД/“. Представяне на участниците на условията на отворените мерки от ПРСР.
- Участие на експертите от ТОО - В. Търново и от ТОО - Разград в съвместен информационен щанд на Областен информационен център /ОИЦ/-Разград и ОИЦ-В. Търново за информиране за възможностите за ползване на съветническите услуги на НССЗ по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството” от ПРСР.
- Участие на всички ТОО в информационно-разяснителната кампания на МЗХГ за „Директни плащания – кампания 2020. Предстоящи приеми по ПРСР през 2020 г. Държавни помощи. ОСП след 2020 г.“

7.2 Изготвени и отпечатани информационни материали

През 2020 г. са изготвени и разпространени 142 бр. информационни материали – информационни листовки, брошури, бюлетини, календар на земеделския стопанин и др., което е малко повече в сравнение с 2019 г. (2%).

Основните теми на информационните материали са следните:

- Условия за подпомагане по подмярка 4.1.2 „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства“ от ПРСР 2014-2020 г.;
- Цели на подмярка 16.4 "Подкрепа за хоризонтално и вертикално сътрудничество между участниците във веригата на доставки" от ПРСР 2014-2020 г.;
- Възможности за подпомагане и изисквания към кандидатите по подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“ от ПРСР 2014-2020 г. ;
- Възможности за подпомагане и изисквания към кандидатите по мярка 21 „Извънредно временно подпомагане за земеделските стопани и малки и средни предприятия, които са особено засегнати от кризата, предизвикана от COVID-19“;
- Възможности за подпомагане по Националната програма по пчеларство /НПП/ за периода 2020-2022 г.;
- Мерки за биосигурност в животновъдните стопанства;
- Агротехнически мероприятия през различните сезони;
- Растителна защита за различни видове култури;
- Срокове, изисквания и процедура за кандидатстване по схемите за директни плащания кампания 2020 г.

- Данъчно облагане на доходите от земеделска дейност и задължителни осигурителни вноски.
- Земеделски календар на растениевъда/на животновъда, както и специализирани информационни листовки в растениевъдството и животновъдството.

7.3 Медийни изяви

Медийните изяви включват изготвяне на статии, даване на интервюта в националните и регионални медии, участия в радио и телевизионни предавания (национални и регионални).

Броят на медийните изяви на експертите на НССЗ в националната и местна преса (статии, интервюта, отзвучи от мероприятия, прессъобщения и др.) през 2020 г. е 33 бр.

Основните теми на горепосочените медийните изяви са: представяне на възможностите за малките стопанства да кандидатстват по подмярка 6.3 от ПРСР 2014-2020; информиране на земеделските стопани за предстоящи съвместни информационни семинари с цел трансфер на знания и технологии от науката към практиката; представяне на информация за графика за организиране и провеждане на консултантски дни/изнесени приемни от ТОО по населени места; сезонни дейности в овощната и зеленчуковата градина; нови аспекти в профилактиката на заболяванията при пчелите; данъчно облагане на земеделските стопани и подаване на годишна данъчна декларация и др.

Участията на експертите на НССЗ в радио и телевизионни предавания през 2020 г. са 30 бр., от които 21 бр. радио и 9 бр. телевизионни интервюта.

Основните теми на радио и телевизионните участия: представяне на дейностите на НССЗ за подпомагане на малките стопанства по подмярка 6.3 от ПРСР 2014 - 2020 и във връзка с приема по подмярка 4.1.2 от ПРСР 2014-2020 г.; възможности за кандидатстване по схемите за директни плащания - кампания 2020; прессъобщения за съвместни информационни събития за трансфер на знания и технологии към земеделските стопани; график за предстоящо провеждане на консултантски дни/изнесени приемни в страната и др.

8. Други дейности на НССЗ в областта на съветите в земеделието

8.1 Изнесени приемни

Целта на изнесените приемни/консултантски дни е да се разшири и улесни достъпа на земеделските стопани до съветническите услуги на НССЗ по населени места. През 2020 г. териториалните областни офиси на Службата продължиха дейността по организиране и провеждане на изнесени приемни в различни населени места на страната, особено в тези, които са отдалечени от областните градове. По време на изнесените приемни земеделските стопани на място получиха актуална информация и съвети в областта на земеделието и за възможностите за подпомагане по мерки от Програмата за развитие на селските райони ПРСР 2014-2020 г., схемите за директни плащания и националните схеми за подпомагане.

Информация с датата, часа и населеното място за провеждане на изнесените приемни на НССЗ се публикува на електронната страница на Службата (www.naas.government.bg), в рубрика „Изнесени приемни” и се актуализира периодично на всеки три месеца.

През 2020 г. поради усложнената епидемиологична обстановка в страната и във връзка с наложените мерки за ограничаване на разпространението на COVID-19, провеждането на изнесени приемни (консултантски дни) по населени места беше редуцирано и дори преустановени за голям период от време – с цел спазване на установените противоепидемични мерки. През годината са проведени общо 482 бр. приемни, което е с 53.7

% по-малко спрямо 2019 г.). По време на приемните бяха консултирани 1 468 лица (с 52 % по-малко спрямо 2019 г.).

Таблица 22. Проведени изнесени приемни на ТОО на НССЗ за 2020 г.

ТОО на НССЗ	Брой приемни	Брой участници
Офис - Плевен	40	92
Офис - Бургас	38	140
Офис - Сливен	28	77
Офис - Кърджали	26	97
Офис - Ямбол	23	75
Офис - Пловдив	22	55
Офис - Монтана	22	60
Офис - В.Търново	22	82
Офис - Видин	20	42
Офис - Враца	20	66
Офис - Ловеч	20	45
Офис - Шумен	20	36
Офис - Стара Загора	20	45
Офис - Силистра	20	73
Офис - Русе	18	64
Офис - Добрич	18	36
Офис - Пазарджик	18	62
Офис - София	14	35
Офис - Перник	13	78
Офис - Кюстендил	12	27
Офис - Габрово	9	31
Офис - Търговище	9	35
Офис - Варна	8	19
Офис - Благоевград	8	34
Офис - Хасково	8	39
Офис - Разград	6	23
Офис - Смолян	0	0
Общо	482	1468

Общо 1 468 земеделски стопани са участвали в 482 изнесени приемни. Средно в една приемна са консултирани 3 бр. лица, при средна продължителност на приемната от 1 до 2 часа.

Най-посещавани от земеделските стопани са приемните в областите Бургас (140 присъствали), Кърджали (97 присъствали) и Плевен (92 присъствали) и др. Най-малък е интересът в областите Габрово, Търговище, Варна, Благоевград, Хасково и Разград, които са провели под 10 броя изнесени приемни през годината.

8.2 Фермерски кръгове

НССЗ продължи да изпълнява дейността си и през 2020 г. по изпълнение на заложените цели, свързани с разпространяване на актуална информация между земеделските стопани,

чрез т. нар. „фермерски кръгове“ (ФК). Целта на „фермерските кръгове“ е да разпространява сред земеделските стопани полезна информация и да популяризира добрите практики по кандидатстването и изпълнението на проекти по ПРСР, както и повишаване на ефективността на предоставяните от НССЗ консултации и съвети за по-голям брой фермери.

Участниците във фермерските кръгове са постоянни клиенти на НССЗ, които са определени като по-активни и комуникативни и чиято дейност е на територията на съответния ТОО област. Тези земеделски стопани имат авторитет и възможности да осъществяват комуникация с други фермери от съответната община или населено място.

Експертите от офисите изпращат информация на участниците в кръга относно важни въпроси, които засягат земеделските стопани, в т.ч. за предстоящо отваряне на мерки от ПРСР 2014-2020 г. и други национални и европейски схеми, както и за предстоящи обучения, семинари, информационни събития, селскостопански изложби, срещи с експерти от МЗХГ, Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ), открити приемни на ТОО на НССЗ и др. събития.

Изпраща се информация и за приближаващи, започващи или приключващи важни срокове. Информацията се разпространява чрез електронна поща, по телефона или Facebook, може да се осъществи чрез индивидуални срещи. Предвид епидемиологичната обстановка в страната, свързана с епидемичното разпространение на COVID-19, предпочитаната форма за предоставяне на актуална информация сред фермерите през 2020 г. бе чрез използване на електронна поща.

През 2020 г. създадените 27 фермерски кръга продължиха да функционират, като в тях са участват 350 земеделски стопани от цялата страна.

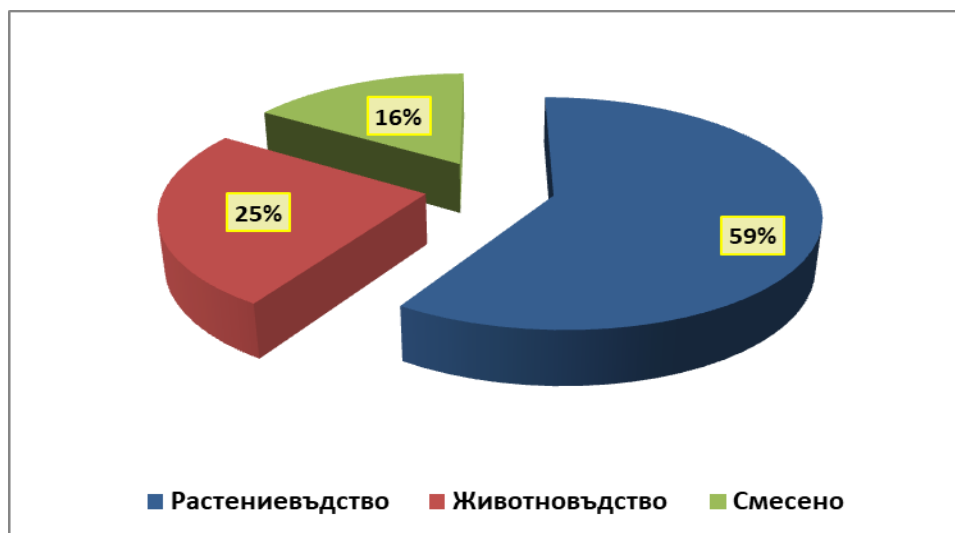
Таблица 23. Функциониращи фермерски кръгове от ТОО на НССЗ за 2020 г.

№	Офис	Брой участници
1	Благоевград	6
2	Бургас	12
3	Варна	41
4	Велико Търново	12
5	Видин	10
6	Враца	10
7	Габрово	10
8	Добрич	9
9	Кърджали	10
10	Кюстендил	12
11	Ловеч	10
12	Монтана	13
13	Пазарджик	23
14	Перник	13
15	Плевен	15
16	Пловдив	21
17	Разград	12
18	Русе	10
19	Силистра	17
20	Сливен	16

№	Офис	Брой участници
21	Смолян	6
22	София	11
23	Стара Загора	10
24	Търговище	10
25	Хасково	7
26	Шумен	15
27	Ямбол	9
	Общо	350

Общият брой на участниците във фермерските кръгове е 350, от които 207 земеделски стопани са заети с растениевъдство (59 %), 86 с животновъдство (25 %) и 57 с растениевъдство и животновъдство (16 %).

Фигура 16. Специализация на участниците, включени във фермерските кръгове за 2020 г.

Най-много участници във фермерските кръгове от сектор „растениевъдство“ са на територията на офисите Варна, Велико Търново, Кюстендил, Ловеч, Плевен, Пазарджик, Пловдив и Силистра; от сектор „животновъдство“ - офисите Бургас, Варна, Силистра, Търговище и Шумен, а участници със смесен тип стопанства са застъпени на територията на всички ТОО. Най-много участници привлечени във фермерските кръгове са на територията на офисите Бургас, Варна, Кюстендил, Монтана, Пазарджик, Перник, Плевен, Пловдив, Силистра и Сливен.

През 2020 г. основната информация, предназначена и разпространявана чрез фермерския кръг от ТОО на НССЗ беше основно относно: програми и покани за участие в информационно-обучителни събития с научни институти, научно-приложни организации и други институции, организирани от експертите на съответния ТОО; информационни материали за сроковете на приеми на заявления по различни държавни помощи през 2020 г. и указания за тяхното прилагане; срокове на регистрационни режими касаещи земеделската дейност; кандидатстване по схемите и мерките за Директни плащания - кампания 2020; кандидатстване по Националната програма по пчеларство за периода 2020-2022 г. и др. Освен изброеното през 2020 г., част от ТОО, организираха и тематични онлайн срещи, съобразни с характеристиките на съответния регион/област и преобладаващия тип земеделски стопани.

Предвид епидемиологичната обстановка в страната, свързана с COVID-19, предпочитаната форма за предоставяне на актуална информация сред фермерите през 2020 г. бе чрез използване на електронна поща.

8.3 Неформални консултативни съвети

Към всеки ТОО на НССЗ функционира неформален консултативен съвет. Целта на неформалните консултативни съвети е обсъждане със земеделските стопани, браншовите организации и представители на местни държавни структури на дейността на съответния ТОО на НССЗ с цел още в по-голяма степен офисът да отговори на нуждите на земеделските стопани и още по-доброто им обслужване. В неформалните консултативни съвети участват активни земеделски стопани, които работят на територията на областта, представители на местни браншови организации, представители на научни институти, представители на местни публични организации и държавни структури (Областна дирекция „Земеделие“ (ОДЗ), Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ) и др.).

Основните дейности на неформалните консултативни съвети са свързани с:

- обсъждане и даване на предложения за дейността на офиса

Експертите от съответния офис обсъждат с участниците в неформалния консултативен съвет дейността на офиса в т.ч. предстоящи обучения, семинари, информационни събития, селскостопански изложби, изнесените приемни и др. събития. Участниците в съвета дават предложения и мнения за дейността на офиса в т.ч. предложения за провеждане на различни събития, за теми на информационно-образователни събития, за съвместни събития. Участниците в съвета също така информират от какво съдействие в рамките на компетенциите на НССЗ те имат нужда. На срещите се обсъжда и дейността на офиса за следващата календарна година.

- обсъждане на проблеми и различни въпроси в областта на земеделието

Експертите от ТОО на НССЗ представят различни теми, въпроси и проблеми за обсъждане от участниците в съвета в т.ч. за предстоящо отваряне на мерки от ПРСР и други национални и европейски схеми. Също така участниците директно представят различни теми, въпроси и проблеми за обсъждане. Коментира се информация и за приближаващи или приключващи важни срокове (например за регистрация като земеделски стопани или за подаване на данъчни декларации). През 2020 г. най-често обсъжданите в с кандидатстването и изпълнението на проектни предложения по подмярка 6.3 "Стартова помощ за развитието на малки стопанства" от ПРСР 2014-2020 г. - целеви прием за животновъди; възможностите за кандидатстване по подмярка 4.1.2 "Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства"; оказване на помощ при изпълнението на одобрени проекти по подмярка 6.1 "Стартова помощ за млади земеделски стопани" и по подмярка 6.3 от ПРСР 2014-2020 г.; Националната програма по пчеларство за периода 2020-2022 г. и др.

Всяка година ТОО на НССЗ провеждат по минимум една среща на неформалния консултативен съвет, през 2020 г. са проведени 27 бр., както присъствено, така и дистанционно (чрез използване на онлайн платформата Zoom и мобилното приложение Viber), поради усложнената епидемиологична обстановка в страната. В срещите на неформалните консултативни съвети са взели участие около 300 земеделски стопани, научни работници, представители на НПО, на областна и общинска администрация, експерти от ТОО на НССЗ и други заинтересовани лица. През годината в неформалните срещи са участвали средно по 11 участника.

IV. ДРУГИ ДЕЙНОСТИ

1. Участие в работни групи, кръгли маси и други мероприятия в т.ч. по ПРСР 2014 – 2020 г.

Експерти на НССЗ са участвали през 2020 г. в различни работни групи към МЗХГ и други институции. Основните дейности са както следва:

- Участие в дейността на Комитета за наблюдение на ПРСР 2014-2020 г. в т.ч. относно обсъждане на Годишния доклад за изпълнението на ПРСР 2014-2020 в Република България за 2019 г., предложения за промени в ПРСР и на критериите за подбор по различни подмерки от Програмата (подмярка 1.2. „Подпомагане за демонстрационни дейности и действия за осведомяване“, подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“, подмярка 4.1.2 „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства“; подмярка 4.3 „Подкрепа за инвестиции в инфраструктура, свързана с развитието, модернизирането или адаптирането на селското и горското стопанство“; подмярка 5.1 „Подкрепа за инвестиции в превантивни мерки, насочени към ограничаване на последствията от вероятни природни бедствия, неблагоприятни климатични явления и катастрофични събития; подмярка 5.2 „Инвестиции за възстановяване на потенциала на земеделските земи и на селскостопанския производствен потенциал, нарушени от природни бедствия, неблагоприятни климатични явления и катастрофични събития“; подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“; подмярка 6.4.2 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности по Тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства“; подмярка 16.1 „Подкрепа за сформирани и функциониращи оперативни групи в рамките на ЕПИ“; подмярка 16.4 „Подкрепа за хоризонтално и вертикално сътрудничество между участниците във веригата на доставки“ и др.)

- Участие в заседания на Тематичната работна група за разработване на Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони за програмния период 2021 – 2027 г.;

- Участия в заседания на различни тематични работни групи за изготвяне на нормативна уредба за прилагане на подмерки и мерки от ПРСР 2014 -2020 г. в т.ч. подмерки 4.1., 4.1.2, 4.3., 5.1, 5.2., 6.3 и 16.4

- Участие в заседания на тематичните работни групи към Звеното за управление към Национална селска мрежа и събития организирани от тях, в т.ч. на тема „Бъдещо позеленяване на ОСП 20+“; „Подготовка за прилагане на 21.3 „Извънредно временно подпомагане за малки и средни предприятия и признати групи и организации на производители COVID 3“ от ПРСР 2014-2020 и др.;

- Участие на експерти от ТОО – гр. Кюстендил на НССЗ съвместно с Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) – гр. Кюстендил в информационна среща за представяне на двете структури пред ученици от Професионална гимназия по селско стопанство (ПГСС) "Св. Кл. Охридски"-Кюстендил, както и за представяне на дейности извършвани в териториалните областни офиси към Службата и на информацията относно възможностите за кандидатстване по мерки от ПРСР.

- Участие на ТОО-Варна на НССЗ в заседание на Областната комисия по преброяването на земеделските стопанства през 2020 г. в област Варна.

- Участие на експерти от ТОО-Пазарджик в дискусиата на Първа регионално събитие за област Пазарджик на тема: „Подкрепа за по-добро разбиране на подхода за управление на Натура 2000 в България“ организирана от дирекция „Национална служба за защита на природата“ на МОСВ и РИОСВ - Пазарджик.

2. Международна дейност

През 2020 г., въпреки пандемията и наложените ограничения и социална дистанция, НССЗ участва активно в различни международни прояви и обмяна на добри практики и опит със съветническите организации в Европа и региона.

Участие в Европейската асоциация на организациите предоставящи съветнически услуги в областта на земеделието и селските райони - Европейски форум на съветническите служби в областта на селските райони (EUFRAS)

През 2013 г. НССЗ стана един от дванайсетте учредители на Европейската асоциация на организациите предоставящи съветнически услуги в областта на земеделието и селските райони - Европейски форум на съветническите служби в областта на селските райони (EUFRAS). В момента членовете на организацията са вече 54 от 30 различни страни в т.ч. България, Латвия, Ирландия, Германия, Дания, Франция, Финландия, Унгария, Словения, Хърватия, Грузия, Молдова, Португалия, Швейцария, Литва, Люксембург, Белгия, Испания, Полша, Австрия, Армения, Естония, Косово, Гърция, Холандия, Румъния, Русия, Северна Македония, Сърбия, Украйна и Великобритания. Организацията беше учредена по латвийско законодателство със седалище в Латвия.

Основната идея за създаването на EUFRAS е да подкрепя съветническите служби в техните усилия за повишаване на иновативността и обмяната на знания в областта на селските райони и земеделието. Бъдещите конференциите, семинари и събития ще предложат една платформа за обмяна и сътрудничество между съветническите служби от цяла Европа.

През 2020 г., в рамките на членството си в EUFRAS, НССЗ извърши следните дейности:

- в периода 21 - 23 февруари 2020 г. двама експерти от ЦУ и от ТОО-Пазарджик на НССЗ участваха в обучение на млади съветници по инициативата Young-EUFRAS, в Аграрен университет - гр. Атина, Гърция. Обучението бе на тема: "Комуникация и изграждане на взаимоотношения в консултантската работа" - модул от Системата за сертифициране на европейски съветници в селските райони (SECRA).

- в периода 24 - 25 февруари 2020 г. представители на НССЗ участваха в Годишното събрание на членовете на EUFRAS в Аграрен университет - гр. Атина, Гърция. Освен обсъждане на отчет, промяна на устава, избор на нов Управителен съвет (борд), представяне на новите членове на EUFRAS и др., основна тема за обсъждане беше Системата за знания и иновации в селското стопанство (СЗИСС / AKIS).

- на 30 март 2020 г. представители на НССЗ участваха в организиран от EUFRAS уебинар за представителите на съветнически организации за подкрепа на съветниците и земеделските стопани в условията на пандемията с вируса COVID - 19. Във виртуалната среща участваха представители на европейски държави, вкл. и представители от региона и членове на Мрежата на съветническите организации от Югоизточна Европа (SEASN) и Глобалният форум на съветническите служби в областта на селските райони (GFRAS). Бяха дадени различни примери за взети мерки в условията на пандемия, като он-лайн платформи, он-лайн обучения, дигитални инструменти и др.

Участие в Мрежа (Асоциация) на съветническите организации от страните в Югоизточна Европа (SEASN)

През 2015 г. НССЗ стана един от тримата учредители на Мрежата на съветническите организации от Югоизточна Европа (SEASN⁴). Участниците в мрежата до момента са 12 от България, Хърватска, Гърция, Австрия, Косово, Сърбия, Унгария и Северна Македония.

⁴ South Eastern Europe Advisory Services Network

Организацията е учредена по хърватското законодателство със седалище в гр. Загреб, Хърватия.

Основната идея за създаването на SEASN е да подкрепя съветническите служби в техните усилия за повишаване на качеството и развитието на предоставяните съветнически услуги в областта на селските райони и земеделието, както и за подобряване на сътрудничеството и партньорството в региона. Чрез една обща Мрежа ще могат да бъдат преодоляни по-лесно предизвикателствата и проблемите, които стоят пред съветническите служби в региона, както и да бъдат постигнати още по-добри резултати, и дейностите на съветническите организации да бъдат още повече практически ориентирани към нуждите на земеделските стопани.

След проведената в Банско годишна среща на мрежата през м. ноември 2019 г. от началото на годината управителния борд на мрежата и създадения към мрежата офис стартираха различни инициативи и проведеха регулярни онлайн срещи на управителния борд за обсъждане на конкретни дейности и вземане на оперативни решения. Въпреки пандемията срещите и дискусиите между участниците в организацията продължиха с провеждането на онлайн събития като:

- срещи за обсъждане предложение за участие на SEASN в проект SmartAgriHubs - Специален прием във връзка със ситуацията с COVID-19 и намирането на решения и отговор на предизвикателствата. Предложение беше подадено въпреки кратките срокове и трудната ситуация, но не получи одобрение.

- участие в семинар на FAO за представяне на опита за работа на организацията в условията на пандемия

- управление на дейностите в Регионалния център на Югоизточна Европа по проекта Fairshare – Четвърти Регионален хъб (Fairshare Southeastern Europe (SEE) (4 Regional Hub)). Бяха проведени онлайн срещи с представители от този хъб, на които се обсъждаха характеристиките и особеностите на успешните за региона дигитални консултативни инструменти и тяхното значение, както за консултантската работа, така и за работата на земеделските стопани. Направените констатации - резултат семинара, относно степента на усвояване на цифровите инструменти и услуги от страна на съветниците в страните от Югоизточна Европа са от съществено значение за изготвянето на политики в тази област.

През 2020 г., в рамките на членството си в SEASN, експерти от НССЗ взеха участие в онлайн международни срещи форуми свързани със съветническата дейност, които са описани в т. “Участие в международни конференции и семинари“.

Участие в международни проекти

- **Участие на НССЗ по проект в северната част на Кипър „Прилагане на земеделските съветнически услуги в северната част на Кипър“ EuropeAid/13962S/DH/SER/CY)**

През 2020 г. НССЗ участва в консорциум с NIRAS IC (Полша) в изпълнението на проект „Прилагане на земеделските съветнически услуги в северната част на Кипър“ EuropeAid/13962S/DH/SER/CY. Целта на този проект е да се продължи работата по изграждане на ефективни съветнически местни услуги в селското стопанство, тъй като съветническите услуги са основни за развитието на дейностите в областта на селското стопанство, а в момента има липса на ефективни съветнически услуги, недостатъчен персонал и неефективно структурирана съветническа дейност. През 2020 г. НССЗ участва редовно в скайп срещите с партньорите от консорциума за отчитане изпълнението на дейностите и напредъка по проекта.

• Участие на НССЗ по проект „Свързани в мрежи европейски ферми за стимулиране на взаимното обогатяване на знанията и използването на иновации чрез демонстрации (Networking European Farms to Enhance Cross Fertilisation and Innovation Uptake through Demonstration”) (NEFERTITI) по Програма Хоризонт 2020

Проектът „Свързани в мрежи европейски ферми за стимулиране на взаимното обогатяване на знанията и използването на иновации чрез демонстрации (NEFERTITI) е уникална мрежа (финансирана по програма „Хоризонт 2020“), включваща 32 партньори и координирана от АСТА, ръководител на мрежата на френските земеделски технически институти. Продължителността на проекта е 4 години и ще приключи до 31 декември 2022 г. НССЗ ръководи и координира изпълнението на дейностите по Работен пакет 7 „Комуникация и разпространение на практически ориентирани резултати за демонстрационни дейности“. Основните цели на проекта са свързани с подобряване на демонстрациите във фермите; подкрепа за изграждането на мрежи от ферми извършващи демонстрационни дейности; стимулиране възприемането и внедряването на иновациите в т.ч. разработени от фермерите, както и подобряване на информираността за тях и на визуализацията им; подобряване на взаимното обучение и обмен на знания между земеделските стопани и засилване на връзката между тях в цяла Европа; развитие на по-конкурентно, устойчиво и интелигентно земеделие. Създадени са 10 интерактивни тематични мрежи, които обединяват 45 регионални хъба (центрове) на демо-фермери и участници (съветници, неправителствени организации, промишленост, образование, изследователи и политици) в 17 държави. Мрежите са със следната тематика: 1) *Управление на пасища и практики за улавяне (поглъщане) на въглерода*; 2) *Решения за млечното говедовъдство, на основата на наличната база от данни*; 3) *Системи за опазване на здравето и биологично отглеждане на животни*; 4) *Качеството на почвите при полските (сеитбооборотни) култури*; 5) *Сензорни системи за наблюдение и управление при полски култури*; 6) *Повишаване на производителността и качеството при биологично отглеждане на полски (сеитбооборотни) култури*; 7) *Повишаване ефективността при използването на хранителни вещества в градинарството*; 8) *Ефективно използване на водата в градинарството*; 9) *Намаляване употребата на пестицидите при производството на грозде, плодове и зеленчуци*; 10) *Повишаване на привлекателността на земеделието за новонавлизащи фермери*.

Създадена е уеб базирана платформа, в която да бъдат събирани широк спектър от знания и най-добри практики за демонстрационните дейности и изграждане на специфичен резервоар от знания за демонстрационните дейности включващ различни факти, видеоклипове, снимки и други подобни материали специално разработени за различни целеви групи. Платформата е част от уебсайта на проекта. Извършва се широко разпространено на съдържанието ѝ чрез различни видове материали включително аудиовизуални, преведени на езиците на всички партньори. Провежда се и политически диалог в обхвата на ЕС, за да се гарантира устойчивостта на мрежите създавани по проекта.

По проекта беше разработен и уникален комплект за обучение за организиране на демонстрационни събития в земеделските стопанства. Комплектът за обучение включва множество интересни инструменти, ръководства и видеа, които могат да помогнат на фермерите, съветниците и други желаещи да организират успешни демонстрации във фермите. Комплектът за обучение служи за повишаване на уменията и изграждане на капацитет сред организаторите на демонстрационни събития в земеделските стопанства. Показва им как практически да прилагат иновативни демонстрационни практики във фермата и им обръща внимание на важноста на обмена на информация между фермерите по време на демонстрациите в стопанства. Комплектът за обучение включва преглед на най-важните елементи, които трябва да бъдат взети предвид при подготовката, провеждането и оценката на демонстрациите във фермата. Той предлага 6 лесни стъпки, които да се следват при организирането на демонстрационно събитие във фермата, като се започне от ясна

дефиниция на целите и се завърши с подробна оценка на събитието и последващи действия на база на тази оценка. Този комплект за обучение включва и конкретни, интересни и полезни съвети и специфични инструменти в подкрепа на подготовката, провеждането и оценката на демонстрационните събития. Комплектът също така включва интересни вдъхновяващи видеа от практиката, включително:

- примери, за това как функциониращи мрежи от фермери и програми за подпомагане могат да помогнат при определяне на целите на дадено демонстрационно събитие и целевите групи, към които да е насочено;
- множество видеоклипове от демонстрационни ферми;
- видеоклипове с вдъхновяващи примери за демонстрации;
- примери за това как може да се използват видеоклипове като реклама за демонстрационни събития;
- вдъхновяващи примери методи за обучение и модерирание;

В следствие на противоепидемичните мерките свързани с COVID-19 в цяла Европа, също така в комплектът бяха включени и насоките за организиране и провеждане на виртуални демонстрации. Тези насоки съдържат информация относно това какво е виртуално демонстрационно събитие и стъпки за подготовка, провеждане и оценка на проведените виртуални демонстрационни събития. Комплекта за обучение ще бъде преведен на всички 24 езика ЕС до края на изпълнението на проект NEFERTITI (декември 2021).

НССЗ ръководи и координира дейностите по мрежа "Подобряване на ефективността на хранителните вещества в градинарството". В България по проекта са създадени два хъба, по които продължават да се присъединяват нови членове: по мрежа 7) *Повишаване ефективността при използването на хранителни вещества в градинарството* и мрежа 9) *Намаляване употребата на пестицидите при производството на грозде, плодове и зеленчуци*.

През 2020 г. от страна на НССЗ са извършени и следните основни дейности по проекта

- Изготвени са два бюлетини (newsletter) за дейностите по проекта за вътрешно разпространение между членовете на консорциума и за разпространение извън консорциума
- Проведени 9 бр. демонстрационни събития по двете мрежи 7 и 9;
- Поддържане и актуализиране съвместно с Bios - Сърбия и АСТА на интернет страницата на проекта
- Изготвени кратки видеа от демонстрационни събития.
- Изготвяне на български и английски език на сторибордове свързан с дейностите на хъбовете, в които НССЗ участва по мрежи 7 и 9;
- Организиране превода на субтитрите на интересни видеа изготвени по проекта на всичките езици на партньорите по проекта и качване на YouTube канала на проекта (<https://www.YouTube.com/channel/UCdigVLNjyy5YrAdHl5G2frA/videos>);
- Изготвяне на различни информационно-комуникационни материали по проекта
- Подготовка на материали и участие в третата годишна среща по проекта, която се проведе онлайн.

• **Участие на НССЗ по проект "Свързване на съветниците за подкрепа на интерактивните иновации в земеделието и горите" /Connecting advisers to boost interactive innovation in agriculture and forestry (i2Connect), по Програма Хоризонт 2020**

Проектът стартира през м. ноември 2019 г. Основната цел на проекта е да се даде възможност на съветниците и техните организации да включат и подкрепят земеделските стопани и ползватели на гори в интерактивни иновативни процеси.

За постигане на тази основна цел са определени следните три задачи:

- Засилване на уменията, компетенциите и нагласите на съветниците / съветническите организации за подкрепа на иновациите чрез идентифициране и споделяне

на добри практики, разработване на инструменти и методи, обучение и организиране на взаимно обучение и свързване в мрежи.

- Засилване участието и определяне на роля на съветниците / съветническите организации в интерактивните иновативни процеси на различни нива: чрез по-добро познаване и разбиране на СЗИСС / AKIS на ниво страна членка, чрез идентифициране на съветниците / съветническите организации, които предоставят съветнически услуги в Европа, чрез създаване на благоприятна среда за / съветническите организации чрез осъществяване на по-добра връзка и вписване в рамките на СЗИССГ / AFKIS (Системата за знания и иновации в селското стопанство и горите) и чрез подходящи обществени / държавни политики.

- Създаване на социална мрежа за подкрепа и съзнание за работа в мрежа между съветниците / съветническите организации, която да улесни иновативния процес за иновации. Специално внимание ще бъде обърнато на съветниците / съветническите организации от страните от Централна и Източна Европа за да могат да се възползват от възможностите, които ще бъдат създадени по проекта.

През 2020 г. започна същинската работа по проекта със стартиране на подготвителните дейности по изграждането на базата данни за съветниците / съветническите организации в земеделието и горското стопанство и на базата данни за СЗИССГ /AFKIS в т.ч.: изготвяне на национални доклади от държавите в Европа, включително и извън ЕС за състоянието на националните СЗИСС / AKIS; събиране и представяне на практически казуси за въвеждане на интерактивни иновации в стопанства; организиране на първи обучения на обучители за повишаване на уменията и компетентността на съветниците и др.

Представените национални доклади за СЗИСС / AKIS предоставят изчерпателен преглед на инфраструктурата на СЗИСС / AKIS и на преобладаващите съветнически услуги в областта на земеделието и горите на национално и ако е приложимо на регионално равнище за 2020 г. Докладите предоставят актуална информация за политиката и практиката в съответните държави. На база на тези доклади се планира да се определят съществени характеристики на инфраструктурна среда, в която работят съветниците / съветническите организации в зеления сектор. След това тази информация ще служи и като основа за целенасочени интервенции в подкрепа на различни видове сътрудничество между участниците в СЗИСС / AKIS при решаването на проблеми.

Базата данни на проект i2connect за съветниците / съветническите организации в земеделието и горското стопанство ще бъде общоевропейски указател на професионални организации и отделни участници, които предоставят услуги на знания на участници в селското, горското, градинарството и свързаните с тях области по веригата на стойността на агро-храните, както и на други свързани участници в селските райони . Чрез базата данни ще може да се търси съветник или съветническа организация в земеделието и горското стопанство в ЕС или да се регистрира съветник или съветническа организация.

Проектът i2connect ще разгледа и изследва и практически случаи, при които опитът в интерактивната подкрепа за иновации е бил успешен, и на тази база по-късно ще идентифицира стратегиите, практиките, действията, мотивациите и средата, които съставят и подкрепят тези добри практики. Вече са публикувани първите потенциално интересни практически случая, като около 40 от тях ще бъдат описани и анализирани задълбочено, за да се извлекат общи уроци относно подкрепата за иновации.

Страницата на проекта <https://i2connect-h2020.eu/> функционира и на нея може да се намери полезна информация за СЗИСС / AKIS системите, за интерактивни иновативни практики и др.

През 2020 г., на 5 и 6 ноември, се проведе онлайн годишната среща по проекта с активно участие от страна на всички партньори, в различни интерактивни дейности, включени в програмата на събитието. В срещата се включиха представители на съветнически

организации от повечето европейски държави, както и от югоизточна Европа. „Домакин“ на виртуалната среща бяха представителите от АРСА (Обедение на Френските земеделски камари) - координатор на проекта, като активно участие взеха всички участници, използвайки различни дигитални приложения. След кратко представяне на предизвикателствата по всеки един от работните пакети от отговорниците за тях в проекта, участниците също дадоха своето мнение по въпроси свързани с основни дейности по проекта като: изграждането на базата данни за съветниците / съветническите организации в земеделието и горското стопанство и на базата данни на СЗИСС / AKIS в т.ч. на изготвените национални доклади от държавите в Европа, включително и извън ЕС; практически казуси за въвеждане на иновации в стопанства, повишаване на уменията и компетентността на съветниците, тяхното сертифициране и др..

В началото на 2021 г. експертите от НССЗ ще участват в обучения на обучители и придобиване на умения, свързани със стимулиране създаването на интерактивни иновации, които да спомогнат за подобряване на уменията им на „брокери“ в прилагането на иновации в земеделието.

- **Кандидатстване по проект по Програма IPARD за Турция EuropeAid/140563/IN/SER/TR - Кандидатура по Многогодишната програма за действие за Турция: Действия по околната среда и климата от Инструмента за предприсъединителна помощ - II (IPA II) с проект на тема: „Опазване на водите от замърсяване от селското стопанство чрез установяване на методология за мониторинг и докладване на планове за действие с нитрати“**

Проектът има за цел да подобри качеството на водните ресурси срещу замърсявания, чийто източник е селското стопанство в Турция. Ще бъде предоставена техническа помощ на Турция за подпомагане разработването на методология за мониторинг и докладване на ефектите от нитратните планове за действие (NAPs) в нитратно уязвимите зони (НУЗ/NVZs), за подобряване на управленския капацитет на Министерството на земеделието и горите за намаляване на Замърсяването с нитрати в резултат на селскостопански дейности в рамките на НУЗ/NVZs, както и при прилагането и мониторинга на Национални програми за действие за нитрати (НПД/NAP), както и за повишаване на осведомеността на земеделските производители относно НПД, екологичните практики за управление на селското стопанство и Правилата за добрите земеделски практики.

- **Участие на НССЗ (Териториален областен офис в гр. Русе) в дейността на Съвместната българо-румънска земеделска работна група (СБРЗРГ), включваща представители от областта на земеделието от окръг Гюргево, Румъния и от област Русе, България**

Териториалния областен офис на НССЗ в гр. Русе е член на Съвместната българо-румънска земеделска работна група от септември 2012 г. През 2020 г. експертите продължиха да участват активно в дейността на групата.

Като основен резултат от дейността на Съвместната българо - румънска земеделска работна група (СБРЗРГ) може да се посочат създадените условия и възможности за българските и румънските производители от различните сектори на земеделието за срещи и дискусии с цел реализация на продукцията им на български и румънски пазари.

- **Оказване на подкрепа от НССЗ за изпълнение на проект „ Реализирани и споделени дигитални иновативни инструменти за съветници в земеделието (Farm advisory digital innovation tools realized and shared)“ (FAIRshare) финансиран по програма Хоризонт 2020**

В качеството си на член на Мрежата на съветническите организации от Югоизточна Европа (SEASN) НССЗ участва в проект FAIRshare по Програма Хоризонт 2020. Изпълнението на проекта стартира през 2018 г., като участват 22 партньора и включва

комбинация от съветнически услуги, организации вкл. изследователски в рамките на Европейския съюз. Основните цели на проекта са е подкрепа на съветниците работещи в областта на земеделието и техните организации да използват по-ефективно различни дигитални приложения и инструменти с цел по-голяма производителност и устойчивост в земеделието. Основна фокусна точка на проекта е преодоляване на цифровото разделение в съветническите инструменти услуги, включващи комуникационни инструменти, фермерски софтуер, инструменти за сравнение, уеб и телефонни приложения, цифрови образователни и учебни материали и др.

Предвид епидемичната ситуация в края на 2020 г. проект FAIRshare организира 4 бр. семинара, с 4 Фокус групи за 4 различни географски региона (в Европа), чиято цел е намиране на решения за прилагане на цифровото земеделие в ежедневните предизвикателства, пред които са изправени съветниците и земеделските стопани. Експерти от НССЗ взеха участие в онлайн семинара организиран от Регионалния център на Югоизточна Европа по проекта Fairshare – Четвърти Регионален хъб (Fairshare Southeastern Europe (SEE) (4 Regional Hub)). Представените теми засягаха характеристиките и особеностите на успешните за региона дигитални консултативни инструменти и тяхното значение, както за консултантската работа, така и за работата на земеделските стопани. Направените констатации - резултат семинара, относно степента на усвояване на цифровите инструменти и услуги от страна на съветниците в страните от Югоизточна Европа са от съществено значение за изготвянето на политики в тази област.

• **Оказване на подкрепа от НССЗ за изпълнение на проект “По-добри иновации в селските райони: Съвързване на действащите лица, инструменти и политики чрез изграждане на мрежи (Better Rural Innovation: Linking Actors, Instruments and Policies through Networks)” (LIAISON) финансиран по програма Хоризонт 2020**

От 2018 г. НССЗ съдейства чрез своя специфичен опит и експертиза за изпълнението на проект LIAISON, финансиран по програма Хоризонт 2020. Проектът, касае оптимизиране на интерактивни иновативни практики в областта на селското стопанство и селските райони. LIAISON представлява мрежа от множество участници, събрани около една цел - изследователи, участници в иновативни проекти и инициативи, политици и учени, които се обединяват при разработването на интерактивни иновативни проекти, които стоят в основата на Европейското партньорство за иновации за селскостопанска производителност и устойчивост (EIP-AGRI). Експерти от НССЗ взеха участие в поредица онлайн макрорегионални семинари по проект LIAISON. Представена бе извършената до момента работа на макрорегионалната работна група „Дунав – Балкани“. Споделени бяха специфичните особености – причини и предимства на макрорегиона. По време на семинарите бяха направени констатации от извършената работа по проекта; споделени бяха мнения, отзиви и съвети за подобряване и оптимизиране на работата на различни партньорства на територията на Европейския съюз.

Участие в международни конференции и семинари

Представители на НССЗ взеха участие в следните международни конференции и семинари:

- в периода 12 - 14 февруари 2020 г. в гр. Солун, Гърция по изпълнението на Проект BalkanROAD „Преход към ферми с нулев отпечатък от въглерод, вода и отпадъци. Разработване на пътна карта за стратегии за устойчиво управление на селскостопанския сектор на Балканите“, представители на НССЗ участваха в конференция на тема: „Мерки за адаптиране и смекчаване на последиците от изменението на климата“.

- в периода 5-6 октомври 2020 г. в онлайн годишната конференция на EUFRAS и Глобалният форум на съветническите служби в областта на селските райони (Global Forum for rural advisory services – GFRAS) на тема “Подготовка на съветниците в земеделието за

дигиталната ера”. Освен интересни лектори в общата част на конференцията участниците имаха възможност да обменят опит и мнения в работни групи разделени по теми, като всеки участник представи и сподели на „онлайн бяла дъска“ опита си по определените теми. По този начин се получиха интересни дискусии и беше дадена възможност всеки да допринесе с опита и знанията си по обсъжданите теми.

Участниците в конференцията се обединиха безусловно по въпроса, че едно от основните предизвикателства пред съветническите служби е дигитализацията и иновациите в земеделието. В тази връзка подтемите, разговорите и дискусиите по време на онлайн конференцията бяха фокусирани върху:

- научените уроци от работата на съветниците в условията на пандемията с COVID – 19 и следващите стъпки, които трябва да се предприемат за справяне с тази ситуация;
- гарантиране на безопасността в дигитална среда;
- резултатите и предстоящите дейности по проект „Свързване на съветниците за подкрепа на интерактивните иновации в земеделието и горите“ (i2connect) по програма Хоризонт 2020 по отношение на подкрепата на интерактивни иновации в дигиталната ера;
- резултатите и предстоящите дейности по Проект „Реализирани и споделени цифрови иновационни инструменти за съвети в земеделието“ (FAIRshare) по програма Хоризонт 2020: по отношение на предизвикателствата пред вграждането и използването на цифрови инструменти в съветническите и земеделски дейности.
- резултатите и предстоящите дейности по Проект “Свързване на точките за разгръщане на иновационния потенциал за цифрова трансформация на европейския селскостопански хранителен сектор” Smart Agri Hubs по програма Хоризонт 2020: по отношение на развитието на иновационния потенциал за цифрова трансформация на Европейски сектор за хранителни продукти“;
- предизвикателствата и възможности от интегрирането на земеделските данни в централно хранилище на ЕС чрез проектите по програма Хоризонт 2020 “Свързване на тематичните мрежи като резервоари на знанието: към европейска система за иновации на селскостопанските знания с отворен код” (EURAKNOS) и “Европейско хранилище на знания за най-добри земеделски практики” EUREKA;
- резултатите и предстоящите дейности по проект “Колективно управление на култури в подкрепа на екологични програми, свързани с използването и качеството на водата” (AGROgestor) по програма LIFE по отношение на различни инструменти за цифрово консултиране и еко-схемите в новата ОСП.

V. ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ, ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ И ПОМОЩНИ ДЕЙНОСТИ

1. Човешки ресурси

1.1. Състояние

Общата щатна численост по Правилник за устройството и дейността на НССЗ в края на 2020 г. е 70 бр. служители, от които:

- по служебно правоотношение - 68 бр.;
- по трудово правоотношение - 2 бр.

Преобладаващата възрастова категория по основно щатно разписание е 31-50 години. Преобладаващата продължителност на държавната служба в НССЗ в края на 2020 г. е 10 - 20 години.

Напуснали и/или освободени от НССЗ през 2020 г. - 3 служители (4%), от които:

- по служебно правоотношение – 3 бр.;

- по трудово правоотношение – 0 бр.

Назначени по:

- служебно правоотношение с конкурс – 3 бр.;

Служители, получили обща оценка на изпълнението на длъжността

- по служебно правоотношение (СПО) - 49 бр.;
- по трудово правоотношение (ТПО) - 1 бр.

Таблица 24. Получени оценки за изпълнението на заеманата длъжност през 2020 г.

Оценки	Служители по СПО	Служители по ТПО	Сума по оценка
1. Изключително изпълнение	0	0	0
2. Изпълнението надвишава изискванията	28	1	29
3. Изпълнението напълно отговаря на изискванията	21	0	21
4. Изпълнението отговаря не напълно на изискванията	0	0	0
5. Неприемливо изпълнение	0	0	0
Сума по правоотношение	49	1	50

1.2. Действия за повишаване на административния капацитет

Обучения, организирани от други организации

През 2020 г. експертите от НССЗ са преминали следните обучения (извън НССЗ):

- Мерки срещу изпирането на пари - организирано от ИПА - 6 служители;
- Анализ на потребностите от обучение – организирано от ИПА – 1 служител;
- Разработване на интерактивни онлайн презентации с Prezi - организирано от ИПА – 11 служители;
- Защита на личните данни в дигитална среда - организирано от ИПА – 1 служител;
- Звук и видео в Power Point 2010 - организирано от ИПА – 2 служители;
- Умения за работа с презентационен софтуер - организирано от ИПА – 1 служител;
- Електронен документ и електронен подпис - базов е-модул - организирано от ИПА – 1 служител;
- Планиране и организация на електронното административно обслужване организирано от ИПА – 1 служител;
- Въведение в държавната служба - организирано от ИПА – 2 служители;
- Организация на документооборота в държавната администрация - организирано от ИПА – 3 служители;
- Подобряване на вътрешните процеси в администрацията чрез е-управление - организирано от ИПА – 1 служител;
- Прилагане на "зелени" обществени поръчки управление - организирано от ИПА – 1 служител;

- Алтернативни методи за разрешаване на спорове в административната дейност - организирано от ИПА – 1 служител;
- Доказателствена стойност на електронния документ- организирано от ИПА – 3 служители;
- Административна стилистика - организирано от ИПА – 1 служител;
- Забалансово отчитане на бюджетните показатели "поети ангажименти" и "нови задължения за разходи" - организирано от ИПА – 2 служители;
- Новата методология за функционален анализ - организирано от ИПА – 1 служител;
- Прогнозиране на потребностите и планиране на обществени поръчки - организирано от ИПА – 2 служители;
- Кодекс за поведение на служителите - функции и основни акценти - организирано от ИПА – 20 служители;
- Управление на риска в дейността на администрацията (базов модул) - организирано от ИПА – 3 служители;
- Стратегии и политики за противодействие на рисковете в държавната администрация (надграждащ модул) - организирано от ИПА – 1 служител;
- Анализ на потребностите от обучение - организирано от ИПА – 1 служител;
- Срочността в работата на администрацията - организирано от ИПА- 2 служители;
- Интервюто като метод за оценяване - организирано от ИПА – 5 служители;
- Централизирана Автоматизирана Информационна система "Електронни Обществени Поръчки" – организирано от "Мастър ивентс" – 3 служители;
- Административно обслужване на граждани с увреждания и специфични потребности - организирано от Алтер консулт - 19 служители;
- Промени в правната уредба на обществените поръчки. Създаване на електронна обществена поръчка в централизираната автоматизирана информационна система "Електронни обществени поръчки" (ЦАИС "ЕОП") – организирано от ТБМ Консултинг ЕООД – 3 служители;
- Задължения и отговорности на МОЛ инвентаризация – организирано от ТБМ Консултинг ЕООД – 1 служител.

Специализирани курсове, семинари и обучения за експертите от НССЗ, организирани от ЦПО на НССЗ:

- Семинар - обучение на експертите от Главна дирекция „Съвети в земеделието и аналитична лаборатория“(ГД СЗАЛ) на НССЗ през месец януари в гр. Луковит на тема „Промени в изискванията за кандидатстване и основни изисквания за изпълнение на одобрените проекти по подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“ – целеви прием 2020 г.“ и „Новости в прилагането през 2020 г. на мерки 10 „Агроекология и климат” и 11 „Биологично земеделие” от ПРСР 2014-2020 г.“
- Семинар – обучение на експертите от ГД СЗАЛ, с тема „Биосигурност в животновъдните стопанства“ и продължителност 8 учебни часа;
- Семинар – обучение на експертите от ГД СЗАЛ с тема „Предприемачество и счетоводна отчетност в земеделските стопанства“ и продължителност 8 учебни часа;

Стажантски програми

- 3 студенти и са преминали преддипломна практика/ стаж и лятна производствена практика в Териториалните областни офиси на НССЗ.

Студентите, които са преминали стажове в НССЗ, са от Икономически университет – Варна и Технически университет – Габрово.

2. Финансова рамка за 2020 г.

През 2020 г. отчитането на финансово - счетоводната дейност се извършва съгласно приетия от МЗХГ Програмен бюджет на НССЗ по Програма „Съвети и консултации” към Политика „Земеделие и селски райони” и по Програми за временна заетост.

По-голямата част от разходите на ТОО са за издръжка (ел. енергия, телефон, интернет, охрана и др.), консумативи, участие в семинари, открити дни, разпространяване на материали, гориво за посещения на земеделски стопанства.

През 2020 г. одобрената планова бюджетна субсидия на НССЗ е в размер на 1 112 096 лв. и изпълнение в размер на 1 111 745 лв.

Таблица 25. Окончателното изпълнение на бюджета на НССЗ за 2020 г. по дейност №179 „Други дейности на науката“ и включва следните разходи:

Параграф	Сума /лв./
§ 01-00 „Заплати и възнаграждения на персонала, нает по трудови и служебни правоотношения”	794 352
§ 02-00 „Други възнаграждения и плащания на персонала”	21 883
§ 05-00 „Задължителни осигурителни вноски от работодатели”	252 465
§ 10-00 „Издръжка”	24 571
§ 19-00 „Платени данъци, такси и административни санкции”	16 600
§ 29-00 „Лихви”	0
§ 46-00 „Разходи за членски внос и участие в нетърговски организации и дейности”	0
ВСИЧКО	1 109 871

За осъществяването на необходимия финансов контрол през годината продължи практиката всички разходи, направени от ТОО предварително да се съгласуват с дирекция "Административно - финансова дейност" (АФД), след което се одобряват от Изпълнителния директор. Целта на тази практика е да се планират и контролират изразходваните средства, както и да се приоритизират според наличния бюджет.

3. Управление на собствеността

Недвижимите имоти, управлявани от НССЗ, териториално са разпределени в гр. София и в 27-те областни градове. Материалната база на Централно управление на НССЗ в гр. София, с обща площ е 2 559,80 кв.м., в която сграда се помещава и офиса на ТОО София се състои от 40 офис – помещения, възстановена Аналитична лаборатория, придобита едноетажна масивна сграда (бивша стругарска работилница), на която е променено предназначението от бивша стругарска работилница в административна сграда за нуждите на НССЗ. Общата стойност на недвижимото имущество на НССЗ в края на 2020 г. е 2 886 582,65 лв.

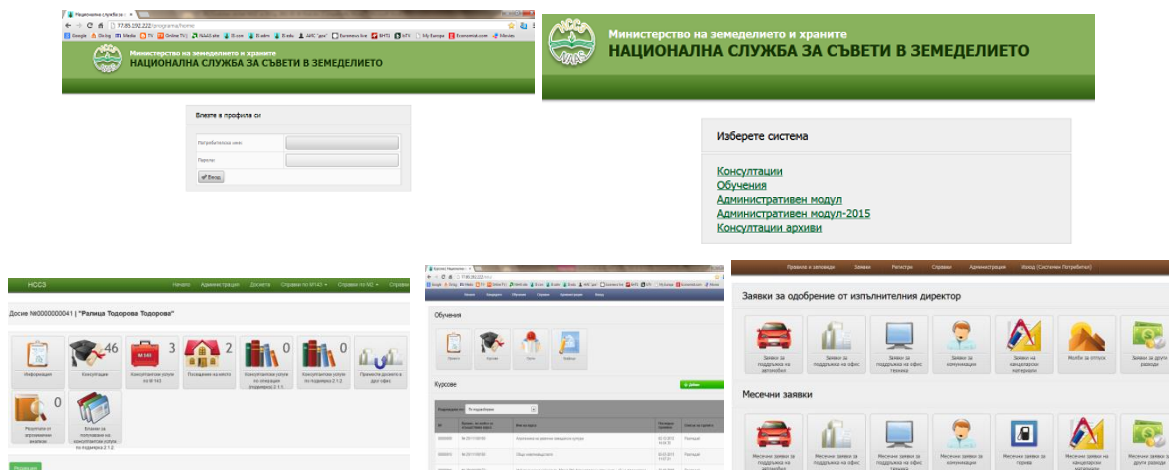
През 2020 г. НССЗ е извършила текущ ремонт на ползваната от нея административна сграда в ЦУ и ползваните от териториалните офиси на стойност 59941,28 лв., финансирани със средства, получени по мярка 2 от ПРСР 2014 -2020 г.

4. Техническа обезпеченост

4.1. Офис оборудване и софтуерни продукти

През 2020 г. са осъвременени техническите средства и офис техниката като са закупени 19 броя стационарни компютри, 26 бр. преносими компютри, 26 бр. монитори и 19 бр. МФУ. Новозакупената офис техника е финансирани със средства, получени по мярка 2 от ПРСР 2014 -2020 г.

4.2. Информационна система на НССЗ

Информационната система (ИС) за управление на консултантската дейност в структурата на НССЗ е базирана на уеб платформа и свързва всички офиси на НССЗ и Централно управление в единна среда при строго дефинирани правила за достъп, обмен на данни и сигурност. Информационната система се състои от модул „Консултации“, модул „Обучение“ и модул „Административен“, който е в помощ на административните дейности, както на Централно управление така и на офисите от цялата страна. От създаването през 2010 г. до сега модулите постоянно се актуализират и надграждат с различни функционалности и видове справки.

В системата в модул „Консултации“ се въвежда следната основна информация:

- Данни за стопанството:
 - местоположение в т.ч. дали е в необлагодетелстван район, в Натура 2000 или нитратно уязвима зона;
 - икономически размер;
 - биологично производство;
 - регистрация по Наредба № 3 от 1999 г.;
 - размер на обработваните земеделски площи в т.ч. разпределение на площите в зависимост от населеното място;
 - отглеждани култури и животни;
 - използвани дълготрайни материални активи;
 - състав на работещите в стопанството;
 - направление на стопанството.
- Данни за консултираното лице – адрес, образование и т.н.;
- Желание за обучение;
- Кандидатстване по ПРСР;
- Пазарна ориентация;
- Информация за предоставени консултации (тип, насоченост, тематика и свързаност с Национален план за действие по изменение на климата (НПДИК));
- Експертът, предоставил консултацията;
- Извършените посещения на място;

- Подробни данни за предоставените пълни комплекти съветнически услуги по мярка 143 и по подмярка 2.1.1. по мярка 2 от ПРСР 2014 - 2020 г..

През 2020 г. модулет дава възможност за генериране над 45 различни справки и регистри, сред които:

- Справка за пол по офис, вид консултации, размер на стопанството в икономически единици и стандартен производствен обем по досиета;
- Справка за пол по офис, вид консултации, размер на стопанството в икономически единици и стандартен производствен обем по консултации;
- Справка за образованието на консултираните физическите/юридическите лица;
- Справка за образование по възраст, пол и вид консултации на консултираните физически/ юридически лица;
- Справка за кандидати желаещи да преминат курс на обучение по тематика и офиси;
- Справка за ползваните площи от земеделските стопани - по начин на стопанисване, местоположение и начин на ползване - биологично/конвенционално земеделие;
- Справка за отглежданите култури / животни от лицата получили консултации;
- Справка за типовете консултации;
- Справка за посещенията на място;
- Справка за агрохимични анализи;
- Справка за лицата желаещи да получават информация от НССЗ;
- Справка за култури / животни по мерки;
- Справка за образование по имена;
- Справка за кандидати желаещи да преминат курс на обучение;
- Териториална справка на брой консултирани и вид консултации;
- Справка за типа на консултираните стопанства стопанствата;
- Справка за досиета;
- Справка за въведените досиета по офиси;
- Справка за имената (досиетата) на посетените земеделски стопанства;
- Справка за имената (досиетата) на консултираните земеделски стопанства;
- Справка за броя и вида на консултациите по имена;
- Справка за броя на консултираните лица, осъществените контакти и проведените консултации;
- Справка за броя на посетените земеделски стопанства по имена;
- Справка за консултирани/обучени земеделски стопани за целите на НПДИК;
- Справка за стопанствата по населени места, обхванати от Рамковата директива за водите;
- Обобщена справка по Басейнови дирекции;
- Информация за кандидатстването по ПРСР на консултираните лица;
- Регистър за вписване на заявленията за получаване на консултантски услуги по подмярка 2.1.1 от ПРСР 2014 – 2020 г.;
- Централен регистър на НССЗ на заявените и предоставени консултантски пакети (КП) по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014 – 2020 г.;
- Регистър на изготвените доклади за получен консултантски пакет по подмярка 2.1.1 на мярка 2 от ПРСР 2014-2020 г.;
- Входящ регистър за вписване на заявленията за получаване на консултантски пакети (КП) по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014 – 2020 г.;
- Централен регистър на получените в Централно управление (ЦУ) на НССЗ писмени доклади за предоставените консултантски пакети подмярка 2.1.1 от ПРСР 2014 – 2020 г.;
- Регистър на изготвените писмени доклади за предоставен консултантски пакет/и по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014-2020 г.;
- Обобщена информация по подмярка 2.1.1 от ПРСР 2014 – 2020 г. с прикачени файлове;

- Форма за наблюдение и оценка към Заявка за плащане на НССЗ по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014 – 2020 г.;
- Форма за наблюдение и оценка за предоставените консултантски подмярка 2.1.1 от мярка 2 от ПРСР 2014-2020 г.
- Справка за изработените точки от експерти на НССЗ по работни карти по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014 – 2020 г.
- Заявка за плащане по подмярка 2.1.1 от ПРСР 2014 – 2020 г.;
- Справка за предоставените консултантски услуги по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014 – 2020 г.;
- Справка за изработените точки от експерти на НССЗ по работни карти по подмярка 2.1.1 от ПРСР 2014 – 2020 г.;
- Справка за заявените и/или предоставени КП по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014 – 2020 г.;
- Обобщена информация по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014 – 2020 г. с прикачени файлове;
- Справка за предоставените КП по подмярка 2.1.2 от ПРСР 2014 – 2020 г. по доклад.

Създадената база данни в модул „Консултации” е с почти 79 806 досиета на стопанства от цялата страна, като архив на базата данни се прави на всеки месец и се съхранява на независимо сигурно място.

Модул „Консултации” на информационната система позволява да се извършва ежедневен контрол върху дейността на офисите, значително облекчава отчетността в службата и подобрява качеството на предоставяните съветнически услуги. В модула е качена основната информация, отнасяща се до консултантската дейност по мярка 2 от ПРСР 2014 - 2020 г.. Информационната система позволява електронно да се генерират голям брой справки, което облекчава работата на експертите в офисите и им дава възможност да отделят повече време за консултации. Въвежданата в системата от ТОО на НССЗ информация за мярка 2 от ПРСР 2014 -2020 г. дава възможност на ЦУ на НССЗ да следи качеството на предоставена информация и при необходимост да контролира и отстранява направените пропуски. Чрез информационната система лесно се получава обратна информация от ЦУ на НССЗ към офисите за състоянието на подадените вДФЗ-РА за одобрение проекти и заявления за подпомагане.

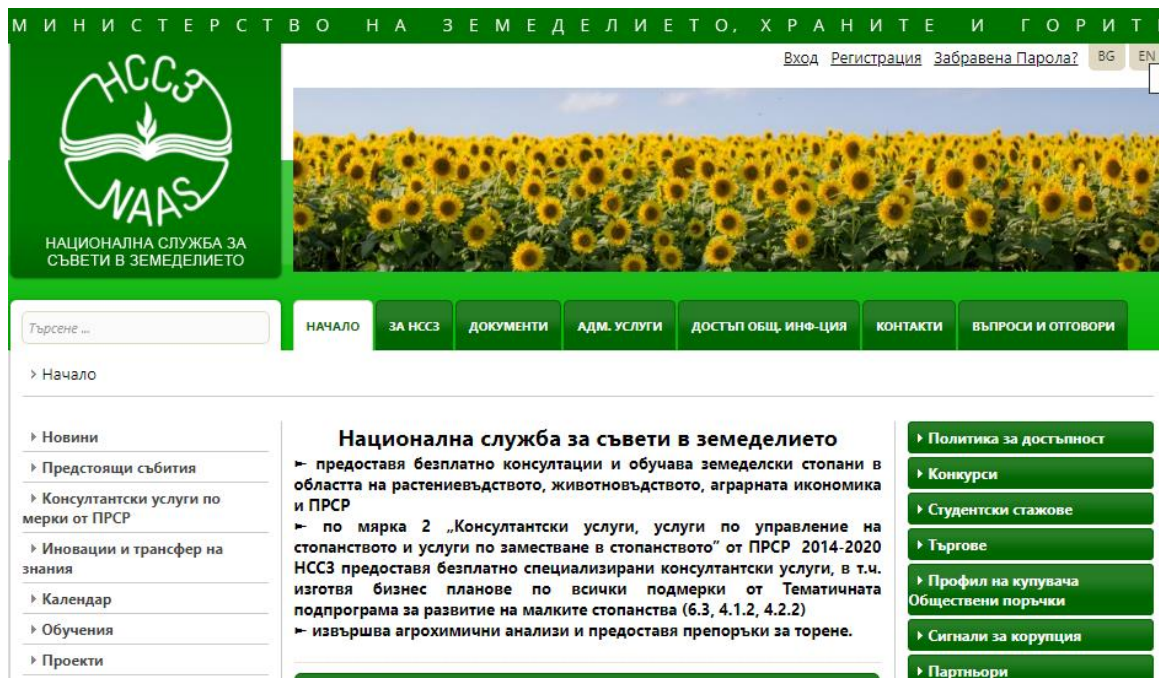
През 2020 г. голяма част от дейностите на ТОО на НССЗ по мярка 2 се извършват през Информационната система.

Административният модул на информационната система има за цел да облекчи административната дейност на НССЗ и предаването на различни документи между Териториалните областни офиси и Централно управление. В този модул вече електронно се попълват и обработват регистрите за информационни материали, медийни изяви и информационни събития, както и има възможност да се подават по електронен път заявки за различни видове разходи и молби за отпуск. Административния модул позволява и генерирането на различни справки, сред които са:

- Справка за заявено количество гориво;
- Отчет за автомобилите;
- Справка за участията в медийни изяви;
- Справка за броя на медийните изяви;
- Справка за участията в радио и ТВ медийни изяви;
- Справка за броя на радио и ТВ медийни изяви;
- Справка за изготвените информационни материали;
- Справка за броя на информационни материали;
- Справка за участията в информационни събития;
- Справка за броя на информационните събития;
- Справка за информационните събития във връзка с НПДИК;
- Справка за информационните материали във връзка с НПДИК.

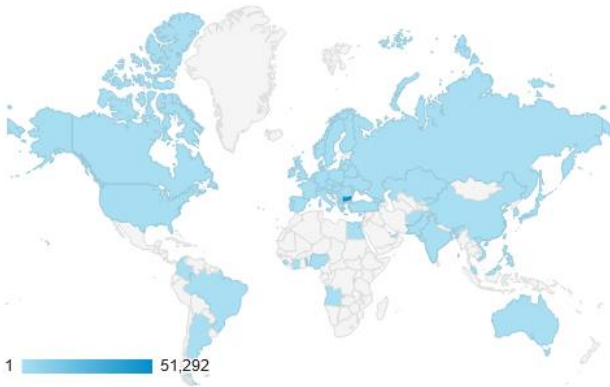
В Административния модул е добавен и раздел „Правила и заповеди“, за да могат всички служители на службата да имат систематичен достъп до всички вътрешни документи и тяхната актуализация.

4.3. Интернет страница на НССЗ

Интернет страницата на НССЗ <https://www.naas.government.bg>, съдържаща актуална информация за дейността на НССЗ и териториалните офиси в страната, богата библиотека с полезни съвети в области като животновъдство, растениевъдство, икономика и т.н. Лични данни се събират чрез тази интернет страница и обработват от МЗХГ единствено за нуждите на предоставянето на електронни административни услуги, при строго спазване на изискванията на Закона за електронното управление и Закона за защита на личните данни. Събирането и обработването на лични данни за други цели се извършва доброволно и само след изрично съгласие на предоставящите ги лица, при спазване изискванията на Закона за защита на личните данни.

Интересът към интернет страницата на НССЗ и през 2020 г. е значително засилен, както може да се види от таблиците. Посещения през годината са направени от над 70 страни от Европейски съюз и от цял свят.

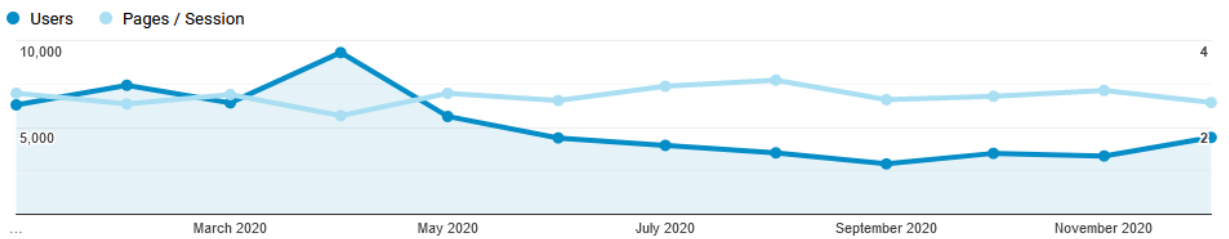
1.	Bulgaria	51,292 (94.25%)
2.	United States	786 (1.44%)
3.	Germany	477 (0.88%)
4.	United Kingdom	466 (0.86%)
5.	China	186 (0.34%)
6.	Spain	123 (0.23%)
7.	Belgium	100 (0.18%)
8.	Netherlands	91 (0.17%)
9.	Italy	84 (0.15%)
10.	France	82 (0.15%)

11.	Turkey	66 (0.12%)
12.	Austria	64 (0.12%)
13.	Greece	58 (0.11%)
14.	(not set)	55 (0.10%)
15.	Canada	47 (0.09%)
16.	Denmark	41 (0.08%)
17.	Japan	41 (0.08%)
18.	Czechia	32 (0.06%)
19.	Cyprus	31 (0.06%)
20.	Russia	31 (0.06%)

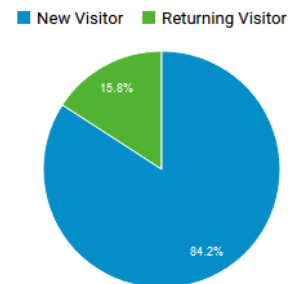
21.	Ireland	21 (0.04%)
22.	Switzerland	18 (0.03%)
23.	Ukraine	17 (0.03%)
24.	Norway	15 (0.03%)
25.	Romania	14 (0.03%)
26.	Sweden	14 (0.03%)
27.	North Macedonia	13 (0.02%)
28.	Finland	12 (0.02%)
29.	Portugal	12 (0.02%)
30.	Luxembourg	11 (0.02%)

31.	Hungary	9 (0.02%)
32.	United Arab Emirates	8 (0.01%)
33.	Croatia	8 (0.01%)
34.	Slovenia	8 (0.01%)
35.	Poland	7 (0.01%)
36.	Australia	6 (0.01%)
37.	India	6 (0.01%)
38.	Malta	5 (0.01%)
39.	Serbia	5 (0.01%)
40.	Kosovo	5 (0.01%)

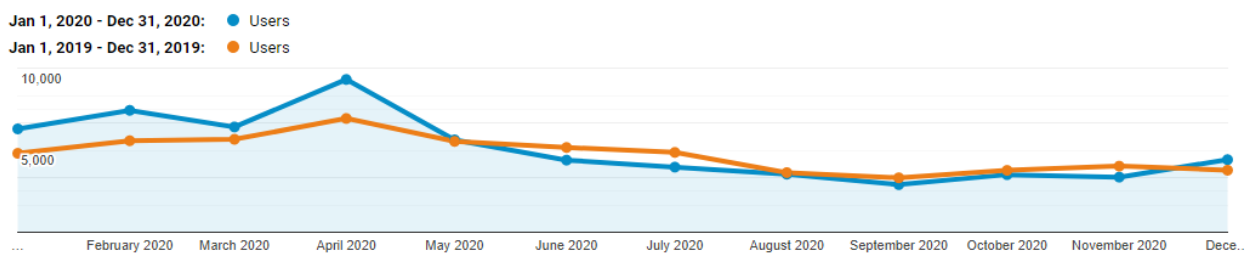
Съотношение общ брой потребители - общ брой сесии на сайта на НССЗ за 2020 г.

Users 54,369	New Users 52,962	Sessions 80,945
Number of Sessions per User 1.49	Pageviews 216,638	Pages / Session 2.68

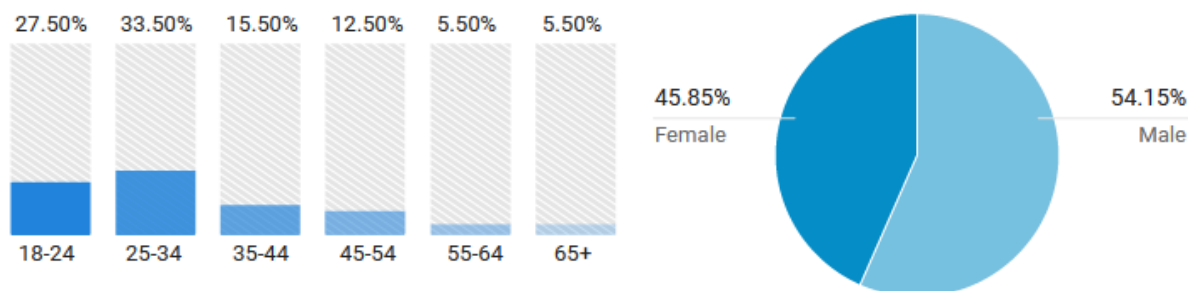

Брой посещения на интернет страницата на НССЗ (сравнение 2019 и 2020 г.)

Наблюдава се увеличение в посещенията на сайта особено през месеците март и април, когато бяха въведени извънредни противоепидемиологични мерки.

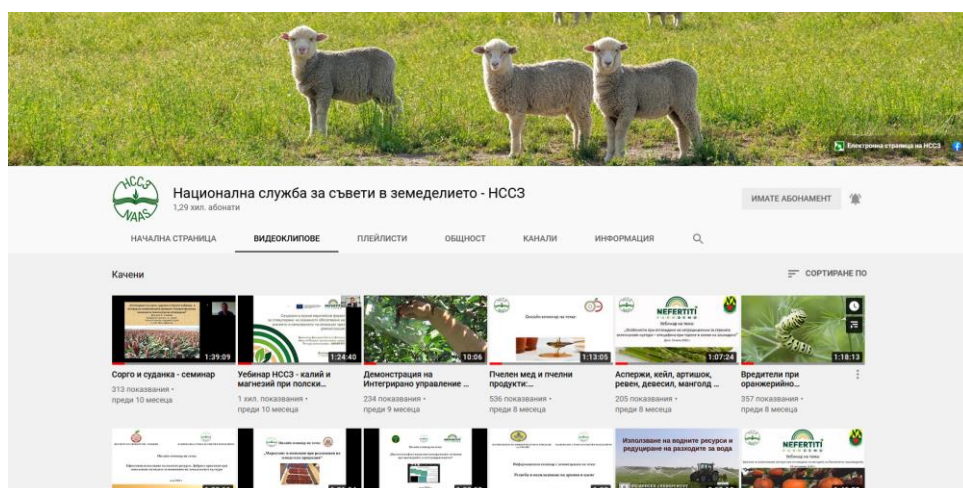
Общ брой сесии на интернет страницата на НССЗ през 2020 г. -по признак „Възрастови групи“ и „Пол“/

Чрез интернет страницата на НССЗ се получават и много запитвания от земеделски стопани – над 80 бр. писмени запитвания през 2020 г.. След получаването на отговорите на въпросите си голяма част от тези земеделски стопани се обръщат за помощ по интересуващите ги въпроси към Териториалните областни офиси на НССЗ.

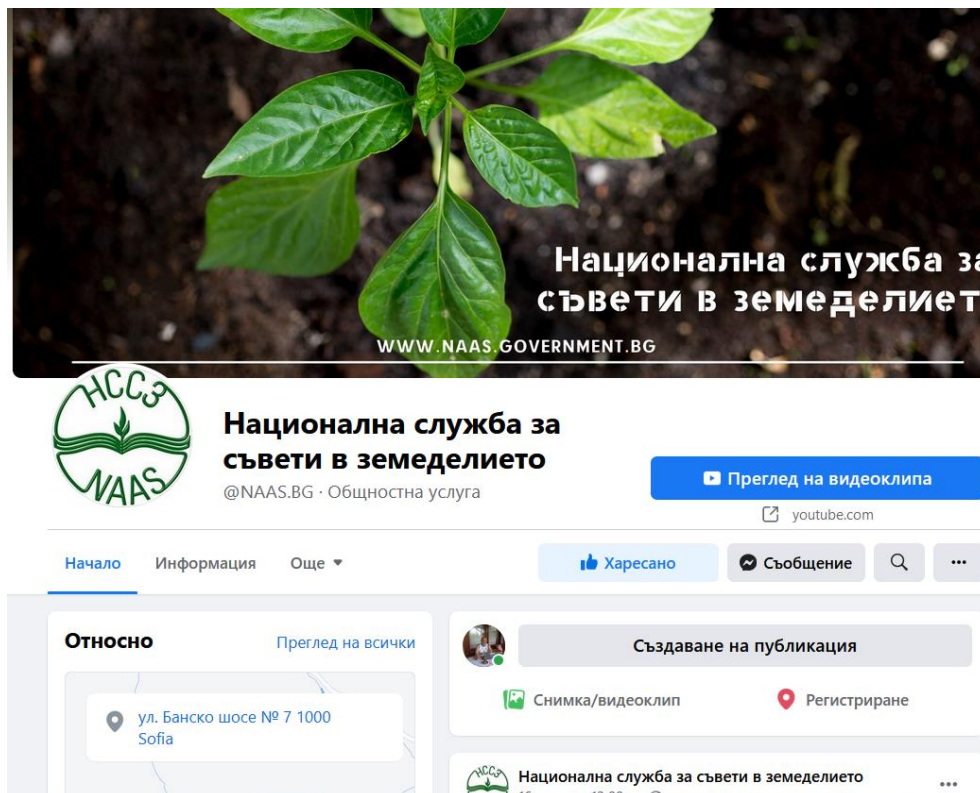
4.4. Социални медии

През 2020 г. НССЗ стартира свой собствен YouTube канал (www.YouTube.com/naasbulgaria).

На YouTube канала на НССЗ през 2020 г. са качени 18 видеа, като по-голяма част от тях представляват обработени записи от проведени уебинари и информационни срещи на централно и регионално ниво. Тези видеа до края на 2020 г. са гледани от 5 539 души и са регистрирани 59 331 импресии (брой показвания на зрители в YouTube на миниизображенията на канала). Към 31.12.2020 г. 141 души са се абонирали за канала на НССЗ.

Активно функционира и Facebook страницата на НССЗ (<https://www.facebook.com/NAAS.BG>)

На Facebook страницата на НССЗ се качва информация за предстоящи и проведени събития организирани и/или с участието на експерти от Службата, както и други интересни новини свързани с НССЗ. През 2020 г. са публикувани 58 поста, които са прочетени и разгледани 52 937 пъти (post impressions) от 42 658 потребители (post reach). Към 31.12.2020 г. 530 души са харесали Facebook страницата на НССЗ

С активното си участие в социалните медии НССЗ успешно продължава дейностите си свързани с разширяване и улесняване достъпа на земеделските стопани до съветническите услуги на Службата.

4.5. Транспортни средства

Транспортното обслужване е регламентирано във „Вътрешните правила за ползване на автомобилния транспорт в НССЗ“. В края на отчетната година НССЗ разполага с 34 автомобила. Поради остарелия автомобилен парк за ремонт и обслужване на служебните автомобили са изразходвани 16 606.37 лв., платени от средствата получени по мярка 2 от ПРСР 2014 -2020 г..

На 30 автомобили са поставени GPS устройства с цел подобряване на контрола при използване на служебните автомобили.

През 2020 г. служебните автомобили на всички офиси към НССЗ са изминали общ пробег в размер на 190 222 км.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

На база на изграденият професионален и административен капацитет и в сътрудничеството с множество държавни институции и неправителствени организации, НССЗ продължава успешно да предлага комплексен пакет от съветнически услуги, включващ консултации от създаването на фермата до нейното пълно обслужване в агрономически, животновъден и агроикономически аспект. Натрупаният опит от експертите на НССЗ прави службата търсен помощник от земеделските стопани, за да може те да се справят с предизвикателствата на променящата се пазарна и социална среда.

Дейността на НССЗ през 2020 г. продължи да е насочена към подпомагане прилагането на държавната политиката в аграрния сектор за развитието на земеделието и селските райони.

НССЗ продължи да поддържа високо качеството на предлаганите съветнически услуги въпреки ситуацията с COVID-19, като успя да ги адаптира към нуждите на земеделските стопани и другите жители на селските райони, за да може те да се справят с предизвикателствата на променящата се пазарна и социална и здравна среда. НССЗ показва, че разглежда тази необичайна епидемична ситуация не само като предизвикателство, но и като стимул за съветниците в земеделието и земеделските стопани да се интересуват и обучават все повече в използването на дигиталните технологии, които биха могли да ги подпомогнат в тяхната дейност.

НССЗ доказва, че съветническата дейност в областта на земеделието играе важна роля за подобряване на устойчивостта и доходността на земеделските стопанства. През 2020 г. земеделски стопани са получили почти 69 500 консултации средногодишно и ако се приеме, че една консултация би им струвала 40 лв. **то чрез безплатните консултации на НССЗ се спестяват на земеделските стопани около 2.78 млн. лв. годишно, а средствата за Службата от държавния бюджет са в 2.5 пъти по-малко.**

За постигане на горепосоченото НССЗ продължи да извършва целенасочена информационна, консултантска и съветническа дейност, която да помага на земеделските стопани да разширят и модернизират своите стопанства. НССЗ продължи да оказва съдействие на земеделските стопани за усвояването на средства по европейски и национални програми особено по подмярка 6.3 "Стартова помощ за развитието на малки стопанства" и другите подмерки от Тематичната подпрограма за малките стопанства от ПРСР 2014-2020. **Благодарение на НССЗ тези над 5 000 малки стопанства са спестили над 5 млн. лв. разходи за изготвяне на проектни предложения по подмерките от Тематичната подпрограма за развитие на малките стопанства от ПРСР.** Беше обърнато и значително внимание на представянето пред земеделските стопани на възможностите за финансово подпомагане и критериите за допустимост при кандидатстване по ПРСР 2014 – 2020 г. В този аспект НССЗ извърши информационна, консултантска и съветническа дейност, която съответства на целите на ОСП на ЕС.

НССЗ постоянно усъвършенства своята работа като предлага нови консултации и услуги и разширява обхвата на съществуващите. През 2020 г. ТОО на НССЗ продължиха дейностите си свързани с разширяване и улесняване достъпа на земеделските стопани до съветническите услуги на Службата чрез организирането и **успешното провеждането на онлайн обучения, уебинари и информационни срещи** на централно и регионално ниво, като темите са съобразени с желанията на земеделските стопани. Всички тези уебинари се качват след обработка и на YouTube канала на НССЗ, който също стартира през 2020 г. Активно функционира и Facebook страницата на НССЗ.

През 2020 г. НССЗ продължи активно да развива и дейността си свързана с разпространяване на информацията между земеделските стопани, чрез създадените през 2015 г. **27 бр. „фермерски кръгове“** за разпространяване сред фермерите на полезна информация и за популяризиране добрите практики по кандидатстването и изпълнението на проекти по ПРСР, както и повишаване на ефективността на предоставяните от НССЗ консултации и съвети за по-голям брой фермери. През 2020 г. в създадени 27 фермерски кръга са се включили над 350 фермера.

В заключение трябва да се отбележат и следните резултати, постигнати през 2020 г.:

- Продължаване на активните действия за подобряване на връзката "научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес";
- Успешното изпълнение на дейностите на НССЗ по подмерки 2.1.1 и 2.1.2 на мярка 2 от ПРСР 2014 -2020 г. Качествено и срок обслужени малките стопанства при изготвяне на проектите им по подмярка 6.3 и по подмярка 4.1.2.
- Успешната дейност на ЦИОПКП към НССЗ. През 2020 г. са постъпили 790 бр. и са изработени 1 226 бр. проби за 6 032 бр. определения (анализи).
- Активното участие на НССЗ в дейността на Европейския форум на съветническите служби в областта на селските райони (EUFRRAS). В момента членовете на организацията са вече 54 от 30 различни страни.
- Активно участие в развитието на Мрежата (Асоциация) на съветническите организации от страните в Югоизточна Европа (SEASN). Мрежата е регистрирана по законодателството на Република Хърватия, като членовете на мрежата вече са 12.
- Успешно изпълнение на дейностите през втората година на одобрен проект "Свързани в мрежи европейски ферми за стимулиране на взаимното обогатяване на знанията и използването на иновации чрез демонстрации (Networking European Farms to Enhance Cross Fertilisation and Innovation Uptake through Demonstration") (NEFERTITI) – финансиран по Програма Хоризонт 2020.
- Успешно изпълнение на дейностите по одобрен проект "Свързване на съветниците за подкрепа на интерактивните иновации в земеделието и горите" /Connecting advisers to boost interactive innovation in agriculture and forestry (i2Connect), по Програма Хоризонт 2020

Постигнатите резултати показват, че НССЗ е уважаван и търсен партньор за земеделските стопани.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение № 1

СПИСЪК НА ПРОВЕДЕНИТЕ ИНФОРМАЦИОННО-ОБУЧИТЕЛНИ СЪБИТИЯ НА НССЗ С НАУЧНИ ИНСТИТУТИ, НАУЧНО - ПРИЛОЖНИ ОРГАНИЗАЦИИ И ДРУГИ ИНСТИТУЦИИ, ОРГАНИЗАЦИИ И ЕКСПЕРТИ, С ЦЕЛ ПОДПОМАГАНЕ ТРАНСФЕРА НА НАУЧНИ ЗНАНИЯ И ТЕХНОЛОГИИ КЪМ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНИ ПРЕЗ 2020 г.

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:	Брой участници
1	гр. Берковица, обл. Монтана	Новости при прилагане на ветеринарномедицинските изисквания към животновъдните обекти	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Монтана	21
2	гр. Кюстендил, опитното поле на ИЗ - Кюстендил	Добри практики в овощарството	Институт по земеделие - Кюстендил	76
3	гр. Бургас	Добавена стойност в продуктите от пчеларството	Институт по аграрна икономика (ИАИ)	45
4	гр. Сандански, обл. Благоевград	Добри растителнозащитни практики за извеждане на борбата срещу болести и неприятели по лозата. Ефективно използване на водите и изискванията за постигане на добро състояние на водите	Изпълнителна агенция по лозата и виното (ИАЛВ) - ТЗ Благоевград	13
5	гр. Кърджали	Новости в борбата с вароатозата и развитие на пчелните семейства през годината	Институт по животновъдни науки /ИЖН/ - Костинброд	46
6	гр. Казанлък, обл. Ст. Загора	Открит ден за розопроизводители. Разрешени за употреба растителнозащитни препарати в розопроизводството	Институт по розата и етеричномаслените култури /ИРЕМК/ - Казанлък	14
7	гр. Сливен	Добри практики при спазване на изискванията за здравословни и безопасни условия на труд	ИА „Главна инспекция по труда”, Дирекция „Инспекция по труда” - Сливен	21
8	гр. Кърджали	Интегрирано управление на вредителите и фитосанитарни стандарти в растениевъдството	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Кърджали	31

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:	Брой участници
9	гр. Перник	Ветеринарномедицински изисквания към животновъдните обекти	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Перник	16
10	гр. Русе	Иновативни методи за реализация на пчелни продукти	Русенски университет „А. Кънчев“	19
11	с. Дибич, обл. Шумен	Резитба на орех при пълно плододаване	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Шумен	14
12	гр. Ловеч	Актуални ветеринарномедицински изисквания към животновъдните обекти	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Ловеч	11
13	гр. Пазарджик	Състояние и проблеми на поливното земеделие в Горнотракийската низина	Опитна станция по поливно земеделие (ОСПЗ) - Пазарджик	11
14	гр. Сливен	Специфични изисквания за прилагане на директни доставки на суровини и храни от животински произход	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Сливен	17
15	гр. Хасково	Организация, оптимизация и ефективност в пчеларството	Национална развъдна асоциация по пчеларство и ПС „Пчела-Източни Родопи“ - Хасково	30
16	гр. Батановци, обл. Перник	Резитби за формиране и плододаване при сливови насаждения. Методи на биологично производство	Шуменски университет „Е. К. Преславски“	15
17	гр. Смолян	Пролетно развитие и подхранване на пчелните семейства - влияние върху медосбора и борбата с вароатозата	Институт по животновъдни науки /ИЖН/ - Костинброд	22
18	гр. Пловдив	Съвременното пчеларство и новостите в борбата с вароатозата	Институт по животновъдни науки /ИЖН/ - Костинброд	20
19	онлайн семинар	Отглеждане на сорго, суданка и техните хибриди в отговор на климатичните промени. Разпространение, значение и технология на отглеждане	Земеделски институт /ЗИ/ - Шумен	65
20	онлайн семинар	Въздействието на минералното хранене върху качеството на храните и човешкото здраве. Добри практики и новости в използването на калий и магнезий при полски зеленчуци	проект НЕФЕРТИТИ	80

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:	Брой участници
21	гр. Плевен	Новости при прилагане на режима на регистрация и контрол на земеделска техника	ОД „Земеделие“ - Враца	13
22	гр. Бяла Слатина, обл. Враца	Добри практики при използване и проверка на специализирано оборудване за прилагане на продукти за растителна защита	ОД „Земеделие“ - Враца	20
23	гр. Велико Търново	Дигиталната възможност за малките земеделски стопанства и предимствата от сдружаване на земеделските стопани	Национално сдружение на малките семейни фермери и преработватели (НСМСФП)	21
24	гр. Сливен	Интегрирано управление на вредители при отглеждане на трайни насаждения	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Сливен и проект НЕФЕРТИТИ	13
25	гр. Ловеч	Преглед на пчелните семейства между пашите и формиране на нови пчелни семейства	Институт по животновъдни науки /ИЖН/ - Костинброд (ССА)	15
26	с. Поликраище, обл. В. Търново	Подобрена ефективност на използване на различни хранителни вещества при зеленчукови култури и трайни насаждения	Стопанствата на земеделски стопани С. Коев и М. Николаев, с. Поликраище; проект НЕФЕРТИТИ	21
27	с. Брестовец, обл. Плевен	Иновации при ефективното използване на хранителните вещества в овощарството. Ефективно използване на водите	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Плевен	10
28	онлайн	Особености при отглеждане на нетрадиционни за страната зеленчукови култури - специфика при торене и схеми на засаждане	ИЗК "Марица" и проект НЕФЕРТИТИ	80
29	онлайн	Маркетинг и иновации при реализация на земеделска продукция	Икономически университет - Варна	41
30	гр. Смолян, опитното поле на станцията	Резитба и подмладяване при насаждения от арония и касис	Научен център по животновъдство и земеделие /НЦЖЗ/ - Смолян	9
31	онлайн	Изисквания при вътрешнообщностна търговия и износ за трети страни на пчелен мед и пчелни продукти	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Бургас	62
32	онлайн	Вредители при оранжерийното производство	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Благоевград	40

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:	Брой участници
33	онлайн	Вредоносен ефект на растително паразитните нематоди при оранжерийно зеленчукопроизводство	Аграрен университет - Пловдив и проект НЕФЕРТИТИ	40
34	с. Глухар, обл. Кърджали - опитното поле на станцията	Култивиране на бял риган в Източните Родопи	Институт по розата и етеричномаслените култури - Казанлък	16
35	онлайн	Ефективно използване на водите и изискванията за постигане на добро състояние на водите	Институт по овощарство - Пловдив	62
36	гр. Трявна, обл. Габрово	Добри практики при спазване на изискванията на здравословни и безопасни условия на труд и при възникване на трудови правоотношения за земеделски стопани	ИА „Главна инспекция по труда”, Дирекция „Инспекция по труда” - Габрово	21
37	гр. Монтана	Нови технологии и интензивни схеми за отглеждане на костилкови овощни видове	Аграрен университет - Пловдив	15
38	онлайн	Ефективно използване на водните ресурси	Шуменски университет „Е. К. Преславски“	63
39	с. Ряховците, обл. Габрово	Технологични решения за редуциране употребата на пестициди при производството на плодове и зеленчуци. Повишаване ефективността при използването на хранителните вещества в зеленчукопроизводството	Опитна станция по картофите и планинско земеделие - Самоков	15
40	онлайн	Иновативни технологични решения при отглеждане на различни видове фуражни култури	Институт по фуражните култури - Плевен	96
41	онлайн	Технологични изисквания при създаване и отглеждане на костилкови култури	ШУ „Е. К. Преславски“	29
42	гр. Попово, обл. Търговище	Майкопроизводство. Изкуствено осеменяване. Селекция и подбор на пчелни майки	Аграрен университет - Пловдив	34
43	гр. Русе (опитното поле на ИЗС "Образцов Чифлик")	Намаляване употребата на пестициди при отглеждане на лозя	ИЗС "Образцов Чифлик" Русе (ССА); проект НЕФЕРТИТИ	13
44	онлайн	Подготовка за зимуване и есенно подхранване на пчелните семейства	Тракийски университет - Ст. Загора	59
45	гр. Ямбол	Грижи при сливови насаждения в началото на вегетацията - хранене, напояване и резитбени операции	Аграрен университет - Пловдив	14

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:	Брой участници
46	гр. Ямбол	Есенна сеитба и растителнозащитни практики при зърнено-житни култури в условията на променящи се климатични условия	Институт по земеделие - Карнобат	8
47	гр. Враца	Пчели и пестициди или защо умират пчелите в България?	Аграрен университет - Пловдив	15
48	гр. Варна	Добри практики при зазимяване на пчелните семейства	Пчеларско сдружение "Варненска златна пчела"	18
49	гр. Плевен	Новости и специфични изисквания за прилагане на директни доставки на суровини и храни от животински произход, процедури по регистрация и контрол	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Плевен	14
50	с. Умаревци, обл. Ловеч	Ефективно използване на хранителните вещества в овощарството. Технологични въпроси при интензивно отглеждане на костилкови трайни насаждения	Аграрен университет - Пловдив; проект НЕФЕРТИТИ	19
51	онлайн	Как да торим и напояваме за високи добиви и качествени плодове в овощарството	Институт по овощарство - Пловдив	68
52	гр. Кюстендил	Новаторски технологии в пчеларството	Институт по животновъдни науки - Костинброд	14
53	гр. В. Търново	Нови технологични аспекти при зимуването на пчелните семейства	Институт по животновъдни науки - Костинброд	15
54	онлайн	Хранене на зеленчукови култури при отглеждане по методите на биологично производство	ИЗК "Марица" и проект НЕФЕРТИТИ	65
55	с. Враниловци, обл. Габрово	Предизвикателства пред съвременното пчеларство	Институт по животновъдни науки - Костинброд	24
56	онлайн	Приложение на стимулиращи продукти при пролетно и есенно подхранване на пчелните семейства и влиянието им върху тяхното развитие	Научен център по животновъдство и земеделие /НЦЖЗ/ - Смолян	53
57	гр. В. Търново	Правилна употреба на препарати за растителна защита и добри растителнозащитни практики. Ефективно управление на водните ресурси	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - В. Търново	11
58	онлайн	Подготовка на пчелните семейства за зимния период	Професионален пчелар - Светослав Софрониев	46
59	онлайн	Подобряване на ефективността на управление на малките земеделски стопанства и изисквания за счетоводно отчитане	Аграрен университет - Пловдив	71

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:	Брой участници
60	онлайн	Мерки за биосигурност в животновъдните стопанства	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Добрич	71
61	онлайн	Растителна защита при картофопроизводството	Опитна станция по картофите и планинско земеделие - Самоков	44
62	онлайн	Специфични изисквания при реализация на суровини и храни от животновъдните стопанства	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Шумен	42
63	онлайн	Грижи за бременните крави през сухостойния период. Раждане. Подготовка за зимния сезон	Тракийски университет - Ст. Загора	59
64	онлайн /участници в рамките на областта/	Ветеринарномедицински и зоохигиенни изисквания към животновъдните обекти за отглеждане на дребни преживни животни	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Разград	15
65	онлайн	Биодинамични технологии за отглеждане на трайни насаждения и зеленчуци	Технически университет - Варна	80
66	онлайн	Новости в прилагането на интегрираното управление на вредителите и фитосанитарния контрол при земеделските култури	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Перник	98
67	онлайн	Актуални моменти при развъждането на местни породи овце и кози. Актуални аспекти при отглеждането на шилета за разплод	Аграрен университет - Пловдив	40
68	онлайн	Съвременни технологични решения при производство на малини	Българска асоциация на малинопроизводителите и ягодоплодните	93
69	онлайн /участници в рамките на областта/	Добри практики и актуални изисквания при употреба на продукти за растителна защита и торове	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Разград	56
70	онлайн	Новости в борбата срещу вароатозата при пчелите	Институт по животновъдни науки - Костинброд	150

№	Място на провеждане	Тема	Съвместно с:	Брой участници
71	онлайн /участници в рамките на областта/	Добри практики при изпълнение и управление на проекти на малки земеделски стопанства	ОД Силистра на ДФ "Земеделие"	45
72	онлайн	Добри земеделски практики за опазване на почвите и водите	Институт по полски култури - Чирпан	50
73	онлайн	Използване на възобновяеми биологични ресурси и кръгова икономика	Тракийски университет - Ст. Загора	44
74	онлайн /участници в рамките на областта/	Добри практики при употреба на продукти за растителна защита и торове. Фитосанитарен контрол	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Добрич	20
75	онлайн	Алтернативни методи за борба с основните неприятели по костилкови овощни видове - слива, праскова, череша	Институт по овощарство - Пловдив	61
76	онлайн	Специфични моменти и новости при данъчното облагане и социално осигуряване на земеделските стопани	Аграрен университет - Пловдив	98
77	онлайн	Хигиенно поведение при медоносната пчела	Тракийски университет - Ст. Загора	90
78	онлайн /участници в рамките на областта/	Подобряване на биосигурността в животновъдните стопанства	Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) - Видин	29
79	онлайн	Използване на биологични средства и методи и алтернативни агротехнически практики за РЗ при биологично производство на плодове и зеленчуци	Аграрен университет - Пловдив	54